

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРЕЗИДЕНТИНИН
ЖАРЛЫГЫ

УКАЗ

ПРЕЗИДЕНТА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

«2023–2026-жылдары Кыргыз Республикасынын
сот адилеттиги системасын өнүктүрүү»
мамлекеттик максаттуу программасы жөнүндө

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2021-жылдын 12-октябрындагы №435 Жарлыгы менен бекитилген 2026-жылга чейин Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук программасын, Кыргыз Республикасынын Президентинин 2018-жылдын 31-октябрындагы № 221 Жарлыгы менен бекитилген 2018–2040-жылдары Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясын ишке ашыруу максатында, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 66, 70, 71-Беренелерин жетекчиликке алып, **ТОКТОМ кылам:**

1. Төмөнкүлөр бекитилсин:

– «2023–2026-жылдары Кыргыз Республикасынын сот адилеттиги системасын өнүктүрүү» мамлекеттик максаттуу программасы (мындан ары – Мамлекеттик максаттуу программа) ушул Жарлыктын 1-тиркемесине ылайык;

– Мамлекеттик максаттуу программаны ишке ашыруу боюнча иш-чаралар планы ушул Жарлыктын 2-тиркемесине ылайык.

2. Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тиешелүү жылга жана кийинки жылдарга республикалык бюджетти түзүүдө республикалык бюджеттин реалдуу мүмкүнчүлүктөрүнө жараша Мамлекеттик максаттуу программаны ишке ашыруу үчүн акча каражаттарын карасын.

3. Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңеши Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту, Кыргыз Республикасынын Жогорку соту, Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети, Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасы, Кыргыз

004455 *

Сотот сүрөтү 19

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРЕЗИДЕНТИНИН
ЖАРЛЫГЫ

УКАЗ

ПРЕЗИДЕНТА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

О Государственной целевой программе
«Развитие системы правосудия Кыргызской Республики
на 2023–2026 годы»

В целях реализации Национальной программы развития Кыргызской Республики до 2026 года, утвержденной Указом Президента Кыргызской Республики от 12 октября 2021 года № 435, Национальной стратегии развития Кыргызской Республики на 2018–2040 годы, утвержденной Указом Президента Кыргызской Республики от 31 октября 2018 года № 221, руководствуясь статьями 66, 70, 71 Конституции Кыргызской Республики, **постановляю:**

1. Утвердить:

– Государственную целевую программу «Развитие системы правосудия Кыргызской Республики на 2023–2026 годы» (далее – Государственная целевая программа) согласно приложению 1 к настоящему Указу;

– План мероприятий по реализации Государственной целевой программы согласно приложению 2 к настоящему Указу.

2. Министерству финансов Кыргызской Республики при формировании республиканского бюджета на соответствующий год и последующие годы предусмотреть денежные средства для реализации Государственной целевой программы исходя из реальных возможностей республиканского бюджета.

3. Совету судей Кыргызской Республики совместно с Конституционным судом Кыргызской Республики, Верховным судом Кыргызской Республики, Кабинетом Министров Кыргызской Республики, Генеральной прокуратурой Кыргызской Республики, Адвокатурой Кыргызской Республики (по согласованию) – Принять необходимые меры, вытекающие из настоящего Указа;

004454 *

Вх. № 9-18/03-23
" 09. 03. 2023г.

Республикасынын Адвокатурасы (макулдашуу боюнча) менен бирдикте:

– ушул Жарлыктын келип чыгуучу зарыл чараларды көрсүн;
– Мамлекеттик максаттуу программанын жана аны ишке ашыруу боюнча иш-чаралар планынын сапаттуу, толук жана өз убагында ишке ашырылышына мониторинг жүргүзүүнү камсыз кылысын;

– жылдын жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясына Мамлекеттик максаттуу программаны аткаруунун натыйжалары жөнүндө, аны ишке ашыруунун даражасы тууралуу тыянактар камтылган маалымат киргизсин.

4. Бул Жарлыктын аткарылышын контролдоо Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясынын сот жана прокуратура органдары менен өз ара аракеттенүү бөлүмүнө жүктөлсүн.

5. Бул Жарлык 2023-жылдын 1-январынан тартып күчүнө кирет жана расмий жарыяланууга тийиш.

**Кыргыз Республикасынын
Президенти**

Бишкек ш.
2023-жылдын 3-марты
ПТЖ № 47

С.Н. Жапаров

– обеспечить проведение мониторинга за качественной, полной и своевременной реализацией Государственной целевой программы и Плана мероприятий по ее реализации;

– по итогам года вносить в Администрацию Президента Кыргызской Республики информацию о результатах исполнения Государственной целевой программы, содержащую выводы о степени ее реализации.

4. Контроль за исполнением настоящего Указа возложить на отдел взаимодействия с судами и органами прокуратуры Администрации Президента Кыргызской Республики.

5. Настоящий Указ вступает в силу с 1 января 2023 года и подлежит официальному опубликованию.

**Президент
Кыргызской Республики**

г. Бишкек
3 марта 2023 года
УП № 47

С.Н. Жапаров

1-тиркеме

**«2023–2026-жылдары Кыргыз Республикасынын
сот адилеттиги системасын өнүктүрүү»
мамлекеттик максаттуу программасы**

Мамлекеттик максаттуу программанын паспорту

Максаттуу программанын аталышы	«2023–2026-жылдары Республикасынын сот адилеттиги системасын өнүктүрүү» мамлекеттик максаттуу программасы	Кыргыз
Максаттуу программаны иштеп чыгуу үчүн чечимди кабыл алуунун негизи жана күнү	Кыргыз Республикасынын Президентинин 2021-жылдын 12-октябрындагы № 435 Жарлыгы менен бекитилген 2026-жылга чейин Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук программасы; Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин 2022-жылдын 15-апрелиндеги чечими	Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясы
Мамлекеттик заказчы – Максаттуу программанын координатору	Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңеши, Кыргыз Республикасынын Жогорку соту	
Максаттуу программанын негизги иштеп чыгуучулары	Адамдын жана уюмдардын укуктарын жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын адилеттүү жана натыйжалуу коргоого багытталган сот адилеттиги системасын өнүктүрүүнүн артыкчылыктарын аныктоо	
Максаттуу программанын ички максаттары	Судьялардын жана сот системасынын көз карандысыздыгын камсыз кылуу; сот системасынын жеткиликтүүлүгүн жана ачыктыгын жогорулатуу; сот адилеттиги системасында санариптик технологияларды колдонууну кеңейтүү жана пайдалануунун натыйжалуулугун жогорулатуу; натыйжалуу сот өндүрүшүнө жетүү үчүн секторлор аралык өз ара аракеттенүү	

**Государственная целевая программа
«Развитие системы правосудия Кыргызской Республики
на 2023–2026 годы»**

Паспорт Государственной целевой программы

Наименование Целевой программы	Государственная целевая программа «Развитие системы правосудия Кыргызской Республики на 2023–2026 годы»
Основание и дата принятия решения для разработки Целевой программы	Национальная программа развития Кыргызской Республики до 2026 года, утвержденная Указом Президента Кыргызской Республики от 12 октября 2021 года № 435; Решение Совета судей Кыргызской Республики от 15 апреля 2022 года
Государственный заказчик – координатор Целевой программы	Администрация Президента Кыргызской Республики
Основные разработчики Целевой программы	Совет судей Кыргызской Республики, Верховный суд Кыргызской Республики
Цель Целевой программы	Определение приоритетов развития системы правосудия, направленных на справедливую и эффективно защиту прав и законных интересов человека и организаций
Подцели Целевой программы	Обеспечение независимости судей и судебной системы; повышение доступности и прозрачности судебной системы; расширение применения и повышение эффективности использования цифровых технологий в системе правосудия; межсекторальное взаимодействие для достижения эффективного судопроизводства
Основные задачи Целевой программы	Обеспечение независимости судей и судебной системы; укрепление кадрового потенциала; повышение ответственности судей;

Приложение 1

Максагтуу программанын негизги милдеттери	Судьялардын жана сот системасынын көз карандысыздыгын камсыз кылуу; кадрлык потенциалды чыңдоо; судьялардын жоопкерчилигин жогорулатуу; сот түзүлүшү жана сот өндүрүшү системасын өркүндөтүү; сот адилеттиги системасынын натыйжалуулугун, жеткиликтүүлүгүн жана ачык-айкындуулугун жогорулатуу; аткаруу өндүрүшүнүн натыйжалуулугун жогорулатуу; сот системасын финансылык жана материалдык-техникалык камсыздоону чыңдоо; сот адилеттиги системасында санариптик технологияларды колдонууну кеңейтүү; сот адилеттиги системасында секторлор аралык өз ара аракеттенүүнү жакшыртуу; соттук экспертиза, медиация, адвокатура, сот приставдары институттарын өркүндөтүү; адам укуктарын жана эркиндиктерин коргоонун соттон тышкары жана сотко чейинки методдорун, формаларын жана ыкмаларын өнүктүрүү
Максагтуу программанын негизги максаттуу индикаторлору жана көрсөткүчтөрү	Кыргыз Республикасынын сот системасын өнүктүрүүнүн артыкчылыктануу багыттарын аныктоо; адамдын жана жарандын бузулган укуктарын жана эркиндиктерин коргоого жана калыбына келтирүүгө багытталган мамлекеттик бийлик органдарынын жана коомдук институттардын комплекси катары сот адилеттиги системасынын жолго коюлган механизмдин калыптандыруу; Дүйнөлүк экономикалык форумдун глобалдык атаандаштыкка жөндөмдүүлүк индекси боюнча (анын ичинде «соттордун көз карандысыздыгы» көрсөткүчү боюнча) дүйнө өлкөлөрүнүн рейтингинде Кыргыз Республикасынын позициясын жакшыртуу; адамдын жана жарандын укуктарын жана эркиндиктерин соттук коргоонун кепилдиктерин камсыз кылуу; сот адилеттигинин жеткиликтүүлүгүн, натыйжалуулугун жана сапатын жогорулатуу.

Основные целевые индикаторы и показатели Целевой программы	совершенствование системы судостроительства и судопроизводства; повышение эффективности, доступности и прозрачности системы правосудия; повышение эффективности исполнительного производства; укрепление финансового и материально-технического обеспечения судебной системы; расширение применения использования цифровых технологий в системе правосудия; улучшение межсекторального взаимодействия в системе правосудия; совершенствование институтов судебной экспертизы, медиации, адвокатуры, судебных приставов; развитие внесудебных и досудебных методов, форм и способов защиты прав и свобод человека Определение приоритетных направлений развития судебной системы Кыргызской Республики; формирование слаженного механизма системы правосудия как комплекса органов государственной власти и институтов общества, ориентированных на защиту и восстановление нарушенных прав и свобод человека и гражданина; улучшение позиции Кыргызской Республики в рейтинге стран мира по индексу глобальной конкурентоспособности Всемирного экономического форума (в том числе по показателю «независимость судов»); обеспечение гарантий судебной защиты прав и свобод человека и гражданина; повышение доступности, эффективности и качества правосудия; обеспечение судебной системы высокопрофессиональными кадрами; постоянное повышение квалификации судей и работников судебной системы; повышение доверия к судебной системе; повышение ответственности судей за качественное осуществление правосудия;

	сот системасын жогорку кесипкөй кадрлар менен камсыз кылуу; судьялардын жана сот системасынын кызматкерлеринин квалификациясын дайыма жогорулатып туруу; сот системасына болгон ишенимди жогорулатуу; сот адилеттигин сапаттуу жүзөгө ашыруу үчүн судьялардын жоопкерчилигин жогорулатуу; сот системасында коррупциялык көрүнүштөрдү азайтуу; соттук администрациялоо (башкаруу) системасын өркүндөтүү, сот системасынын инфраструктурасын өнүктүрүү жана модернизациялоо; сот системасынын финансылык көз карандысыздыгына жетүү, сот системасынын бюджеттик каражаттарын натыйжалуу жана сарамжалдуу пайдалануу; материалдык-техникалык камсыздоону жакшыртуу, соттордун иштөөсү жана судьялардын, сот системасынын кызматкерлеринин иши үчүн талапталыдай шарттарды түзүү; сот системасына маалыматтык жана коммуникациялык технологияларды (МКТ) киргизүү, «электрондук сот адилеттигин» түзүү; судьялык өз алдынча башкаруу органдарын өнүктүрүү жана потенциалын чыңдоо
Максаттуу программанын иш-чараларынын натыйжалуулугунун көрсөткүчтөрү	Сот системасынын көз карандысыздыгынын жана калыптыгынын деңгээли Европадагы коопсуздук жана кызматташтык боюнча уюмдун тиешелүү милдеттенмелерине (адамдык өлчөм жаатындагы) шайкеш келет деп таанылды; судьялар көз карандысыз жана Кыргыз Республикасынын Конституциясына жана мыйзамдарына гана баш иет; адамдын укуктарын жана эркиндиктерин соттук коргоону кепилдиктери камсыз кылды; сот адилеттигинин жеткиликтүүлүгү жана ачыктыгы камсыз кылды;

	снижение коррупционных проявлений в судебной системе; совершенствование системы судебного администрирования (управления), развитие и модернизация инфраструктуры судебной системы; достижение финансовой независимости судебной системы, эффективное и рациональное использование бюджетных средств судебной системы; улучшение материально-технического обеспечения, создание надлежащих условий для функционирования судов и деятельности судей, работников судебной системы; внедрение информационных технологий (ИКТ) в судебную систему, создание «электронного правосудия»; развитие и укрепление потенциала органов судейского самоуправления
Показатели результативности мероприятий Целевой программы	Уровень независимости и беспристрастности судебной системы признан соответствующим обязательствам Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе (в области человеческого измерения); судьи независимы и подчиняются только Конституции Кыргызской Республики и законам Кыргызской Республики; обеспечены гарантии судебной защиты прав и свобод человека; обеспечены доступность и открытость правосудия; судебная система обеспечена высококвалифицированными кадрами; повышена эффективность, качество осуществления правосудия; увеличен процент утверждаемости и стабильности судебных актов; сокращено количество дел, рассмотренных с нарушением процессуальных сроков; утверждены новые нормативы нагрузки судей;

сот системасы жогорку квалификациялуу кадрлар менен камсыз кылынды;
 сот адилеттигин жүзөгө ашыруунун натыйжалуулугу, сапаты жогорулады; соттук актылардын бекитилүү жана туруктуулук пайызы көбөйдү;
 процесстик мөөнөттөрү бузулуу менен каралган иштердин саны кыскарды; судьялардын жүктөмдөрүнүн жаңы ченемдери бекитилди;
 соттордо «электрондук сот адилеттиги» системасы киргизилди, электрондук сот жана иш кагаздары жүргүзүлүүдө;
 статистикалык отчеттуулукту түзүү жана берүү тартиби өркүндөтүлдү;
 соттук актылардын жана башка аткаруу документтеринин сапаты жакшырды жана аткаруу мөөнөттөрү сакталат;
 коомдун сот системасына болгон ишениминин деңгээлинин пайызы жогорулады;
 Судьялардын ар-намыс кодексин бузгандыгы үчүн судьяларды тартып жоопкерчилигине тартуу пайызы азайган;
 сот адилеттигин сапаттуу жүзөгө ашыруу үчүн судьялардын жоопкерчилиги жогорулады;
 сот адилеттиги системасында координациялык көрүнүштөрдүн фактылары жоюлду;
 соттук администрациялоо (башкаруу) системасы өркүндөтүлдү;
 сот адилеттиги инфраструктурасын модернизациялоо жүргүзүлдү;
 сот системасынын финансылык көз карандысыздыгына жетишилди;
 сот системасын каржылоо адекваттуу, жетиштүү жана өз убагында жүргүзүү талаптарына шайкеш келет;
 соттордун иштөөсү жана сот адилеттигин жүзөгө ашыруу үчүн материалдык-техникалык камсыздоо жакшырды, талаптагыдай шарттар түзүлдү;
 соттордун кызматтык жайлары үчүн жаңы ченемдер иштелип чыкты жана бекитилди;

в судах внедрена система «электронное правосудие», ведётся электронное судопроизводство;
 усовершенствован порядок составления и сдачи статистической отчётности;
 улучшено качество и соблюдаются сроки исполнения судебных актов и других исполнительных документов;
 увеличен процент уровня доверия общества к судебной системе;
 уменьшен процент привлечения судей к дисциплинарной ответственности за нарушение Кодекса чести судьи;
 повышена ответственность судей за качественное осуществление правосудия; искоренены факты коррупционных проявлений в системе правосудия;
 усовершенствована система судебного администрирования (управления); произведена модернизация инфраструктуры системы правосудия;
 достигнута финансовая независимость судебной системы;
 финансирование судебной системы соответствует требованиям адекватности, достаточности и своевременности;
 улучшено материально-техническое обеспечение, созданы надлежащие условия для функционирования судов и управления правосудия;
 разработаны и утверждены новые нормы для судебных помещений судов;
 построены новые здания судов с учётом новых нормативов для судебных помещений судов; имеющиеся здания судов модернизированы и отвечают утверждённому нормативам для судебных помещений судов;
 созданы надлежащие условия и обеспечена безопасность для участников сторон судебного процесса;
 внедрены информационные и коммуникационные технологии (ИКТ) в судебную систему;

	соттордун кызматтык жайлары үчүн жаны ченемдерди эске алуу менен соттордун жаны имараттары курулду; соттордун учурдагы имараттары модернизацияланды жана соттордун кызматтык жайлары үчүн бекитилген ченемдерге жооп берер; сот процессинин тараптарынын катышуучулары үчүн талаптагыдай шарттар түзүлдү жана коопсуздук камсыз кылынды; сот системасына маалыматтык жана коммуникациялык технологиялар (МКТ) киргизилди; АМС жакшырды; «Адигет сот» МТМ ишинин тышкы жана ички өз ара аракеттенүү процесстери оптималдаштырылды; сот системасынын ички корпоративдик маалыматтык тармагы киргизилди; соттор Маалыматтарды иштеп чыгуу борборуна кошулду; коомчулуктун соттук актылардын мамлекеттик ресстрине туруктуу жетүүсү камсыз кылынды; архивдик кызматтарды көрсөтүүнүн сапаты жогорулады; судьялык өз алдынча башкаруу органдарынын потенциалы оптималдаштырылды жана чыңдалды; сот системасынын кызматкерлеринин социалдык кепилдиктери (турак жай, дарылоо-ден соолукту чыңдоо жана мектепке чейинки мекемелер менен камсыз кылуу) жакшыртылды
Максаттуу программаны ишке ашыруу мөөнөттөрү	2023–2026-жылдар
Максаттуу программаны каржылоонун көлөмү	25 518 980 600 сом
Максаттуу программаны каржылоонун булактары	Республикалык бюджет жана башка булактар

Сроки реализации Целевой программы	2023–2026 годы
Объём финансирования Целевой программы	25 518 980 600 сомов
Источники финансирования Целевой программы	Республиканский бюджет и другие источники
Ожидаемые конечные результаты реализации Целевой программы	Обеспечена независимость судебной системы; укреплен кадровый потенциал судебной системы; повышена эффективность, доступность и прозрачность судебной системы; повышено качество осуществления правосудия; повышено доверие к судебной системе; повышено качество исполнения судебных актов и других исполнительных документов; укреплен потенциал органов судебсого самоуправления;
Усовершенствована система АИС; оптимизированы процессы внешне и внутреннего взаимодействия работы УИТ «Адигет сот»;	введена внутренняя корпоративная информационная сеть судебной системы; суды подключены к Центру обработки данных; обеспечен постоянный доступ общестственности к государственному реестру судебных актов; повышено качество предоставления архивных услуг; оптимизирован и укреплен потенциал органов судебного самоуправления; улучшены социальные гарантии работников судебной системы (обеспечение жильём, лечебно-оздоровительными и допкользящими учреждениями)

Максааттуу программаны ишке ашыруунун күтүлүүчү акыркы натыйжалары	Сот системасынын көз карандысыздыгы камсыз кылынды; сот системасынын кадрдык потенциалы чыңдалды; сот системасынын натыйжалуулугу, жеткиликтүүлүгү жана ачык-айкындыгы жогорулады; сот адилеттигин жүзөгө ашыруунун сапаты жогорулады; сот системасына болгон ишеним жогорулады; сот системасында коррупциялык көрүнүштөрдүн фактылары төмөндөдү; соттук актыларды жана башка аткаруу документтерин аткаруунун сапаты жогорулады; судьялык өз алдынча башкаруу органдарынын потенциалы чыңдалды; республикалык бюджеттин каражаттарынан Кыргыз Республикасынын сот системасынын бюджетинин пайыздык үлүшү белгиленди; сот системасын каржылоо адекваттуу, жетиштүү жана өз убагында жүргүзүү талаптарына шайкеш келет; соттор үчүн имараттар курулду жана модернизацияланды; судьялардын жана сот системасынын кызматкерлеринин эмгек акылары көбөйдү жана социалдык кепилдиктери (турак жай, дарылоо-ден соолукту чыңдоо жана мектепке чейинки мекемелер менен камсыз кылуу) жакшырды; сот системасынын кызматкерлери мамлекеттик сот кызматчысы статусуна ээ болот

1. Киришүү

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2021-жылдын 12-октябрындагы № 435 Жарлыгы менен бекитилген 2026-жылга чейин Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук программасы (мындан ары – Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук программасы) өлкөнүн келечегинин образын жана мамлекеттик башкаруунун бүтүндөй системасы үчүн максаттуу багыттарды аныктады. Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук программасы жарандардын бакубагчылыгын жакшыртууга багытталган жана Кыргыз

установлена процентная доля бюджета судебной системы Кыргызской Республики из средств республиканского бюджета;

финансирование судебной системы соответствует требованиям адекватности, достаточности и своевременности;

построены и модернизированы здания для судов;

увеличена заработная плата и улучшены социальные гарантии судей и работников судебной системы (обеспечение жильём, лечебно-оздоровительными и дошкольными учреждениями);

работники судебной системы обладают статусом государственного судебного служащего

1. Введение

Национальная программа развития Кыргызской Республики до 2026 года, утвержденная Указом Президента Кыргызской Республики от 12 октября 2021 года № 435 (далее – Национальная программа развития Кыргызской Республики), определила образ будущего страны и ориентиры для всей системы государственного управления. Национальная программа развития Кыргызской Республики направлена на улучшение благосостояния граждан и разработана в рамках Национальной стратегии развития Кыргызской Республики на 2018–2040 годы, утвержденной Указом Президента Кыргызской Республики от 31 октября 2018 года № 221 (далее – Национальная стратегия развития Кыргызской Республики) с сохранением принципа преемственности на основе долгосрочных стратегических целей развития страны с ориентацией на человека и акцентом на основополагающее обязательство «не оставить никого позади» Целей устойчивого развития. Положения и принципы Национальной программы развития должны лечь в основу отраслевых документов развития.

В числе приоритетных направлений развития Национальная программа развития Кыргызской Республики отмечает необходимость проведения дальнейших реформ судебных и правоохранительных органов, которые должны осуществляться в системной связи в интересах граждан и общества.

Реформирование судебных органов без соответствующих изменений в правоохранительных органах и других смежных

Республикасынын Президентинин 2018-жылдын 31-октябрындагы № 221 Жарыгы менен бекитилген 2018–2040-жылдары Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясынын (мындан ары – Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы) алкагында адамга багытталуу жана Туруктуу өнүгүү максаттарынын негиз болуучу «эч кимди артка калтырбоо» милдеттенимине баыым жасоо менен өлкөнү өнүктүрүүнүн узак мөөнөттүү стратегиялык максаттарынын негизинде ишин улантуучулук принцибин сактоо менен иштелип чыккан. Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук программасынын жоболору жана принциптери өнүктүрүүнүн тармактык документтеринин негизи болушу керек.

Өнүктүрүүнүн арзыкчылыктуу багыттарынын катарында Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук программасы жарандардын жана коомдун кызыкчылыктарында системалык байланышта жүзөгө ашырылууга тийиш болгон сот жана укук коргоо органдарына мындан ары реформа жүргүзүүнүн зарылдыгын белгилейт.

Укук коргоо органдарындагы жана башка аралаш укуктук институттардагы тийиштүү өзгөрүүлөрсүз сот органдарын реформалоо керектүү натыйжаларды бербейт, анткени алардын бардыгы сот адилеттиги системасына кирет.

Көптөр үчүн сот адилеттиги системасы ичинен карама-каршылыктуу, архаикалык түзүмгө ээ жана дайыма эле бир бүтүн эместей көрүнөт. Бул жүйөлөрдүн бардыгы аны өзгөртүү үчүн ишенирлик дем берет. Ушул «2023–2026-жылдары Кыргыз Республикасынын сот адилеттиги системасын өнүктүрүү» мамлекеттик максаттуу программасынын (мындан ары – Максаттуу программа) максаты адамдын укуктарын, эркиндиктерин жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын коргоого багытталган, адилеттүү жана натыйжалуу иштеген сот адилеттиги системасына жетүү үчүн мыйзам чыгаруу, башкаруу, билим берүү чөйрөлөрүндө тиешелүү өзгөртүүлөрдү жүргүзүү болуп саналат. Мындай максатка жетүү үчүн көйгөйлөрдү аныктоо, аларды чечүү үчүн эн мыкты практикаларды имплементациялоо, башкаруу чөйрөсүнө санариптик технологияларды активдүү тартуу жана коомдун өнүгүүсүнүн жаңы чакырыктарына жана тренддерине сезимтал мамиле кылып, чара көрүү үчүн сот адилеттиги системасынын коомчулук менен байланышын күчөтүү зарыл.

Сот адилеттиги системасынын органдарынын ишин, мындай системаны пайдалануучулардын укуктук аң-сезимдерин трансформациялоону талап кылуучу бардык реформалар адатта дайыма эле жетиштүү болуп саналбаган, олуттуу убактылуу жана материалдык ресурстарды талап кыларын белгилей кетүү керек. Ошону менен бирге сот адилеттигин жүзөгө ашыруунун натыйжалуулугун жогорулатуу соттордун «өткөрүү жөндөмдүүлүгүн» арттырууга,

правовых институтах не принесёт должного эффекта, поскольку все они входят в систему правосудия.

Для многих система правосудия видится внутренне противоречивой, имеющей архаичную структуру и не всегда целостной. Все эти доводы дают убедительные стимулы для её изменения. Видением настоящей Государственной целевой программы «Развитие системы правосудия Кыргызской Республики на 2023–2026 годы» (далее – Целевая программа) является проведение соответствующих изменений в законодательной, управленческой, образовательных сферах для достижения справедливой и эффективной работы систем правосудия, ориентированной на защиту прав, свобод и законных интересов человека. Для достижения такого видения необходимо опередить проблемы, имплементировать наилучшие практики для разрешения проблем, активно привлекать цифровые технологии в управленческую сферу и усиливать связь системы правосудия с общественностью, чтобы она чутко реагировала на новые вызовы и тренды развития общества.

Следует отметить, что любые реформы, требующие трансформации деятельности органов системы правосудия, правосознания пользователей такой системы потребует значительных временных и материальных ресурсов, которые как обычно являются не всегда достаточными. Вместе с тем повышение эффективности отправления правосудия позволит увеличить «пропускную способность» судов, сократить время подготовки выносимых решений, повысить привлекательность разрешения споров в системе правосудия и повысить уровень правосознания населения, что значительно сократит уровень нарушений законности в обществе.

Система правосудия при таком её функционировании должна привести к слаженному взаимодействию судов с правоохранительными органами, прокуратурой, адвокатурой, службой пробации, органов юстиции и других, чтобы обеспечить эффективное отправление правосудия в интересах граждан и общества.

Общей целью реформирования системы правосудия является построение такой системы, которая позволит обеспечить получение судебной и иной защиты прав и свобод человека лучше, быстрее, проще, дешевле, чем в настоящее время.

Обозначенную цель возможно достичь путём определения чётких приоритетов (подцелей): (1) обеспечение независимости судей и судебной системы; (2) повышение эффективности, доступности и прозрачности судебной системы; (3) расширение применения использования цифровых технологий в системе

чыгарылуучу чечимдерди даярдоо убаактысын кыскартууга мүмкүндүк берет, сот адилеттиги системасында талаш-тартыштарды чечүүнүн жагымдуулугун жогорулагат жана калктын укуктук аң-сезиминин деңгээлин жогорулагат, бул коомдо мыйзамдуулукту бузуулардын деңгээлин олуттуу кыскартат.

Сот адилеттиги системасы ушундай иштөө шарттарында сот адилеттигин жарандардын жана коомдун кызыкчылыктарында натыйжалуу жүзөгө ашырууну камсыз кылуу үчүн соттордун укук коргоо органдары, прокуратура, адвокатура, пробация кызматы, юстиция органдары жана башкалар менен ырааттуу өз ара аракеттенүүсүнө алып келүүгө тийиш.

Сот адилеттиги системасын реформалоонун жалпы максаты адамдын укуктарын жана эркиндиктерин согтук жана башка коргоону азыркы учурдагы караганда жакшыраак, тезирээк, жөнөкөй, арзан жана жеңилдирээк алууну камсыздоого мүмкүндүк берген системаны түзүү болуп саналат.

Белгиленген максатка төрт артыкчылыкты (ички максаттарды) аныктоо жолу менен жетүүгө болот: (1) судьялардын жана сот системасынын көз карандысыздыгын камсыз кылуу; (2) сот системасынын натыйжалуулугун, жеткиликтүүлүгүн жана ачык-айкындыгын жогорулатуу; (3) сот адилеттиги системасында санариптик технологияларды пайдаланууну колдонууну кеңейтүү; (4) сот адилеттигин жүзөгө ашырууда секторлор аралык өз ара аракеттенүүнү өркүндөтүү.

Сот адилеттиги системасын реформалоонун максаттары жана анын артыкчылыктары мамлекеттик бийлик органдарынын программалык документтеринде, калктын аялуу топторунун укуктарын коргоо жана сот адилеттигине жетүүсүн жакшыртуу чөйрөсүндө иштеген эл аралык уюмдардын, коммерциялык эмес уюмдардын отчетторунда чагылдырылган анын төмөнкү көйгөйлөрүнө негизделген. Булар төмөнкүлөр менен байланышкан көйгөйлөр: (1)

сот адилеттигин жүзөгө ашыруунун сапатына; (2) сотко чейинки өндүрүштүн жана сот өндүрүшүнүн мөөнөттөрүн сактоого; (3) сот адилеттиги системасынын органдарынын канааттандырарлык эмес ишине; (4) сот адилеттиги системасынын иши жөнүндө жарандардын жетишсиз маалымдуулугуна; (5) согтук актылардын натыйжасыз аткарылышына; (6) сот бийлигин жетишсиз каржылоо жана материалдык-техникалык камсыздоого; (7) судьялардын жана сот системасынын көз карандысыздыгынын кепилдиктерин камсыз кылууга; (8) бардык деңгээлдердеги соттордогу судьялардын ашыкча жүктөмүнө; (9) судьяларды тартиптик жоопкерчиликке тартуунун натыйжасыз механизми; (10) талаш-тартыштарды альтернативдүү (соттон тышкары) жана сотко чейин жөнө салуунун таасирдүү механизмдеринин жоктугуна; (11) сот адилеттигин жүзөгө ашырууда санариптик технологияларды киргизүүнүн жетишсиз деңгээлине; (12)

правосудия; (4) совершенствование межсекторального взаимодействия при отправления правосудия.

Цели реформирования системы правосудия и ее приоритеты основаны на следующих ее проблемах, отражённых в программных документах органов государственной власти, в отчётах международных организаций, некоммерческих организаций, работающих в сфере защиты прав и улучшения доступа к правосудию уязвимых групп населения. Это проблемы, связанные с: (1) качеством осуществления правосудия; (2) соблюдением сроков досудебного производства и судопроизводства; (3) неудовлетворительной работой органов системы правосудия; (4) недостаточной информированностью граждан о деятельности системы правосудия; (5) неэффективным исполнением судебных актов; (6) недостаточным финансированием и материально-техническим обеспечением судебной власти; (7) обеспечением гарантий независимости судей и судебной системы; (8) чрезмерной нагрузкой на судей в судах всех уровней; (9) неэффективным механизмом привлечения судей к дисциплинарной ответственности; (10) отсутствием действенных механизмов альтернативного (внесудебного) и досудебного урегулирования споров; (11) недостаточным уровнем внедрения цифровых технологий в осуществлении правосудия; (12) отсутствием должной коммуникационной политики в судах и правоохранительных органах; (13) низким уровнем общественного доверия к органам судебной власти и правоохранительным органам; (14) функциональным несовершенством системы адвокатуры, отсутствием должного широкого доступа граждан к системе гарантированной государственной юридической помощи; (15) недостаточным уровнем профессиональной этики работников системы правосудия; (16) нестабильностью процессуального законодательства и другие.

Указанный перечень проблем не является исчерпывающим, но они являются узловыми проблемами, поэтому в рамках настоящей Целевой программы планируется сосредоточить внимание на их разрешении.

При формировании задач Целевой программы основной акцент сделан на широкое внедрение информационных технологий в систему правосудия, позволяющих улучшить качество осуществления правосудия, упростить обращение граждан в систему правосудия и получить соответствующие услуги в установленные сроки, улучшить качество и оперативность получения судебных экспертиз, обеспечить полноценное исполнение судебных решений, повысить ответственность деятельности органов системы правосудия, повысить ответственность судей и работников системы правосудия, чтобы в конечном итоге

соттордо жана укук коргоо органдарында талapatтыдай коммуникативлик саясаттын жоктугуна; (13) сот бийлигинин органдарына жана укук коргоо органдарына карата коомдук ишенимдин деңгээлинин төмөндүүүнө; (14) адвокатура системасынын функициялык жактан өнүкпөгөндүгү, жарандардын кеңилденген мамлекеттик юридикалык жардам көрсөтүү системасына талapatтыдай кенири жеткиликтүүлүгүнүн жоктугуна; (15) сот адилеттиги системасынын кызматкерлеринин кесиптик этикасынын жетишсиз деңгээлине; (16) процесстик мызамдардын туруксуздугуна жана башкаларга.

Көйгөйлөрдүн көрсөтүлгөн тизмеги толук болуп эсептелбейт, бирок булар негизги көйгөйлөр болуп саналат, ошондуктан ушул Макастатуу программанын алкагында көндүлдү аларды чечүүгө буруу пландалууда.

Макастатуу программанын милдеттерин түзүүдө негизги басым сот адилеттигин жүзөгө ашыруунун салатын жакшыртууга, жарандардын сот адилеттиги системасына кайрылуусун жөнөкөйлөштүрүүгө жана тиешелүү кызмат көрсөтүүлөрдү белгилеген мөөнөттөрдө алууга, соттук эксперттердин салатын жана алуунун оперативдүүлүгүн жакшыртууга, соттук чечимдердин толук аткарылышын камсыз кылууга, сот адилеттиги системасынын органдарынын ишин оптималдаштырууну жүргүзүүгө, судьялардын жана сот адилеттиги системасынын кызматкерлеринин жоопкерчилигин жогорулатууга, жыйынтыгында адамга багытталган реалдуу жана натыйжалуу сот адилеттиги системасын түзүүгө мүмкүндүк берүүчү сот адилеттиги системасына маалыматтык технологияларды кенири киргизүүгө жасалган.

Макастатуу программа жакынкы төрт жылга Кыргыз Республикасынын сот адилеттиги системасын стратегиялык пландоо боюнча үчүнчү документ болуп саналат.

Бул Макастатуу программанын мурдагы программалардан айырмалуу белгиси болуп сот системасынын өзүн өнүктүрүү маселелеринен тышкары мында сот адилеттиги системасына кирген башка органдардын: укук коргоо, юстиция, соттук чечимдерди аткаруу жана башка органдардын дагы ишин өркүндөтүү боюнча чаралардын чарылдырылгандыгы саналат.

Ушул Макастатуу программаны даярдоодо Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин 2014-жылдын 25-ноябрдагы № 4267-V токтому менен бекитилген «2014–2017-жылдарга Кыргыз Республикасынын сот тутумун өнүктүрүү» мамлекеттик максаттуу программасы жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин 2020-жылдын 26-февралындагы № 3575-VI токтому менен бекитилген «2019–2022-жылдарга Кыргыз Республикасынын сот системасын өнүктүрүү» мамлекеттик максаттуу программасы талданган. Аталган Макастатуу программаларды ишке ашыруунун натыйжалары сот

создаты реалдуу и эффективную систему правосудия, ориентированную на человека.

Целевая программа является третьим по счёту документом по стратегическому планированию развития системы правосудия Кыргызской Республики на ближайшине четыре года.

Одличительной чертой данной целевой программы от предыдущих программ является то, что помимо вопросов развития самой судебной системы, в ней отражены меры по совершенствованию деятельности и других органов, входящих в систему правосудия: правоохранительных органов, юстиции, исполнения судебных решений и других.

При подготовке настоящей Целевой программы были проанализированы Государственная целевая программа «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2014–2017 годы», утвержденная постановлением Жогорку Кенеша Кыргызской Республики от 25 июня 2014 года № 4267-V и Государственная целевая программа «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2019–2022 годы», утвержденная постановлением Жогорку Кенеша Кыргызской Республики от 26 февраля 2020 года № 3575-VI. Результаты реализации указанных целевых программ показывают, что задача совершенствования системы правосудия, повышение эффективности ее управления остаётся важнейшей задачей Кыргызской Республики как минимум ещё на среднесрочный период (5–10 лет).

Многие мероприятия указанных программ реализованы, определённая часть – находится в процессе реализации, а некоторые – в силу определённых причин остались неисполненными. На реализацию мероприятий Государственной целевой программы «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2019–2022 годы» значительно повлияли пандемия COVID-19, а также недостаточное финансирование деятельности судебной системы. В этой связи неисполненные мероприятия предыдущей программы были включены в план мероприятий настоящей Целевой программы.

2. Цель и задачи Государственной целевой программы

Целью Целевой программы является определение приоритетов развития системы правосудия, направленных на справедливую и эффективную защиту прав и законных интересов человека и организаций.

Для достижения указанной цели определены следующие задачи:

- 1) обеспечение независимости судей и судебной системы;
- 2) укрепление кадрового потенциала;

адилеттиги системасын өркүндөтүү милдети, аны башкаруунун натыйжалуулугун жогорулатуу эң аз дегенде дагы орто мөөнөттүү мезгилге (5–10 жыл) Кыргыз Республикасынын абдан маанилүү милдети бойдон каларын көрсөтүү.

Аталган программалардын көптөгөн иш-чаралары ишке ашырылган, белгилүү бөлүгү – ишке ашыруу процессинде, ал эми айрымдары – белгилүү себептерден улам аткарылбаган бойдон калууда. «2019–2022-жылдарга Кыргыз Республикасынын сот системасын өнүктүрүү» мамлекеттик максаттуу программасынын иш-чараларын ишке ашырууга COVID-19 пандемиясы, ошондой эле сот системасынын ишин жетишсиз каржылоо олуттуу таасирин тийгизген. Ушуга байланыштуу мурдагы программанын аткарылбаган иш-чаралары ушул Максаттуу программанын иш-чараларынын планына киргизилди.

2. Мамлекеттик максаттуу программанын максаты жана милдеттери

Максаттуу программанын максаты адамдын жана уюмдардын укуктарын жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын адилеттүү жана натыйжалуу коргоого багытталган сот адилеттиги системасын өнүктүрүүнүн артыкчылыктарын аныктоо болуп саналат.

Бул максатка жетүү үчүн төмөнкү милдеттер аныкталган:

- 1) судьялардын жана сот системасынын көз карандысыздыгын камсыз кылуу;
- 2) кадрдык потенциалды чыңдоо;
- 3) судьялардын жоопкерчилигин жогорулатуу;
- 4) сот түзүлүшү жана сот өндүрүшү системаларын өркүндөтүү;
- 5) сот адилеттиги системасынын натыйжалуулугун, жеткиликтүүлүгүн жана ачык-айкындуулугун жогорулатуу;
- 6) аткаруу өндүрүшүнүн натыйжалуулугун жогорулатуу;
- 7) сот системасын финансылык жана материалдык-техникалык камсыздоону чыңдоо;
- 8) сот адилеттигинин ачык-айкындыгын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу;
- 9) сот адилеттиги системасында санариптик технологияларды колдонууну кеңейтүү;
- 10) сот адилеттиги системасында секторлор аралык өз ара аракеттенүүнү жакшыртуу;
- 11) соттук экспертиза, медиация, адвокатура, сот приставдары институттарын өркүндөтүү;
- 12) адам укуктарын жана эркиндиктерин коргоонун соттон тышкары жана сотко чейинки методдорун, формаларын жана ыкмаларын өнүктүрүү.

- 3) повышение ответственности судей;
- 4) совершенствование системы судостроительства и судопроизводства;
- 5) повышение эффективности, доступности и прозрачности судебной системы;
- 6) повышение эффективности исполнительного производства;
- 7) укрепление финансового и материально-технического обеспечения судебной системы;
- 8) обеспечение открытости и доступности правосудия;
- 9) расширение применения использования цифровых технологий в системе правосудия;
- 10) улучшение межсекторального взаимодействия в системе правосудия;
- 11) совершенствование институтов судебной экспертизы, медиации, адвокатуры, судебных приставов;
- 12) развитие внесудебных и досудебных методов, форм и способов защиты прав и свобод человека.

3. Обзор текущей ситуации в системе правосудия Кыргызской Республики

С принятием новой редакции Конституции Кыргызской Республики от 5 мая 2021 года, изменившей в определенной степени регулирование судебной деятельности и статуса судей, появилась необходимость в принятии новых редакций конституционных законов о Конституционном суде Кыргызской Республики, Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах, статусе судей Кыргызской Республики, Совете по делам правосудия Кыргызской Республики, прокуратуре Кыргызской Республики и Закона об органах судейского самоуправления.

В реализацию Указа Президента Кыргызской Республики от 31 марта 2022 года по совершенствованию судебной и правоохранительной деятельности были пересмотрены и приняты в новых редакциях Уголовный, Уголовно-процессуальный кодексы, Кодекс о правонарушениях, внесены изменения в Уголовно-исполнительный кодекс, законы «О статусе судебных исполнителей и об исполнительном производстве, «О пробации», вступивших в силу с 1 декабря 2021 года.

Все вышеуказанные законы требуют изменений в деятельности органов судебной и правоохранительной систем, органов, ответственных за отбор кандидатов на должности судей, привлечения судей к дисциплинарной ответственности и других государственных органов, содействующих по своей компетенции качественному

3. Кыргыз Республикасынын сот адилеттиги системасындагы учурдагы кырдаалдын сереби

Сот ишин жана судьялардын статусун жөнгө салууну белгилүү деңгээлде өзгөрткөн Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 2021-жылдын 5-майындагы жаңы редакциясын кабыл алуу менен Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту, Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттору, Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу, Кыргыз Республикасынын сот адилеттиги иштери боюнча кенеши, Кыргыз Республикасынын прокуратурасы жөнүндө конституциялык мыйзамдардын жана Соттук өз алдынча башкаруу органдары тууралуу мыйзамдын жаңы редакцияларын кабыл алуу зарылдыгы пайда болду.

Кыргыз Республикасынын Президентинин 2022-жылдын 31-мартындагы сот жана укук коргоо ишин өркүндөтүү боюнча Жарлыгын ишке ашырууда 2021-жылдын 1-декабрынан тартып күчүнө кирген Кылмыш-жаза, Кылмыш-жаза процессуалдык кодекстери, Укук бузуулар жөнүндө кодекс кайра каралган жана жаңы редакцияларда кабыл алынган, Жаза аткаруу кодексине, «Сот аткаруучулардын статусу жөнүндө жана аткаруу өндүрүшү тууралуу», «Пробация жөнүндө» мыйзамдарга өзгөртүүлөр киргизилди.

Жогоруда аталган бардык мыйзамдар сот жана укук коргоо системаларынын органдарынын, судьялардын кызмат орундарына талапкерлерди тандоо, судьяларды тартиптик жоопкерчиликке тартуу үчүн жооптуу органдардын жана өзүнүн компетенциясы боюнча сот адилеттигин сапаттуу жүзөгө ашырууга жана талаш-тартыштарды жана башка чыр-чатактарды чечүүдө жардам көрсөтүүчү башка мамлекеттик органдардын ишиндеги өзгөрүүлөрдү талап кылат.

Сот адилеттиги системасынын ишинин сереби анын органдарынын укуктук статусун, жаңы мыйзамдардын кабыл алынышына байланыштуу алардын ишиндеги жаңычылыктарды, ошондой эле аларды Максаттуу программанын алкагында чечүү үчүн иштеги укуктук көйгөйлөрдү камтыйт.

3.1. Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту

2021-жылы болуп өткөн конституциялык өзгөрүүлөр Кыргыз Республикасында конституциялык контроль органынын ролун жана статусун олуттуу бекемдөөгө мүмкүнчүлүк түздү. Мунун натыйжасында Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын базасында Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту түзүлдү. Анын ыйыарым укуктарынын тизмеги, анын ичинде Кыргыз Республикасынын Конституциясынын ченемдерин расмий чечмелөө, мамлекеттик бийлик бутактарынын ортосундагы компетенция жана Кыргыз Республикасынын

отправлению правосудия и предоставления помощи при разрешении споров и иных конфликтов.

Обзор деятельности системы правосудия охватывает правовой статус ее органов, новшества в их деятельности в связи с принятым новым законодательством, а также правовые проблемы в деятельности для их разрешения в рамках Целевой программы.

3.1. Конституционный суд Кыргызской Республики

Конституционные изменения, произошедшие в 2021 году, также позволили значительно укрепить роль и статус органа конституционного контроля в Кыргызской Республике. В результате чего на базе Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики образован Конституционный суд Кыргызской Республики. Значительно расширен перечень его полномочий, в числе которых полномочия по даче официального толкования норм Конституции Кыргызской Республики, разрешению споров о компетенции между ветвями государственной власти и даче заключения о соблюдении установленного порядка выдвижения обвинения против Президента Кыргызской Республики.

При этом сократилось количество судей органа конституционного контроля с 11 до 9 судей, изменился срок избрания судей, если ранее судьи Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики избирались в первый раз сроком на 7 лет, а в последующем – до достижения предельного возраста, то по действующим конституционным нормам судьи Конституционного суда Кыргызской Республики избираются сразу же до достижения предельного возраста, т. е. до 70 лет. Также было установлено, что действующие судьи Конституционной палаты Верховного суда Кыргызской Республики признаются судьями Конституционного суда Кыргызской Республики и сохраняют свои полномочия на весь срок их избрания.

Указанные конституционные нормы, безусловно, позволили укрепить независимость Конституционного суда Кыргызской Республики и его судей, в дальнейшем в реализации Конституции Кыргызской Республики был принят конституционный Закон Кыргызской Республики «О Конституционном суде Кыргызской Республики», регулирующий организацию его деятельности, а также порядок конституционного судопроизводства, исполнения решений суда и другое.

Конституционный суд является высшим органом судебной власти, осуществляющим конституционный контроль посредством конституционного судопроизводства в целях защиты основ

Президентине каршы айып коюунун белгиленген тартибинин сакталышы жөнүндө корутунду берүү жөнүндө талаш-тартыштарды чечүү боюнча ыйгарым укуктар кыйла кеңейди.

Ошол эле учурда конституциялык контроль органынын судьяларынын саны 11 судьядан 9 судьяга чейин кыскарды, эгерде мурда Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялары биринчи жолу 7 жылдык мөөнөткө, андан кийин чектүү куракка жеткенге чейин шайланса, ал эми колдонуудагы конституциялык ченемдер боюнча Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьялары дароо эле чектүү куракка жеткенге чейин, б. а. 70 жашка чыкканга чейин шайланат. Ошондой эле Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын иштеп жаткан судьялары Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьясы болуп таанылары жана өздөрүнүн ыйгарым укуктарын бүткүл шайланган мөөнөтүнө сактап калары белгиленген.

Көрсөтүлгөн конституциялык ченемдер, албетте, Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун жана анын судьяларынын көз карандысыздыгын чыңдоого мүмкүнчүлүк түздү жана андан ары Кыргыз Республикасынын Конституциясын ишке ашырууда, анын ишин уюштурууну, ошондой эле конституциялык сот өндүрүшүнүн, соттун чечимдерин аткаруунун ж.б. тартибин жөнгө салуучу «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамы кабыл алынды.

Конституциялык сот конституциялык түзүлүштүн негиздерин, адамдын жана жарандын негизги укуктарын жана эркиндиктерин коргоо, Конституциянын үстөмдүгүн жана тикелей колдонулушун камсыз кылуу максатында конституциялык сот өндүрүшү аркылуу конституциялык контролду жүзөгө ашыруучу сот бийлигинин жогорку органы болуп саналат.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун мамлекеттик бийлик органдарынын системасындагы өзгөчө абалы өзүнүн компетенциясынын чектеринде кабыл алынган анын чечимдеринин бүтүндөй аймактагы бардык мамлекеттик бийлик органдары жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары, ошондой эле ишканалар, мекемелер жана уюмдар, кызмат адамдары, жарандар жана алардын бирикмелери үчүн милдеттүүлүгүн алдын ала аныктап турат. Конституциялык соттун чечимдеринин милдеттүүлүгү колдонуу тармагы боюнча да, дарек ээлеринин чөйрөсү боюнча дагы чектелбейт. Конституциялык соттун мыйзамдын же башка ченемдик укуктук актынын жобосунун (компетенциясына ылайык) Кыргыз Республикасынын Конституциясына шайкеш эместигин тааныган чечиминин юридикалык күчү Кыргыз Республикасынын Конституциясынын өзүнүн күчүнө тен.

конституционного строя, основных прав и свобод человека и гражданина, обеспечения верховенства и прямого действия Конституции.

Особое положение Конституционного суда Кыргызской Республики в системе органов государственной власти предопределяет обязательность его решений, принятых в пределах его компетенции, на всей территории для всех органов государственной власти и органов местного самоуправления, а также предприятий, учреждений и организаций, должностных лиц, граждан и их объединений. Обязательность решений Конституционного суда не ограничивается ни по сфере распространения, ни по кругу адресатов. Юридическая сила решения Конституционного суда Кыргызской Республики, признающего положение закона или другого нормативного правового акта (в соответствии с компетенцией) не соответствующим Конституции Кыргызской Республики, равна силе самой Конституции Кыргызской Республики.

Вместе с тем в настоящее время сохраняются проблемы, связанные с исполнением решений органа конституционного контроля. Несмотря на детальную регламентацию исполнения решений Конституционного суда, поручения, содержащиеся в решениях Конституционного суда, реализуются в определённой степени произвольно и неоперативно. В этой связи необходимо усилить работу органов прокуратуры по надзору за единым и неукоснительным исполнением конституционного Закона Кыргызской Республики «О Конституционном суде Кыргызской Республики» и Закона Кыргызской Республики «О Регламенте Жогорку Кенеша Кыргызской Республики», а также принятых на их основе подзаконных актов на ежегодной основе.

В целях повышения эффективности и качества представления позиций в рамках конституционного судопроизводства необходимо вводить институт постоянных (полномочных) представителей Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, Верховного суда Кыргызской Республики, Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики, Министерства юстиции Кыргызской Республики в Конституционном суде Кыргызской Республики не ниже уровня заместителей руководителей указанных государственных органов, как это предусмотрено в Администрации Президента Кыргызской Республики, где предусмотрена должность полномочного представителя Президента и Кабинета Министров Кыргызской Республики в Конституционном суде Кыргызской Республики.

Для обеспечения широкого доступа к решениям Конституционного суда Кыргызской Республики необходимо решить

Ошону менен бирде азыркы учурда конституциялык контролдоо органынын чечимдерин аткаруу менен байланышкан кей-өйлөр сакталып келүүдө. Конституциялык соттун чечимдерин, Конституциялык соттун чечимдеринде камтылган тапшырмаларды аткаруу толук регламенттелгендигине карабастан, белгилүү деңгээлде өз алдынча жана ыкчам эмес ишке ашырылат. Ушунга байланыштуу «Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын жана «Кыргыз Республикасынын Жогорку Кенешинин Регламенти жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын, ошондой эле алардын негизинде кабыл алынган мыйзамдык актылардын бирдиктүү жана кыйлаоосуз аткарылышын көзөмөлгө алуу боюнча прокуратура органдарынын ишин жылы сайын күчөтүү зарыл.

Конституциялык сот өндүрүшүнүн алкагында натыйжалуулукту жана көз караштарды туюнтууну сапатын жогорулатуу максатында Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясында Кыргыз Республикасынын Президентинин жана Министрлер Кабинетинин Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотундагы ыйарым укуктуу өкүлүнүн кызмат орду каралган сыяктуу Кыргыз Республикасынын Жогорку Кенешинин, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун, Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын, Кыргыз Республикасынын Юстиция министринин Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунда, көрсөтүлгөн мамлекеттик органдардын жетекчилеринин орун басарларынын деңгээлинен төмөн эмес туруктуу (ыйарым укуктуу) өкүлдөр институтун киргизүү зарыл.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык соттунун чечимдерине карата кенери жеткиликтүүлүктү камсыз кылуу үчүн аларды расмий басылмаларда акысыз негизде жарыялоо маселесин чечүү зарыл.

Мамлекетте конституциялык мыйзамдуулукту чындоо максатында, калктын Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун иши жөнүндө билим деңгээли үзгүлтүксүз жогорулап турушу зарыл. Ушунга байланыштуу конституционализмди өнүктүрүү боюнча ар түрдүү иш-чараларды, анын ичинде максаттуу топтор үчүн жайкы мектептерди, жогорку окуу жайларда Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьяларынын меймандык лекцияларын, студенттердин арасында ар жылдык конкурстарды өткөрүүнү улантуу, ошондой эле жогорку окуу жайларда конституционализм борборлорун уюштурууну караштыруу керек.

Мындан тышкары кабыл алынган конституциялык өзгөрүүлөргө байланыштуу, конституциялык контролду жүзөгө ашыруучу сот бийлигинин жогорку органы катары Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун жана анын аппаратынын жогорулатылган статусун жана ролун, ошондой эле бийликти бөлүштүрүүдө тең

вопрос их публикации в официальных изданиях на безвозмездной основе.

В целях укрепления конституционной законности в государстве необходимо, чтобы уровень знаний населения о деятельности Конституционного суда Кыргызской Республики неуклонно повышался. В этой связи следует продолжать проведение различных мероприятий по развитию конституционализма, в том числе проведение летних школ для целевых групп, гостейх лекций судей Конституционного суда Кыргызской Республики в вузах, ежегодных конкурсов среди студентов, а также предусмотреть создание центров конституционализма в вузах.

Кроме того, в связи с принятыми конституционными изменениями необходимо завершить проведение работ по пересмотру действующего законодательства с учётом повышенного статуса и роли Конституционного суда Кыргызской Республики как высшего органа судебной власти, осуществляющего конституционный контроль, и его аппарата, а также обеспечения баланса при разделение властей.

3.2. Верховный суд Кыргызской Республики и местные суды

Верховный суд Кыргызской Республики является высшим органом судебной власти, осуществляющим пересмотр судебных решений по обращениям участников судебного процесса по уголовным, гражданским, экономическим, административным делам в порядке, определяемом законом.

Конституционные изменения коснулись порядка избрания/назначения председатели Верховного суда Кыргызской Республики и его заместителей, председателей местных судов Кыргызской Республики, полномочий председателя Верховного суда Кыргызской Республики, требований к кандидатам на должности судей Верховного суда Кыргызской Республики. Согласно конституционным положениям, председатель Верховного суда Кыргызской Республики и его заместители назначаются Президентом Кыргызской Республики на срок пять лет. Ранее они избирались собранием судей Верховного суда Кыргызской Республики сроком на три года. Председатели местных судов назначаются председателем Верховного суда Кыргызской Республики сроком на пять лет, ранее они также избирались собраниями судей местных судов сроком на три года. Для кандидатов на должности судей Верховного суда установлено повышенное требование – наличие стажа работы по юридической профессии не менее 15 лет, тогда как ранее это требование к стажу работы составляло 10 лет. Перевод (ротация)

салмактуулукту камсыз кылууну эске алуу менен колдонуудагы мыйзамдарды кайра карап чыгуу боюнча иштерди аягына чыгаруу зарыл.

3.2. Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттор

Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жарандык, кылмыш-жаза, экономикалык, административдик жана башка иштер боюнча сот процессинин катышуучуларынын кайрылуулары боюнча соттук чечимдерди кайра кароону жүзөгө ашыруучу сот бийлигинин жогорку органы болуп саналат.

Конституциялык өзгөрүүлөр Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасын жана анын орун басарларын, Кыргыз Республикасынын жергиликтүү сотторунун төрагаларын шайлоого/дайындоого, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын ыйгарым укуктарына, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун судьяларынын кызмат орундарына талашкерлерге карага талаптарга тийиштүү болду. Конституциялык жоболорго ылайык Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасы жана анын орун басарлары Кыргыз Республикасынын Президентти тарабынан беш жылдык мөөнөткө шайланат. Мурда алар Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун судьяларынын чогулушу тарабынан үч жылдык мөөнөткө шайланышчу. Жергиликтүү соттордун төрагалары Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасы тарабынан беш жылдык мөөнөткө дайындалат, мурда алар дагы жергиликтүү соттордун судьяларынын чогулушу тарабынан үч жылдык мөөнөткө шайланышчу. Жогорку сотун судьяларынын кызмат орундарына талашкерлер үчүн жогорулатылган талаптар белгиленген – юридикалык кесип боюнча 15 жылдан кем эмес эмгек стажынын болушу, мурда эмгек стажына карата бул талап 10 жылды түзчү. Жергиликтүү соттордун судьяларын которуу (ротациялоо) Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасы тарабынан жүзөгө ашырылат, ал эми мурда бул Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин ыйгарым укуктарына кирчү. Ошондой эле өзүнүн карамагындагы маселелер боюнча мыйзам демилгелөө укугунун берилген Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун ишиндеги маанилүү конституциялык өзгөрүү болуп калды.

Конституциялык жоболорду ишке ашыруу максатында «Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана жергиликтүү соттору жөнүндө» жаны конституциялык Мыйзам кабыл алынды.

Кыргыз Республикасынын Жогорку соту жана Кыргыз Республикасынын жергиликтүү соттору (биринчи жана экинчи инстанциянын соттору) соттордун бирдиктүү системасын түзөт. Мындай бирдиктүүлүк төмөнкүлөр менен камсыз кылынат:

судей местных судов теперь осуществляется председателем Верховного суда Кыргызской Республики, а ранее это входило в полномочия Совета судей Кыргызской Республики. Важным конституционным изменением в деятельности Верховного суда Кыргызской Республики также стало наделение его правом законодательной инициативы по вопросам его ведения.

В реализацию конституционных положений принят новый конституционный Закон Кыргызской Республики «О Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах».

Верховный суд Кыргызской Республики и местные суды Кыргызской Республики (суды первой и второй инстанций), составляют единую систему судов. Такое единство обеспечивается: 1) общими и едиными принципами правосудия, установленными Конституцией и законами; 2) соблюдением всеми судами единых правил судопроизводства, установленных законами; 3) единообразным применением всеми судами Конституции и законов, общепризнанных принципов и норм международного права и международных договоров, вступивших в силу в соответствии с законодательством; 4) обязательностью исполнения на всей территории Кыргызской Республики судебных актов, вступивших в законную силу; 5) законодательным закреплением единства статуса судей; 6) финансированием судов из республиканского бюджета.

Верховный суд Кыргызской Республики действует в составе трёх судебных коллегий и Пленума Верховного суда Кыргызской Республики. Полномочия Пленума и судебных коллегий закреплены конституционным законом. Следует отметить, что в рамках проводимой судебной реформы, с августа 2016 года постановления Пленума Верховного суда Кыргызской Республики являются обязательными для судов.

Деятельность Верховного суда Кыргызской Республики обеспечивается Аппарат Верховного суда Кыргызской Республики. Предельная численность работников Аппарата Верховного суда Кыргызской Республики, его структура и штатная численность устанавливаются в пределах сметы расходов Советом судей Кыргызской Республики по представлению председателя Верховного суда Кыргызской Республики.

Систему местных судов составляют: суды первой инстанции (районные суды, районные суды в городе, городские суды, административные суды); суды второй инстанции (областные суды, Бишкекский городской суд). Создание, реорганизация и упразднение местных судов, изменение численности судей местных судов осуществляются только в соответствии с законом. Изменение

1) Конституцияда жана мыйзамдарда белгиленген сот адилеттигинин жашпы жана бирдиктүү принциптери; 2) бардык соттор тарабынан мыйзамдарда белгиленген сот өндүрүшүнүн бирдиктүү эрежелерин сактоо; 3) бардык соттор тарабынан Конституцияны жана мыйзамдарды, эл аралык укуктун жашпы таанылган принциптерин жана ченемдерин жана мыйзамдарга ылайык күчүнө кирген эл аралык келишимдерди бир түрдүү колдонуу; 4) мыйзамдуу күчүнө кирген сот актыларынын Кыргыз Республикасынын бүткүл аймагында аткарылышынын милдеттүүлүгү; 5) судьялардын статусунун бирдиктүүлүгүн мыйзамдарда бекемдөө; 6) сотторду республикалык бюджеттен каржылоо.

Кыргыз Республикасынын Жогорку соту үч соттук коллегиянын жана Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун пленумунун курамында аракеттенет. Пленумдун жана соттук коллегиялардын ыйгарым укуктары конституциялык мыйзам менен бекемделген. Жүрүзүлүп жаткан соттук реформалардын алкагында 2016-жылдын августунан тартып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Пленумунун токтомдору соттор үчүн милдеттүү болуп саналарын белгилөө зарыл.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун ишин Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Аппараты камсыз кылат. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Аппаратынын кызматкерлеринин чектик саны, анын түзүмү жана штаттык саны чыгымдардын сметасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын сунуштамасы боюнча Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңеши тарабынан белгиленет.

Жергиликтүү соттордун системасын төмөнкүлөр түзөт: биринчи инстанциядагы соттор (райондук соттор, шаардагы райондук соттор, шаардык соттор, административдик соттор); экинчи инстанциядагы соттор (облустук соттор, Бишкек шаардык соту). Жергиликтүү сотторду түзүү, кайра уюштуруу жана жоюу, жергиликтүү соттордун судьяларынын санын өзгөртүү мыйзамдарга ылайык гана жүзөгө ашырылат. Жергиликтүү соттордун судьяларынын санын өзгөртүүгө Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин сунушу боюнча гана жол берилет.

Биринчи инстанциядагы соттордун саны 64, алардын ичинен: 44 – райондук сот, 12 – шаардык сот, 8 – административдик сот. Акыркылары «Айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын 2020-жылдын 11-апрелиндеги № 39 Мыйзамына ылайык райондор аралык соттордун базасында түзүлгөн.

Өлкөдөгү экинчи инстанциядагы соттордун саны 8. Алар иштерди апелляциялык тартипте карашат, ал үчүн ар бир ошондой согто тиешелүү соттук коллегиялар уюштурулат.

численности судей местных судов допускается только по предложению Совета судей Кыргызской Республики.

Количество судов первой инстанции составляет 64, из них: 44 – районные суды, 12 – городские суды, 8 – административные суды. Последние были созданы на базе межрайонных судов в соответствии с Законом Кыргызской Республики «О внесении изменений в некоторые законодательные акты» от 11 апреля 2020 года № 39.

Судов второй инстанции в стране насчитывается 8. Они рассматривают дела в апелляционном порядке, для чего в каждом таком суде образуются соответствующие судейские коллегии.

В каждом местном суде деятельность судей обеспечивает его аппарат. Работники аппарата местных судов обеспечивают деятельность судов по осуществлению правосудия, общению судейской практики, ведению судейской статистики и иной деятельности. Работники аппаратов, за исключением обслуживающего персонала, находятся на государственной службе. Государственные служащие аппаратов назначаются на должности и освобождаются от должности руководителем Судейного департамента по представлению председателя соответствующего местного суда. Предельная численность работников аппаратов местных судов, их структура и штатная численность устанавливаются в пределах сметы расходов руководителем Судейного департамента по представлению председателей местных судов с согласия Совета судей Кыргызской Республики.

В настоящее время в деятельности судейской системы продолжают масштабные реформы, способствующие открытости и прозрачности судейских процессов, совершенствования судейского управления, единообразия судейской практики и искоренения коррупционных проявлений. Яркими примерами такой реформы являются установление в судейских залах местных судов и Верховного суда систем аудио-, видеофиксации судейских заседаний; внедрение автоматизированной информационной системы (АИС) «Суд»; постоянное информирование общественности о деятельности судов через институты пресс-секретарей и ответственных судей, а также масштабная ротация судей местных судов в целях исключения коррупционных проявлений при отправлении правосудия и повышения качества работы судов в регионах.

Несмотря на достигнутые результаты, деятельность системы судов требует дальнейшего совершенствования для повышения уровня доверия граждан. Основными подходами в решении существующих проблем в судейской системе являются применение инновационных методов управления судами, внедрение наилучших практик рассмотрения споров в судопроизводстве и обеспечение

Ар бир жергиликтүү сотто судьялардын ишин анын аппараты камсыз кылат. Жергиликтүү соттордун аппаратынын кызматкерлери соттордун сот адилеттигин жүзөгө ашыруу, соттук практиканы жалпылоо, соттук статистиканы жүргүзүү жана башка иштерин камсыз кылат. Аппараттын кызматкерлери, тейлөөчү персоналды кошпогондо, мамлекеттик кызматта турушат. Аппараттардын мамлекеттик кызматчылары тиешелүү жергиликтүү соттун төрагасынын сунуштамасы боюнча Сот департаментинин жетекчиси тарабынан кызмат ордуна дайындалат жана кызмат ордунан бошотулат. Жергиликтүү соттордун аппараттарынын кызматкерлеринин чектик саны, алардын түзүмү жана штагтык саны чыгымдардын сметасынын алкагында жергиликтүү соттордун төрагаларынын сунуштамалары боюнча Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин макулдугу менен Сот департаментинин жетекчиси тарабынан белгиленет.

Азыркы учурда сот системасынын ишинде соттук процесстердин ачыктыгына жана айкындыгына, соттук башкарууну, соттук практиканын бир түрдүүлүгүн өркүндөтүүгө жана коррупциялык көрүнүштөрүн жоюуга өбөлгө болуучу масштабдуу реформалар улантылууда. Жергиликтүү соттордун жана Жогорку соттун сот залдарында соттук отурумдарды аудио-, видеофиксациялоо системаларынын орнотулушу; «Cot» автоматташтырылган маалыматтык системасын (АМС) киргизүү; басма сөз-кагчылары жана жооптуу судьялар институттары аркылуу соттордун иши жөнүндө коомчулукту үзгүлтүксүз кабарлоо, ошондой эле сот адилеттигин ишке ашырууда жана аймактардагы соттордун ишинин сапатын жогорулатууда коррупциялык көрүнүштөрдү жоюу максатында жергиликтүү соттордун судьяларын масштабдуу ротациялоо мына ушундай реформанын абдан айкын мисалдары болуп саналат.

Жетишилген натыйжаларга карабастан, жарандардын ишеним деңгээлин жогорулатуу үчүн сот системасынын иши андан ары өркүндөтүүнү талап кылат. Сотторду башкаруунун инновациялык методдорун колдонуу, талаш-тартыштарды кароонун эң мыкты практикаларын сот өндүрүшүнө киргизүү жана сот адилеттигин жүзөгө ашырууда судьялардын чыныгы көз карандысыздыгын камсыз кылуу сот системасында орун алган көйгөйлөрдү чечүүнүн негизги чаралары болуп саналат. Соттордо иштерди башкаруунун инновациялык методдорунун ыкмаларынын бири адамга багытталган сот адилеттиги системасынын маанилүү элементинин бири болуп саналган соттордо иштерди башкаруунун натыйжалуу ыкмасы (active case management) болуп саналат.

«Кыргыз Республикасынын мамлекеттик тили жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунда жана Кыргыз Республикасынын жергиликтүү сотторунда иш кагаздарын мамлекеттик тилде жүргүзүүнү камсыз кылуу зарыл.

гарантий подлинной независимости судей при управлении правосудия. Одним из примеров инновационного метода управления делами в судах является подход эффективного управления делами в судах (active case management), являющийся одним из важных элементов системы правосудия, ориентированного на человека.

В соответствии с Законом Кыргызской Республики «О государственном языке Кыргызской Республики» в Верховном суде Кыргызской Республики и местных судах Кыргызской Республики необходимо обеспечить ведение делопроизводства на государственном языке.

Язык судопроизводства должен осуществляться в порядке, установленном законами Кыргызской Республики, при этом руководству Верховного суда Кыргызской Республики и местных судов Кыргызской Республики необходимо принять меры по повышению качества ведения судопроизводства на государственном языке.

3.3. Судейское самоуправление

В соответствии с Конституцией Кыргызской Республики для решения вопросов внутренней деятельности судов действует судейское самоуправление. Органами судейского самоуправления являются съезд судей Кыргызской Республики, Совет судей Кыргызской Республики и собрание судей судов. Съезд судей Кыргызской Республики является высшим органом судейского самоуправления. Совет судей Кыргызской Республики является выборным органом судейского самоуправления, действующим в период между съездами судей и осуществляющим защиту прав и законных интересов судей, рассмотрение вопросов о привлечении судей к дисциплинарной ответственности, контроль за формированием и исполнением бюджета судов, организацию обучения и повышения квалификации судей. Собрание судей судов является первичным органом судейского самоуправления. Основные принципы организации и деятельности органов судейского самоуправления, их правовой статус определяются Законом Кыргызской Республики «Об органах судейского самоуправления».

Совет судей Кыргызской Республики формируется в составе пятнадцати членов, избираемых из числа членов судейского общества сроком на три года, с учетом гендерного представительства (не более семидесяти процентов лиц одного пола). Лица, избранные в органы судейского самоуправления, осуществляют свою деятельность на общественных началах.

Сот өндүрүшүнүн тили Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленген тартипте жүзөгө ашырылышы керек, мында Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун жана Кыргыз Республикасынын жергиликтүү сотторунун жетекчилиги сот өндүрүшүн мамлекеттик тилде жүргүзүүнүн сагатын жогорулатуу боюнча тиешелүү чараларды көрүүлөрү зарыл.

3.3. Соттук өз алдынча башкаруу

Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык соттордун ички ишинин маселелерин чечүү үчүн соттук өз алдынча башкаруу иштейт. Кыргыз Республикасынын судьяларынын съезди, Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңеши жана соттор судьялардын чогулушу соттук өз алдынча башкаруу органдары болуп саналат. Кыргыз Республикасынын судьяларынын съезди соттук өз алдынча башкаруунун жогорку органы болуп саналат. Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңеши судьялардын съездеринин ортосундагы мезгилде иштөөчү жана судьялардын укуктарын жана мыйзамдуу кызыкчылыктарын коргоону, судьяларды тартип жоопкерчилигине тартуу жөнүндө маселелерди кароону, соттордун бюджеттеринин түзүлүшүн жана аткарылышын контролдоону, судьяларды окутууну жана квалификациясын жогорулатууну уюштурууну жүзөгө ашыруучу соттук өз алдынча башкаруунун шайлануучу органы болуп саналат. Соттордун судьялар чогулушу соттук өз алдынча башкаруунун баштапкы органы болуп саналат. Соттук өз алдынча башкаруу органдарын уюштуруунун жана ишинин негизги принциптери, алардын укуктук статусу «Соттук өз алдынча башкаруу органдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен аныкталат.

Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңеши судьялар коомдоштуруунун мүчөлөрүнүн ичинен үч жылдык мөөнөткө, гендердик өкүлчүлүктү эске алуу менен (бир жыныстагы адамдардын жетимиш пайыздан ашпаган) шайлануучу он беш мүчөдөн турган курамыда түзүлөт. Соттук өз алдынча башкаруу органдарына шайланган адамдар өз ишин коомдук башталышта жүзөгө ашырышат.

Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин төрагасы Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинде жана Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинде бюджет маселелери боюнча соттук өз алдынча башкаруу органдарынын атынан чыгат.

«Соттук өз алдынча башкаруу органдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңеши судьялар коомдоштуруунун укуктарын жана кызыкчылыктарын коргоо боюнча судьялардын көз карандысыздыгын жогорулатууга багытталган бир катар маанилүү ыйгарым укуктарды жүзөгө ашырат, бирок Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңеши

Председатель Совета судей Кыргызской Республики представляет органы судейского самоуправления в Жогорку Кеңеше Кыргызской Республики и в Кабинете министров Кыргызской Республики по вопросам бюджета.

В соответствии с Законом Кыргызской Республики «Об органах судейского самоуправления» Совет судей Кыргызской Республики осуществляет ряд важных полномочий по защите прав и интересов судейского сообщества, направленных на повышение независимости судей, однако Совет судей Кыргызской Республики реализует их в неполной мере ввиду недостаточной организации его деятельности. Краткий анализ деятельности Совета судей Кыргызской Республики показывает ежегодный рост объема его работы, связанный в том числе с принятием в 2022 году Положения о порядке проведения оценки профессиональной деятельности судей Кыргызской Республики, согласно которому Совет судей Кыргызской Республики должен ежегодно проводить оценку судей местных судов, проработавших при года.

Деятельность Совета судей Кыргызской Республики обеспечивается специально организованным структурным подразделением Судебного департамента, сотрудники которого не имеют специальных познаний для экспертного обеспечения деятельности Совета судей Кыргызской Республики. Большая часть работы Совета судей Кыргызской Республики выполняется без применения информационно-коммуникационных технологий, что затрудняет значительное количество времени на заседаниях Совета судей Кыргызской Республики. Деятельность членов Совета судей Кыргызской Республики без отрыва от судейской деятельности также не способствует реальному выполнению задач органа судейского самоуправления.

Учитывая важную роль Совета судей Кыргызской Республики в обеспечении независимости судей, в рамках настоящей Целевой программы предлагается решить вышеотмеченные проблемы.

В частности требуется изучения вопроса увеличения количества членов Совета судей Кыргызской Республики с пятинадцати до двадцати человек с учётом гендерного и регионального представительства; внедрения в деятельность Совета судей Кыргызской Республики информационно-коммуникационных технологий; повышения роли и статуса отдела, обеспечивающего деятельность Совета судей Кыргызской Республики, и его работников; улучшения материально-технического обеспечения секретариата Совета судей Кыргызской Республики.

анын иши талаптагыдай уюштурулбагандыктан улам аларды толук ишке ашыра албай келе жатат. Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин ишине кыскача талдоого ылайык анын ишинин көлөмү жыл сайын өсүп жаткандыгын көрсөтүүгө, бул 2022-жылы Кыргыз Республикасынын судьяларынын кесиптик ишин баалоо тартиби жөнүндө жобонун кабыл алынышына байланыштуу болгон, ага ылайык Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңеши жергиликтүү соттордун үч жыл иштеген судьяларын жыл сайын баалап турушу керек.

Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин иши Сот департаментинин атайын уюштурулган түзүмдүк бөлүмү тарабынан камсыз кылынат, алардын кызматкерлери Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин ишин эксперттик жактан камсыз кылуу үчүн атайын билимдерге ээ эмес. Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин ишинин көпчүлүк бөлүгү маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуусуз аткарылат, бул Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин отурумдарында көп сандаган убакыттын майнапсыз коромжу болуусуна алып келүүдө. Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин мүчөлөрүнүн судьялык иштен ажыратылбаган иштери дагы соттук өз алдынча башкаруу органынын милдеттерин натыйжалуу аткарууга өбөлгө болбойт.

Судьялардын көз карандысыздыгын камсыз кылуудагы Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин маанилүү ролун эске алуу менен, ушул Максаттуу программанын алкагында жогоруда белгиленген көйгөйлөрдү чечүү сунушталат.

Атап айтканда, гендердик жана аймактык өкүлчүлүктү эске алуу менен Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин мүчөлөрүнүн санын он бештен жыйырмага чейин көбөйтүү; Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин ишине маалыматтык-коммуникациялык технологияларды киргизүү; Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин ишин камсыз кылуучу бөлүмдүн жана анын кызматкерлеринин ролун жана статусун жогорулатуу; Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин катчылыгын материалдык-техникалык камсыз кылууну жакшыртуу.

3.4. Кыргыз Республикасынын Сот адилеттиги иштери боюнча кеңеши

2021-жылдын 5-майында Кыргыз Республикасынын Конституциясынын кабыл алынышы менен конституциялык орган Кыргыз Республикасынын Судьяларды тандоо боюнча кеңеши Кыргыз Республикасынын Сот адилеттиги иштери боюнча кеңеш болуп өзгөртүлү түзүлгөн.

Мурда Кыргыз Республикасынын Судьяларды тандоо боюнча кеңеши 24 мүчөдөн турган, алардын ичинен судьялар корпусунун өкүлдөрү – 8, парламенттик көпчүлүктүн өкүлдөрү – 8, парламенттик

3.4. Совет по делам правосудия Кыргызской Республики

С принятием Конституции Кыргызской Республики от 5 мая 2021 года конституционный орган Совет по отбору судей Кыргызской Республики был преобразован в Совет по делам правосудия Кыргызской Республики.

Ранее Совет по отбору судей Кыргызской Республики состоял из 24 членов, из них 8 – это представители судейского корпуса, 8 – представители парламентского большинства, 8 – представители законодательства Кыргызской Республики в 2017 году, количество членов Совета по отбору судей Кыргызской Республики было уменьшено до 9 человек.

Совет по делам правосудия Кыргызской Республики состоит из 12 членов и формируется из числа судей, составляющих не менее двух третей его состава, одну треть составляют представители Президента Кыргызской Республики, Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, Народного Курултая и юридической общности, с учётом представительства не более семидесяти процентов лиц одного пола. Так, состав Совета по делам правосудия Кыргызской Республики формируется из 8 судей, избранных Советом судей Кыргызской Республики, одного представителя Президента Кыргызской Республики, одного представителя, избранного Жогорку Кенешем Кыргызской Республики из числа депутатов Жогорку Кенеша Кыргызской Республики, одного представителя Народного Курултая, одного представителя юридической общности, избранного Жогорку Кенешем Кыргызской Республики.

Основной задачей Совета по делам правосудия Кыргызской Республики является отбор на конкурсной основе кандидатур на вакантные должности судей Конституционного, Верховного, местных судов Кыргызской Республики, по итогам которого представление на их избрание или назначение направляется Президенту Кыргызской Республики.

Совет по делам правосудия Кыргызской Республики является независимым органом и в своей деятельности не подотчётен никакому государственному органу в Кыргызской Республике.

Порядок проведения конкурсного отбора определён конституционными законами Кыргызской Республики «О Совете по делам правосудия Кыргызской Республики», «О статусе судей Кыргызской Республики», Положением о порядке проведения конкурсного отбора на должность судьи Кыргызской Республики и Регламентом Совета по делам правосудия Кыргызской Республики.

азчылыктын өкүлдөрү – 8 болгон. Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына 2017-жылы киргизилген өзгөртүүлөрдөн кийин Кыргыз Республикасынын Судьяларды тандоо боюнча кенешинин мүчөлөрүнүн саны 9 кишиге чейин кыскартылган.

Кыргыз Республикасынын Сот адилеттиги иштери боюнча кеңеши 12 мүчөдөн турат жана анын курамынын үчтөн экинсинен кем эмесин түзгөн судьялардын арасынан түзүлөт, үчтөн бирин бир жыныстаты адамдардын жетимиш пайыздан ашпаган өкүлчүлүгүн эске алуу менен Кыргыз Республикасынын Президентинин, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин, Элдик Курултайдын жана юридикалык коомчулуктун өкүлдөрү түзөт. Ошентип, Кыргыз Республикасынын Сот адилеттиги иштери боюнча кенешинин курамы Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңеши тарабынан шайланган 8 судьядан, Кыргыз Республикасынын Президентинин бир өкүлүнөн, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин депутаттарынын ичинен Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши тарабынан шайланган бир өкүлүнөн, Элдик Курултайдын бир өкүлүнөн, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши тарабынан шайланган юридикалык коомчулуктун бир өкүлүнөн түзүлөт.

Кыргыз Республикасынын Сот адилеттиги иштери боюнча кенешинин негизги милдети Кыргыз Республикасынын Конституциялык, Жогорку, жергиликтүү сотторунун судьяларынын бош кызмат орундарына конкурсдук негизде талапкерлерди тандоо болуп саналат, анын жыйынтыгы боюнча аларды шайлоого же дайындоого Кыргыз Республикасынын Президентине сунуштама жиберилет.

Кыргыз Республикасынын Сот адилеттиги иштери боюнча кеңеши көз карандысыз орган болуп саналат жана өзүнүн ишинде Кыргыз Республикасындагы эч кандай мамлекеттик органга огочт бербейт.

Конкурсдук тандоонун тартиби «Кыргыз Республикасынын Сот адилеттиги иштери боюнча кеңеши жөнүндө», «Кыргыз Республикасынын судьяларынын статусу жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык мыйзамдары, Кыргыз Республикасынын судьяларынын кызмат орундарына конкурсдук тандоо өткөрүүнүн тартиби жөнүндө жобо жана Кыргыз Республикасынын Сот адилеттиги иштери боюнча кенешинин регламенти менен аныкталган.

Кыргыз Республикасынын Сот адилеттиги иштери боюнча кеңешине карата ишенимди жогорулатуу жана конкурсдук тандоодо субъективизмди жоюу максатында конкурсдук тандоону өткөрүүнүн тартибин, судьялардын кызмат орундарына талапкерлерге карата талаптарды өзгөртүүгө багытталган бир катар иш-чараларды жүргүзүү зарыл.

В целях повышения доверия к Совету по делам правосудия Кыргызской Республики и исключения субъективизма при конкурсно отборе необходимо проведение ряда мероприятий, направленных на изменение порядка проведения конкурсного отбора, требований к претендентам на должность судьи.

В частности с учетом практики и опыта зарубежных стран целесообразно рассмотреть вопрос внесения изменений в законодательство, регулирующее процесс отбора судей; усовершенствовать критерии отбора кандидатов на должность судей; разработать компьютерные программы по процедуре проведения конкурсного отбора с подготовкой внутренних документов по ведению делопроизводства, учитывающие специфику деятельности Совета по делам правосудия Кыргызской Республики.

3.5. Судебный департамент при Верховном суде Кыргызской Республики

Судебный департамент при Верховном суде Кыргызской Республики (далее – Судебный департамент) является уполномоченным государственным органом, осуществляющим организационное, материально-техническое и иное обеспечение деятельности местных судов, исполнение в законную силу судебных и иных актов, предусмотренных законодательством, а также действия иного характера, направленных на создание условий для полного и независимого осуществления правосудия, организационное, материальное, техническое и методическое обеспечение деятельности органов судейского самоуправления и Совета по делам правосудия Кыргызской Республики.

Организация и деятельность Судебного департамента определяется положением, утвержденным Советом судей Кыргызской Республики по представлению председателя Верховного суда Кыргызской Республики.

Судебный департамент имеет территориальные подразделения: 7 областных управлений со штатом подразделений службы судебных исполнителей и подразделения службы судебных приставов; подразделения службы судебных исполнителей по городу Бишкек; подразделения службы судебных приставов города Бишкек.

В своей деятельности Судебный департамент подотчетен председателю Верховного суда Кыргызской Республики и Совету судей Кыргызской Республики.

При Судебном департаменте имеется подведомственное Учреждение по информационным технологиям «Адилет сот», образованное в июне 2016 года, в целях предоставления органам

Атап айтканда, чет өлкөлөрдүн практикасын жана тажрыйбасын эске алуу менен судьяларды тандоо процессин жөнгө салуучу мыйзамдарга өзгөртүүлөрдү киргизүү маселелерин кароо; судьялардын кызмат орундарына талапкерлерди тандоонун критерийлерин өркүндөтүү; Кыргыз Республикасынын Сот адилеттиги иштери боюнча кеңешинин ишинин өзгөчөлүгү эске алынган иш кагаздарын жүргүзүү боюнча ички документтерди даярдоо менен конкurstук тандоону өткөрүү жол-жобосу боюнча компьютердик программаларды иштеп чыгуу максатка ылайыктуу.

3.5. Кыргыз Республикасынын

Жогорку сотуна караштуу Сот департаменти

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна караштуу Сот департаменти (мындан ары – Сот департаменти) жергиликтүү соттордун ишин уюштуруучулук, материалдык-техникалык жана башка камсыздоону, мыйзамдуу күчүнө кирген мыйзамдарда каралган соттук жана башка актылардын аткарылышын, ошондой эле сот адилеттигин толук жана көз карандысыз жүзөгө ашыруу үчүн шарттарды түзүүгө жана соттук өз алдынча башкаруу органдарынын жана Кыргыз Республикасынын Сот адилеттиги иштери боюнча кеңешинин ишин уюштуруучулук, материалдык, техникалык жана методикалык камсыздоого багытталган башка мүнөздөгү иштерди жүзөгө ашыруучу ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган болуп саналат. Сот департаментинин ишин уюштуруу жана жүргүзүү Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын сунуштамасы боюнча Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңеши тарабынан бекитилүүчү жобо менен аныкталат.

Сот департаментинин аймактык бөлүмдөрү бар: сот аткаруучулар кызматы жана сот приставдар кызматы, штаттары менен, 7 облустук башкармалык; Бишкек шаары боюнча сот аткаруучулар кызматы; Бишкек шаарынын сот приставдар кызматы.

Сот департаменти өз ишинде Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасына жана Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешине отчет берет.

Сот департаментинин алдында сот системасынын органдарына маалыматтык кызмат көрсөтүү жана маалыматтык системаларды коштоо, ошондой эле сот системасы үчүн программалык продуктуларды иштеп чыгуу жана коштоо максатында 2016-жылдын июнунда түзүлгөн маалыматтык технологиялар боюнча «Адилет сот» мекемеси бар.

Серептин толук болуусу үчүн ушул Максаттуу программанын алкагында Сот департаментинин иши ал төмөнкү жолдор менен ишке ашыруучу анын негизги милдеттеринин багыттарында баяндалган: (1) жергиликтүү соттордун, соттук өз алдынча башкаруу органдарынын

судебной системы информационных услуг и сопровождения информационных систем, а также разработки и сопровождения программных продуктов для судебной системы.

Для полноты обзора в рамках настоящей Целевой программы деятельность Судебного департамента описана в направлении его основных задач, которые он реализует путём: (1) организационного, материально-технического и иного обеспечения деятельности местных судов, органов судебного самоуправления и Совета по делам правосудия; (2) организации и контроля деятельности подразделений службы судебных исполнителей; (3) организации и контроля деятельности подразделений службы судебных приставов.

3.6. Высшая школа правосудия при Верховном суде Кыргызской Республики

Высшая школа правосудия при Верховном суде Кыргызской Республики (далее – Высшая школа правосудия) осуществляет обучение и повышение квалификации судей, работников аппаратов судов, Судебного департамента. На деятельность Высшей школы правосудия не распространяется законодательство о профессиональном образовании. Организация и деятельность Высшей школы правосудия регламентируется положением, утверждаемым Советом судей Кыргызской Республики по представлению председателя Верховного суда Кыргызской Республики. Директор Высшей школы правосудия назначается председателем Верховного суда Кыргызской Республики с согласия Совета судей Кыргызской Республики.

Высшая школа правосудия на постоянной основе проводит работу, направленную на инвентаризацию учебных пособий на предмет актуальности, соответствия действующему законодательству и сложившейся практике. Согласно учебному плану разрабатываются новые учебные пособия и дорабатываются ранее подготовленные пособия на государственном и официальном языках.

Анализ качества обучения проводится путем изучения результатов анонимного анкетирования обучающихся и составляются отчёты по оценке уровня эффективности деятельности Высшей школы правосудия.

В настоящее время обучающие мероприятия по тематическим программам, охватывающим актуальные вопросы правоприменительной практики судов, проводятся, как в оффлайн- так и в онлайн-формате.

В рамках цифровизации деятельности Высшей школы правосудия разработана и внедрена цифровая платформа обучения,

жана Сот адилеттиги иштери боюнча кенештин ишин уюштуруучулук, материалдык-техникалык жана башка камсыздоо; (2) сот аткаруучулар кызматынын ишин уюштуруу жана контролдоо; (3) сот приставдары кызматынын ишин уюштуруу жана контролдоо.

3.6. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна караштуу Сот адилеттиги жогорку мектеби

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна караштуу Сот адилеттиги жогорку мектеби (мындан ары – Сот адилеттиги жогорку мектеби) судьяларды, сот аппараттарынын, Сот департаментинин кызматкерлерин окутууну жана квалификациясын жогорулатууну жүзөгө ашырат. Сот адилеттиги жогорку мектебинин ишине кесиптик билим берүү жөнүндө мыйзамдар колдонулбайт. Сот адилеттиги жогорку мектебинин ишин уюштуруу жана жүргүзүү Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын сунуштамасы боюнча Кыргыз Республикасынын Судьялар кенешин тарабынан бекитилүүчү жобо менен регламенттелет. Сот адилеттиги жогорку мектебинин директору Кыргыз Республикасынын Судьялар кенешинин макулдугу менен Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасы тарабынан дайындалат.

Сот адилеттиги жогорку мектеби туруктуу негизде колдонуудагы мыйзамдарга жана калыптанган практикага ылайык окуу куралдарынын актуалдуулугу боюнча инвентаризация жүргүзүүгө багытталган иштерди жүргүзүп турат. Окуу планына ылайык жаны окуу куралдары иштеп чыгарылат жана мурда даярдалган окуу куралдары мамлекеттик жана расмий тилдерде толукталып иштеп чыгарылат.

Окутуунун сапатын талдоо окуп жаткандарды анонимдүү анкета түзүүнүн натыйжаларын изилдөө жолу менен жүргүзүлөт жана Сот адилеттиги жогорку мектебинин ишинин натыйжалуулук деңгээлин баалоо боюнча отчеттор түзүлөт.

Азыркы убакта соттордун укук колдонуу практикасынын актуалдуу маселелерин камтыган тематикалык программалар боюнча окутуучу иш-чаралар офлайн-, ошондой эле онлайн-форматында жүргүзүлөт.

Сот адилеттиги жогорку мектебинин ишин санариптештирүүнү алкагында окутуунун санариптик платформасы иштелип чыккан жана киргизилген, ал пайдалануучулардын окутууга жана натыйжаларга байкоо жүргүзүүгө бирдиктүү жеткиликтүүлүгүн, окутуу материалдарына жана Кыргыз Республикасынын ченемдик-укуктук актыларына карага жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу үчүн арналган.

Санариптик платформа биринчи дайындалган судьяларды окутуунун жана иштеп жаткан судьялардын, ошондой эле сот системасынын кызматкерлеринин квалификациясын жогорулатуунун

котораы предназначена для обеспечения единого доступа пользователям к обучению и отслеживанию результатов, доступа к учебным материалам и нормативно-правовым актам Кыргызской Республики.

Цифровая платформа представляет собой единую электронную систему обучения впервые назначенных судей и повышения квалификации действующих судей, а также сотрудников судебной системы, в которую вносятся сведения о начале обучения, текущем статусе обучения и записи о пройденном обучении. Также функции платформы включают создание, хранение, учёт пользовательских записей, результатов пройденного/проходимого обучения и обучающих текстовых и мультимедиафайлов. В этой связи указанная работа должна быть продолжена, что в перспективе приведёт к экономии бюджетных средств.

Требуется дальнейшая реализация мер по укреплению потенциала Высшей школы правосудия, устранение зависимости от донорской помощи, а также изучение вопроса функционирования и преобразования Высшей школы правосудия в Академию правосудия на базе одного из юридических вузов с возможностью открытия его филиалов в регионах.

Судьи должны приобретать навыки по подготовке судебного решения, вынесению приговора, общению со средствами массовой информации и с общественностью, а также по развитию понимания более широкого социального контекста судебного разбирательства. Только академическая подготовка недостаточна и её необходимо дополнять более широким спектром методики обучения и изучения конкретных дел в соответствии с практической действенность судебской работы.

В этой связи нельзя забывать про один из инструментов повышения эффективности работы судей и качества предоставления им услуг, которым является институт наставничества. Внедрение наставничества будет необходимым решением для судей, так как эффективная система развития судебного персонала нуждается в инструментах, которые будут обеспечивать качественный подход к формированию кадрового потенциала судебной системы.

Наставничество является эффективным средством перехода впервые назначенных судей к судебской роли и их интеграции в систему поддержки судей в достижении и сохранения их наибольшего потенциала на протяжении всей их карьеры в судебском корпусе, а также развития нынешних и будущих судебных лидеров. Система наставничества позволит развить у молодых судей качественно управлять правосудие и быстро адаптироваться к условиям работы.

бирдиктүү электрондук системасы болуп саналат, ага окуунун башталышы, окутуунун учурдагы статусу жөнүндө маалыматтар жана өткөрүлгөн окутуулар жөнүндө жазуулар киргизилет. Ошондой эле платформанын функцияларына пайдалануучулук жазууларды түзүү, сактоо, эсепке алуу, өткөрүлгөн/өтүлүп жаткан окутуулардын натыйжалары жана окутуучу тексттик жана мультимедиа файлдары кирет. Ушуга байланыштуу көрсөтүлгөн жумуштар улантылышы керек, бул келечекте бюджеттик каражаттарды үнөмдөөгө алып келет.

Сот адилеттиги жогорку мектебинин потенциалын андан ары чыңдоо, донордук жардамдардан көз карандылыгын жоюу, ошондой эле Сот адилеттиги жогорку мектебин юридикалык жогорку окуу жайларынын биринин базасында аймактарда филиалдарын ачуу мүмкүнчүлүгү менен Сот адилеттиги академиясына өзгөртүп түзүү маселеси изилдөөнү талап кылат.

Судьялар соттук чечимдерди даярдоо, өкүм чыгаруу, жалпыга маалымдоо каражаттары жана коомчулук менен баарлашуу, ошондой эле соттук териштирүүнүн социалдык контекстин кыйла кеңири түшүнүүнү өнүктүрүү боюнча көндүмдөргө ээ болушу керек. Академиялык даярдоо менен чектелүү жетиштүү эмес, аны судьялык иштин иш жүзүндөгү практикасына ылайык окутуу методикасынын жана конкреттүү иштерди изилдөөнүн кыйла кеңири спектри менен толуктоо зарыл.

Ушуга байланыштуу соттордун ишинин натыйжалуулугун жана аларга кызмат көрсөтүүнүн сапатын жогорулатуунун маанилүү инструменттеринин бирин унутпа калтырууга болбойт, ал насаатчылык институту болуп саналат. Насаатчылыкты кеңири киргизүү судьялар үчүн зарыл чечим болуп саналат, анткени судьялык персоналды натыйжалуу өнүктүрүү системасы сот системасынын кадрдык потенциалын калыптандырууга сапаттуу мамилени камсыз кылуучу инструменттерге муктаж.

Насаатчылык биринчи дайындалган судьялардын судьялык ролго өтүүсүнө жана алардын судьялык корпустагы карьерасынын бүткүл мезгилинде кыйла күчтүү потенциалга жетүүдө жана аны сактоодо судьяларга колдоо көрсөтүү системасына интеграциялоонун, ошондой эле учурдагы жана болочоктогу судьялык лидерлерди өстүрүүдө натыйжалуу каражат болуп саналат. Насаатчылык системасы жаш судьяларда сот адилеттигин сапаттуу ишке ашырууну жана иштин шарттарына тезирээк көнүүлөрүнө мүмкүнчүлүк түзөт.

3.7. Сот арачылары

Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык ар бир адам Мыйзамда каралган учурларда сот арачыларынын катышуусу менен ишти сотто кароого укуктуу. Бул конституциялык ченемди ишке ашырууда 2009-жылы «Кыргыз Республикасынын сотторундагы сот

3.7. Суд присяжных

В соответствии с Конституцией Кыргызской Республики каждый имеет право на рассмотрение дела судом с участием присяжных заседателей в случаях, предусмотренных законом. В реализацию данной конституционной нормы был принят Закон Кыргызской Республики «О присяжных заседателях в судах Кыргызской Республики» в 2009 году, но срок его вступления в силу был отложен до 2012 года. Срок вступления в силу указанного Закона в последующем неоднократно откладывался по причинам недостаточного финансирования и неготовности инфраструктуры судов для реализации данного Закона. Последнее изменение в указанный Закон было внесено в 2019 году, предусматривающее срок его вступления в силу с 1 января 2025 года.

Основными целями введения института присяжных заседателей являются укрепление конституционных прав и свобод обвиняемых по уголовным делам, обеспечение прозрачности и составительности процесса, искоренение коррупции, повышение качества отправления правосудия и доверия граждан к судебной системе. Для достижения этих целей важно обеспечить работу этого института и до вступления Закона в силу необходимо заблаговременно решить ряд организационных вопросов, такие как составление проекта бюджета института присяжных заседателей, модернизация зданий судов, обучение судей, сотрудников аппарата судов, представителей органов местного самоуправления, правоохранительных органов и адвокатов, обеспечение необходимыми материально-техническими средствами и другие.

Важно пересмотреть сам Закон Кыргызской Республики «О присяжных заседателях в судах Кыргызской Республики», так как ряд его положений устарели и не отвечают современным требованиям. Необходимо с учетом лучшей зарубежной практики и проведенных реформ в Кыргызской Республике внести соответствующие поправки в Закон, в том числе предусматривающие случайный отбор присяжных с использованием современных информационно-коммуникационных технологий, расширение подсудности суда присяжных, гарантии безопасности для присяжных, членов их семьи и имущества, принять другие нормативные правовые акты, необходимые для полноценной работы института присяжных заседателей.

арачылары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы кабыл алынган, бирок анын күчүнө кирүү мөөнөтү 2012-жылга чейин кийинките калтырылган. Аталган Мыйзамдын күчүнө кирүү мөөнөтү жетишсиз каржылоо жана ушул Мыйзамды ишке ашыруу үчүн соттордун инфраструктурасынын даяр эместигинин себептери боюнча бир нече жолу кийинките жылдырылган. Аталган Мыйзамга акыркы өзгөртүү 2019-жылы киргизилген, анда 2025-жылдын 1-январынан тартып күчүнө кирүү мөөнөтү каралган.

Сот арачылары институтун киргизүүнүн негизги максаты кылмыш-жаза иштери боюнча айыпталуучулардын конституциялык укуктарын жана эркиндиктерин чыңдоо, процесстин айкындуулугун жана агаандыгынын камсыз кылуу, коррупцияны жоюу, сот адилеттигин жүргүзүүнүн сапатын жана жарандардын сот системасына ишенимин жогорулатуу болуп саналат. Бул максаттарга жетүү үчүн аталган институттун ишин камсыз кылуу маанилүү жана Мыйзам күчүнө киргенге чейин сот арачылары институтунун бюджетинин долбоорун түзүү, соттордун имараттарын модернизациялоо, судьяларды, соттордун аппаратынын кызматкерлерин, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын, укук коргоо органдарынын өкүлдөрүн жана адвокаттарды окутуу, зарыл материалдык-техникалык каражаттар менен камсыз кылуу сыяктуу жана башка бир катар уюштуруу маселелерин алдын ала чечүү зарыл.

«Кыргыз Республикасынын сотторундагы сот арачылары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын өзүн кайра карап чыгуу маанилүү, анткени анын бир катар жоболору эскирген жана заманбап талаптарга жооп бербейт. Мыкты чет өлкөлүк практиканы жана Кыргыз Республикасында жүргүзүлгөн реформаларды эске алуу менен Мыйзамга тиешелүү түзөтүүлөрдү, анын ичинде заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу менен сот арачыларын кокустан тандоону, сот арачыларын караштуулугун кеңейтүүнү, сот арачыларынын, алардын үй-бүлө мүчөлөрүнүн жана мүлкүнүн коопсуздугунун кепилдиктерин, сот арачыларынын институтунун толук иштеши үчүн зарыл болгон башка ченемдик укуктук актыларды кабыл алууну каратан түзөтүүлөрдү киргизүү зарыл.

3.8. Сот системасын каржылоо

Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык сотторду каржылоо республикалык бюджеттин каражаттарынын эсебинен жүргүзүлөт жана сот адилеттигин толук жана көз карандысыз жүзөгө ашыруу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылышы керек. Сот системасынын бюджетти сот бийлиги тарабынан өз алдынча түзүлөт жана республикалык бюджетке кошулат.

Конституциялык жоболорду ишке ашырууда сот системасынын бюджетти өз алдынча түзүлгөн Кыргыз Республикасынын

3.8. Финансирование судебной системы

В соответствии с Конституцией Кыргызской Республики финансирование судов производится за счет средств республиканского бюджета и должно обеспечивать возможность полного и независимого осуществления правосудия. Бюджет судебной системы формируется судебной властью самостоятельно и включается в республиканский бюджет.

В реализации конституционных положений бюджет судебной системы состоит из отдельно составленных бюджетов Конституционного суда Кыргызской Республики, Верховного суда Кыргызской Республики, местных судов Кыргызской Республики, который исполняется аппаратами высших судов и Судебным департаментом соответственно.

Государственной целевой программой «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2014–2017 годы» и Государственной целевой программой «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2019–2022 годы» были поставлены задачи по обеспечению достаточного финансирования судебной ветви власти: (1) достижение двухпроцентной доли расходной части бюджета на финансирование судебной системы (в т. ч. повышение оплаты труда судей и работников аппарата судов), поэтапно; (2) исключение влияния исполнительной ветви власти при определении размеров и условий оплаты труда судей и работников аппарата судов; (3) исключение влияния исполнительной ветви власти на размер бюджета судебной системы при формировании республиканского бюджета (исключение – установление «контрольных цифр»).

За последние 2 года были приняты значительные шаги по увеличению заработных плат судьям и работникам судебной системы, Судебного департамента и Высшей школы правосудия. Так в июне 2021 года в 2 раза повышены заработные платы судьям Кыргызской Республики. В августе 2022 года в 1,5-2 раза повышены заработные платы сотрудникам аппаратов судов, Судебного департамента и Высшей школы правосудия. До этого заработная плата судей Кыргызской Республики, работников аппаратов судов, Судебного департамента и его территориальных подразделений пересматривалась лишь в 2013 году. Полностью были обеспечены финансами защитные статьи бюджета судебной системы.

Вместе с тем не были выполнены мероприятия в части ежегодного выделения судебной системе финансовых средств не менее 2 процентов от расходной части республиканского бюджета. Анализ исполнения Государственной целевой программы «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2019–2022 годы»

Конституциялык сотунун, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун, Кыргыз Республикасынын жергиликтүү сотторунун бюджеттеринен тураг, ал тийиштүүлүгүнө жараша жогорку соттордун аппараттары жана Сот департаменти тарабынан аткарылат.

«2014–2017-жылдарга Кыргыз Республикасынын сот тутумун өнүктүрүү» мамлекеттик максаттуу программада жана «2019–2022-жылдарга Кыргыз Республикасынын сот системасын өнүктүрүү» мамлекеттик максаттуу программада сот бийлигинин бутагын жетиштүү каржылоону камсыз кылуу боюнча милдеттер коюлган: (1) сот системасын каржылоого бюджеттин чыгымдар бөлүгүнүн эки пайыздык үлүшүнө жетүү (анын ичинде, судьялардын жана соттордун аппаратынын кызматкерлеринин эмгек акыларын жогорулатуу), этабы менен; (2) судьялардын жана соттордун аппаратынын кызматкерлеринин эмгек акыларынын өлчөмүн жана шарттарын аныктоодо бийликтин аткаруу бутагынын таасирин жокко чыгаруу; (3) республикалык бюджетти түзүүдө сот системасынын бюджетинин өлчөмүнө бийликтин аткаруу бутагынын таасирин жокко чыгаруу («контролдук цифраларды» белгилөөдөн тышкары).

Акыркы 2 жылда судьялардын жана сот системасынын, Сот департаментинин жана Сот адилеттиги жогорку мектебинин кызматкерлеринин эмгек акыларын көбөйтүү боюнча олуттуу кадамдар жасалды. Алсак 2021-жылдын июнунда Кыргыз Республикасынын судьяларынын эмгек акылары 2 эсеге жогорулатылды. 2022-жылдын августунда соттордун аппараттарынын, Сот департаментинин жана Сот адилеттиги жогорку мектебинин кызматкерлеринин эмгек маяналары 1,5-2 эсеге көбөйтүлдү. Буга чейин Кыргыз Республикасынын судьяларынын, сот аппараттарынын, Сот департаментинин жана анын аймактык бөлүмдөрүнүн кызматкерлеринин эмгек акылары 2013-жылы гана кайра каралган болчу. Сот системасынын бюджетинин корголгон беренелери финансы менен толук камсыз кылынган.

Ошону менен бирге республикалык бюджеттин чыгымдар бөлүгүнүн 2 пайызынан кем эмес финансылык каражатты жыл сайын сот системасына бөлүп берүү бөлүгүндө иш-чаралар аткарылган эмес. «2019-2022-жылдарга Кыргыз Республикасынын сот системасын өнүктүрүү» мамлекеттик максаттуу программасынын аткарылышы талдоо сот системасынын ишин финансылык камсыз кылуу тийиштүү деңгээлде болбогонун көрсөтүү (1-таблица).

«2019-2022-жылдарга Кыргыз Республикасынын сот системасын өнүктүрүү» мамлекеттик максаттуу программага ылайык 2019-жылдан тартып сот системасынын бюджетти республикалык бюджеттин чыгымдар бөлүгүнүн 1,5 пайыздык үлүшүнөн 2 пайыздык үлүшүнө чейин этабы менен көбөйтүлүшү керек болчу.

показал, что финансовое обеспечение деятельности судебной системы находилось не на должном уровне (Таблица 1).

Согласно Государственной целевой программе «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2019–2022 годы» с 2019 года должно было произойти поэтапное увеличение бюджета судебной системы от 1,5-процентной до 2-процентной доли расходной части республиканского бюджета.

Таблица 1 - Сравнительная таблица о выделении средств из государственного бюджета Кыргызской Республики

ТЫС. СОМОВ

Год	Утвержденная Жогорку Кенешем Кыргызской Республики расходная часть Республиканского бюджета	Бюджет судебной системы, принятый Жогорку Кенешем Кыргызской Республики	% выделения от расходной части бюджета	Объём средств при 2-процентном выделении
1	2	3	4	5
2019	152 100,9	1 829,5	1,2	3 042,0
2020	163 710,4	1 959,3	1,2	3 274,2
2021	172 891,6	1 575,5	0,9	3 454,83
2022	282 112,8	2 128,9	0,75	5 642,25
Итого:	770 815,7	7 493,2	0,97	15 413,28

Как видно из таблицы 1 бюджет судебной системы ежегодно увеличивался суммарно, но процент от расходной части республиканского бюджета уменьшался. Если в 2019 году выделения средств составили 1,2 процента, то уже в 2022 году доля выделенных средств составила только 0,75 процента.

**1-таблицица – Кыргыз Республикасынын мамлекеттик
бюджетинен каражаттарды бөлүү жөнүндө салыштырма таблицца**

МИН СОМ

Жыл	Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши бекиткен республикалык бюджеттин чыгымдар бөлүгү	Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши кабыл алган сот системасынын бюджетти	Бюджеттин чыгымдар бөлүгүнөн %	2 пайыздык бөлүүдө каражаттардын көлөмү
1	2	3	4	5
2019	152 100,9	1 829,5	1,2	3 042,0
2020	163 710,4	1 959,3	1,2	3 274,2
2021	172 891,6	1 575,5	0,9	3 454,83
2022	282 112,8	2 128,9	0,75	5 642,25
Жыйын-тыбы:	770 815,7	7 493,2	0,97	15 413,28

1-таблицицадан көрүнүп тургандай, сот системасынын бюджетти жыл сайын суммалык жактан көбөйгөн, бирок пайызы республикалык бюджеттин чыгымдар бөлүгүнөн азайган. Эгерде 2019-жылы бөлүнгөн каражаттар 1,2 пайызды түзсө, ал эми 2022-жылы бөлүнгөн каражаттардын үлүшү 0,75 пайызды гана түзгөн.

3.9. 2019–2022-жылдар үчүн сот системасынын бюджетинин аткарылышы

2-таблицица – Сот системасынын бюджетинин аткарылышы жөнүндө салыштырма таблицца

МИН СОМ

Жыл	Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши бекиткен	Каржыланган	Толук эмес каржылоо	Бекитилген бюджеттен %

3.9. Исполнение бюджета судебной системы за 2019–2022 годы

**Таблицца 2 - Сравнительная таблицца исполнения бюджета
судебной системы**

ТЫС. СОМОВ

Год	Утверждено Жогорку Кеңешем Кыргызской Республика	Профинансировано	Недофинансировано	% от утвержденного бюджета
2019	1 829,5	1 143,6	685,9	62,5
2020	1 959,3	1 064,0	913,3	54,3
2021	1 575,5	1 291,7	283,8	81,9
2022	2128000			

Исполнение бюджета судебной системы по выделенным финансовым ресурсам за 2019–2021 годы видно из цифр, указанных в Таблицце 2.

Ежегодное недофинансирование открытых кредитов за 3 года (2019–2021) составило 1 883 000 тыс. сомов. Финансирование расходов по статье «Нефинансовые активы» обеспечивается на очень низком уровне.

Основными причинами неисполнения Государственной целевой программы «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2019–2022 годы» являются:

- 1) недостаточное выделение средств судебной системе;
- 2) недостаточное финансирование судебной системы из предусмотренных бюджетом средств;
- 3) неэффективная деятельность судебной власти по бюджетированию своих потребностей.

3.10. Проект бюджета судебной системы на 2023-2026 годы

ТЫС. СОМОВ

	2023	2024	2025	2026
ВС КР	267 932,3	262 932,3	262 932,3	313 459,9
КС КР	115 150,0	115 150,0	115 150,0	126 150,0
СД КР (местные суды)	4 643 395,6	5 887 147,7	6 637 376,4	6 514 208,9
СД КР (ЦА)				
ВШП	40 209,7	38 503,3	38 820,3	39 409,1
Итого:	5 066 688,6	6 303 734,0	7 054 279,0	7 094 279,0
Общий итог: 25 518 980,6				

3.11. Материально-техническое оснащение судов и органов судейского самоуправления

Инфраструктура судов остается также на низком уровне, 90 процентов зданий судов нуждаются в модернизации, имеет место острая нехватка залов судебных заседаний. Важнейшим фактором обеспечения прозрачности и доступа граждан к правосудию является создание необходимых условий для осуществления правосудия, то есть размещение судов в зданиях, отвечающих современным требованиям осуществления правосудия по всем видам судопроизводства.

В настоящее время суды Кыргызской Республики располагаются в 77 зданиях, в том числе: здание Конституционного суда Кыргызской Республики, Верховного суда Кыргызской Республики, 68 зданий местных судов, 2 местных суда расположены в здании департамента государственных зданий и 2 суда не имеют собственного здания и располагаются в зданиях других ведомств. Достаточными коммунальными удобствами оснащены 24,7 процента зданий (центральное отопление, холодное водоснабжение), остальные здания не имеют достаточных удобств.

2019	1 829,5	1 143,6	685,9	62,5
2020	1 959,3	1 064,0	913,3	54,3
2021	1 575,5	1 291,7	283,8	81,9
2022	2 128 000			

2019–2021-жылдар үчүн бөлүнгөн финансылык ресурстар боюнча сот системасынын бюджетинин аткарылышы 2-таблицада көрсөтүлгөн цифралардан көрүнүп турат.

3 жыл ичинде (2019-2021) жыл сайын ачык кредиттерди толук эмес каржылоо 1 883 000 миң сомду түздү. «Финансылык эмес активдер» беренеси боюнча чыгымдарды каржылоо абдан төмөн деңгээлде камсыздалат.

«2019-2022-жылдарга Кыргыз Республикасынын сот системасын өнүктүрүү» мамлекеттик максаттуу программанын аткарылбай калуусунун негизги себептери төмөнкүлөр болду:

- 1) сот системасына каражаттардын жетишсиз бөлүнүшү;
- 2) бюджетте каралган каражаттардан сот системасын жетишсиз каржылоо;
- 3) өзүнүн керектөөлөрүн бюджеттөө боюнча сот бийлигинин натыйжасыз иши.

3.10. 2023–2026-жылдарга сот системасынын бюджетинин долбоору

миң сом

	2023	2024	2025	2026
КР ЖК	267 932,3	262 932,3	262 932,3	313 459,9
КР КС	115 150,0	115 150,0	115 150,0	126 150,0
КР (жергиликтүү соттор)				
КР СД (БА)	4 643 7395,5	5 887 147,7	6 637 376,4	6 514 208,9
СЖМ	40 209,7	38 503,3	38 820,3	39 409,1

Жыйынтыгы:	5 066 688,6	6 303 734,	7 054 279,0	7 094 279,0
Жалпы жыйынтыгы: 25 518 980,6				

3.11. Сотторду жана соттук өз алдынча башкаруу органдарын материалдык-техникалык жабдуу

Соттордун инфраструктурасы да төмөнкү деңгээлдеги бойдон калууда, соттордун имараттарынын 90 пайызы модернизациялоого муктаж, соттук жыйналыштар залдарынын кескин жетишсиздиги орун алган. Сот адилеттигин жүзөгө ашыруу үчүн зарыл шарттарды түзүү, башкача айтканда сот өндүрүшүнүн бардык түрлөрү боюнча сот адилеттигин жүзөгө ашыруунун заманбап талаптарына жооп берген имараттарда сотторду жайгаштыруу жарандардын сот адилеттигине жеткиликтүүлүгүн жана ачыктыгын камсыз кылуунун маанилүү фактору болуп саналат.

Азыркы учурда Кыргыз Республикасынын соттору 77 имаратта жайгашкан, анын ичинде: Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун имараттары, 68 жергиликтүү соттун имаратты, 2 жергиликтүү сот мамлекеттик имараттар департаментинин имаратында жайгашкан жана 2 соттун өздүк имараты жок жана алар башка ведомстволордун имараттарында жайгашкан. Имараттардын 24,7 пайызы жетипшүү коммуналдык шарттар (борбордук жылытуу, муздак суу менен камсыздоо) менен жабдылган, калган имараттарда жетипшүү шарттар жок.

Дээрлик бардык соттор сот имараттарына ылайыкташтырылбаган, бирок мамлекеттик мекеменин университеттүү түрү катары курулган: 2-4 кабаттуу, узун борбордук коридорлору жана ар бир коридордун эки тарабында жайгашкан кабинеттери менен төрт бурчтуу формадагы классикалык имараттар катары долбоорлонгон имараттарда жайгашкан. Бул сот системасынын органдарынын функциялык иш-аракеттерине ылайыкташтырылбаган, дизайны боюнча басымдуулук кылган имараттардын тиби болуп саналат.

«2019-2022-жылдарга Кыргыз Республикасынын сот системасын өнүктүрүү» максаттуу мамлекеттик программаны ишке ашыруунун алкагында Каракол шаарында (Ысык-Көл облусу), Жагал-Абад облусунда сот адилеттигинин үйлөрүн капиталдык оңдоо жана кайра профилдештирүү, ошондой эле өлкөнүн региондорунда жергиликтүү соттордун судьялары үчүн ведомстволук үйлөрдү куруу боюнча иштер уланууда.

Чүй облусунун Москва районунда, Ош облусунун Алай районунда соттордун жаны административдик имараттарын, ошондой

Практически все суды располагаются в зданиях, которые не были спроектированы под здания судов, а были построены как универсальный тип государственных учреждений: классические здания спроектированы как здания квадратной формы, в 2-4 этажа, с длинными центральными коридорами и кабинетами, расположенными по обеим сторонам каждого коридора. Это является доминирующим по дизайну типом зданий, не приспособленным для функциональной деятельности органов судебной системы.

В рамках реализации мероприятий Государственной целевой программы «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2019–2022 годы» продолжаются работы по капитальному ремонту и перепрофилированию домов правосудия в г. Каракол (Исык-Кульская область), в Джагал-Абадской области, а также строительству ведомственных домов для судей местных судов в регионах страны.

Приобретены земельные участки для строительства новых административных зданий судов в Московском районе Чуйской области, Алайском районе Ошской области, а также зданий домов правосудия в Таласской и Баткенской областях.

В тоже время требуется продолжить и активизировать работу по капитальному ремонту 25 зданий местных судов по республике, при этом необходимо выделить или построить 15 новых зданий.

Значительная работа проводится и для создания социальных условий для спокойной работы судей: осуществляется расчет и оплата арендной платы за жилье помещенцы, в которых размещены судьи, не имеющие своего жилья; сопровождение деятельности членов Совета судей Кыргызской Республики и Совета по делам правосудия Кыргызской Республики и другие.

Следует отметить, в отличие от исполнительной и законодательной ветвей власти, судебная ветвь власти не имеет собственного ведомственного дома отдыха, детского сада. Возможности обслуживания работников судебной системы в специализированных медицинских учреждениях ограничены, и не соответствуют условиям, предоставляемым для работников органов законодательной и исполнительной власти.

В этой связи в целях соблюдения равного социального обеспечения всех ветвей власти необходимо предусмотреть возможность приобретения либо строительства ведомственного дома отдыха для работников судебной системы, закрепления детей судей и работников аппаратов Конституционного и Верховного судов Кыргызской Республики в дошкольном образовательном учреждении при Управлении делами Президента Кыргызской Республики.

В целях соблюдения баланса властей необходимо законодательно и практически установить условия оплаты труда

эле Талас жана Баткен облустарында сот адилеттигинин үйлөрүнүн имараттарын куруу үчүн жер участкактору сатып алынган.

Ошол эле учурда республика боюнча жергиликтүү соттордун 25 имаратын капиталдык ондоо боюнча ишти улантуу жана активдештирүү талап кылынат, мында 15 жаңы имаратты бөлүп берүү же куруу зарыл.

Судьялардын тынч иштеши үчүн социалдык шарттарды түзүү үчүн да олуттуу иштер: өзүнүн турак жайы жок судьялар жашаган турак жайлар үчүн ижара акысын эсептөө жана төлөө; Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешинин жана Кыргыз Республикасынын сот адилеттиги иштери боюнча кеңешинин мүчөлөрүнүн ишин коштоо жана башка иштер жүргүзүлүүдө.

Бийликтин аткаруу жана мыйзам чыгаруу бутактарынан айырмаланып, бийликтин сот бутагынын өзүнүн ведомстволук эс алуу үйү, бала бакчасы жок экендигин белгилей кетүү керек. Адистештирилген медициналык мекемелерде сот системасынын кызматкерлерин тейлөө мүмкүнчүлүктөрү чектелүү жана мыйзам чыгаруу жана аткаруу бийлик органдарынын кызматкерлери үчүн берилген шарттарга ылайык келбейт.

Ушуга байланыштуу бийликтин бардык бутактарын бирдей социалдык камсыз кылууну сактоо максатында сот системасынын кызматкерлери үчүн ведомстволук эс алуу үйүн сатып алуу же куруу, Кыргыз Республикасынын Президентинин Иш башкармасына караштуу мектепке чейинки билим берүү мекемесинде Кыргыз Республикасынын Конституциялык жана Жогорку сотторунун судьяларынын жана аппараттарынын кызматкерлеринин балдарын бекитүү мүмкүнчүлүгүн кароо зарыл.

Бийликтердин балансын сактоо максатында Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясынын, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Аппаратынын, Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун жана Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун аппараттарынын мамлекеттик кызматчыларынын эмгек акы төлөө шарттарын жана алардын өлчөмдөрүн жок дегенде бирдей мааниде мыйзамдуу жана иш жүзүндө белгилөө зарыл. Көрөтүлгөн сунуштарды ишке ашыруу үчүн сот бийлигинин көз карандысыздыгын бекемдөө максатында Кыргыз Республикасынын Бюджеттик кодексине республикалык бюджеттин чыгымдар бөлүгүнүн 2 пайызынан кем эмес суммасын сот системасына бөлүүнү караган толуктоолорду киргизүү талап кылынат.

3.12. Сот системасына маалыматтык-коммуникациялык технологияларды (МКТ) киргизүү

Бардык мамлекеттик органдардын, анын ичинде соттордун башкаруу чөйрөсүндө заманбап маалыматтык-коммуникациялык

государственных служащих Администрации Президента Кыргызской Республики, Аппарата Жогорку Кеңеша Кыргызской Республики, и аппаратов Конституционного суда Кыргызской Республики и Верховного суда Кыргызской Республики и их размеры как минимум в равных значениях. Для реализации указанных предложений, в целях укрепления независимости судебной власти требуется внести дополнения в Бюджетный кодекс Кыргызской Республики, предусматривающие выделение судебной системе суммы, составляющей не менее 2 процентов от расходов от расходной части республиканского бюджета.

3.12. Внедрение информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в судебной системе

Применение в управленческой сфере всех государственных органов, включая и суды, современных информационно-коммуникационных технологий является велением времени. Необходимость внедрения ИКТ в судах было предусмотрено Национальной стратегией развития Кыргызской Республики. В ней отмечено, что одним из приоритетных направлений оптимизации процесса управления правосудия является применение современных информационных технологий в деятельности судов (пункт 4.3.). Вслед за этим программным документом была принята Концепция цифровой трансформации «Цифровой Кыргызстан 2019–2023», одобренная решением Совета безопасности Кыргызской Республики от 14 декабря 2018 года № 2. В ней и Дорожной карте к Концепции указано, что обеспечение верховенства права и снижение уровня коррупции в системе правопорядка и правосудия будет реализовано через внедрение цифровых инструментов взаимодействия правоохранительных органов и судебной ветви власти с гражданами и бизнес-структурами, полную автоматизацию внутренних процессов и процедур, постоянное совершенствование цифровых навыков судей, прокуроров, сотрудников правоохранительных органов. Внедрение цифровых инструментов, в том числе обеспечение целостности судебных документов при помощи криптографических протоколов, в обеспечении правопорядка и обеспечении правосудия также потребует законодательного закрепления цифровых доказательств (пункт 5.2.3.). В качестве приоритета в Дорожной карте указывается реализация интеграции различных информационных систем судебной системы в единую информационную систему «Цифровое правосудие», где важной составляющей судебной реформы должно стать внедрение аудио-, видеофиксации судебных заседаний, имеющихся существующее и

технологияларды колдонуу мезгилидин талабы болуп саналат. Соттордо ИКТ киргизүүнүн зарылдыгы Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн ууттук стратегиясында каралган. Анда соттордун ишинде заманбап маалыматтык технологияларды колдонуу сот адилеттигин ишке ашыруу процессин оптималдаштыруунун артыкчылыктуу багыттарынын бири деп белгиленген (4.3-пункт). Анын артынан Кыргыз Республикасынын Коопсуздук кеңешинин 2018-жылдын 14-декабрындагы № 2 чечими менен жактырылган «Санарип Кыргызстан 2019–2023» санариптик трансформациялоо концепциясы кабыл алынган. Анда жана Концепциянын Жол картасында укуктук тартип жана сот адилеттиги системасында укуктун үстөмдүгүн камсыз кылуу жана коррупциянын деңгээлин төмөндөтүү укук коргоо органдарынын жана бийликтин сот бутагынын жарандар жана бизнес-түзүмдөр менен өз ара аракеттенүүсүнүн санариптик инструменттери киргизүү, ички процесстерди жана жол-жоболорду толук автоматташтыруу, судьялардын, прокурорлордун, укук коргоо органдарынын кызматкерлеринин санариптик көндүмдөрүн дайыма өркүндөтүү аркылуу ишке ашырылаары көрсөтүлгөн. Санариптик аспаптарды киргизүү, анын ичинде укуктук тартипти камсыз кылуу жана сот адилеттигин жүрүзүүдө криптографикалык протоколдордун жардамы менен соттук документтердин бүтүндүгүн камсыз кылуу санариптик далилдерди мыйзам менен бекитүүнү талап кылат (5.2.3-пункт). Жол картасында артыкчылык катары сот системасынын ар кандай маалыматтык системаларын «Санариптик сот адилеттиги» бирдиктүү маалыматтык системасына интеграциялоону ишке ашыруу көрсөтүлгөн, мында сот реформасынын маанилүү бөлүгү болуп бардык кайра түзүүлөрдүн андан аркы натыйжалуулугу жана ийгиликтүүлүгү үчүн олуттуу жана ал тургай стратегиялык мааниге ээ болгон сот жыйналыштарын аудио, видеофикациялоону киргизүү саналат.

Электрондук сот өндүрүшүн киргизүү жарандардын сот адилеттигине жетүүсүн максималдуу ачык-айкындудуука жана жеңилдетүүгө гана жетишүүгө мүмкүндүк бербестен, сот адилеттигинин сапатын, өз убагындагылыгын, ачыктыгын жогорулатууга да өбөлгө түзөт.

Жогоруда белгиленген документтерди ишке ашырууда «2019–2022-жылдарга Кыргыз Республикасынын сот системасын өнүктүрүү» максаттуу мамлекеттик программада санариптик технологияларды киргизүү боюнча конкреттүү иш-чаралар белгиленген, алардын 70 пайызы аткарылган.

«2019–2022-жылдарга Кыргыз Республикасынын сот системасын өнүктүрүү» максаттуу мамлекеттик программаны ишке ашыруу мезгилинде сот системасы судьяларды жана соттордун аспаптардын кызматкерлерин компьютерлер жана аларды үзгүлтүксүз тамак-аш менен камсыз кылууга; жергиликтүү сотторго чейин байланыш линияларын жүрүзүүгө, аларды коммуникациялык

даже стратегическое значение для дальнейшей эффективности и успешности всех преобразований.

Внедрение электронного судопроизводства позволит не только достичь максимальной прозрачности и облегчения доступа граждан к правосудию, но также способствует повышению качества, своевременности, прозрачности и открытости правосудия.

В реализацию вышеотмеченных документов в Государственной целевой программе «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2019–2022 годы» были заложены конкретные мероприятия по внедрению цифровых технологий, 70 процентов которых были выполнены.

Следует отметить, что в период реализации Государственной целевой программы «Развитие судебной системы Кыргызской Республики на 2019–2022 годы» судебной системе удалось повсеместно обеспечить судей и сотрудников аппаратов судов компьютерами и их бесперебойным питанием; провести линии связи до местных судов, обеспечить их коммуникационным оборудованием; разработать информационные порталы для судебной системы; информационные системы для службы судебных исполнителей; статистической отчетности; ввести в штат судов IT-специалистов.

Завершается работа по повсеместному обеспечению судов системой аудио-, видеофиксации судебных заседаний, внедрению электронного судопроизводства, опубликованию судебных актов на официальном сайте Верховного суда Кыргызской Республики. При этом требуется продолжить начавшуюся работу по обеспечению судов системой контроля управления доступом, системой охранной пожарной сигнализацией, обеспечению судов системой видеонаблюдения.

В то же время в процессе внедрения информационно-коммуникационных технологий в судах имеются следующие проблемы: (1) действующая правовая база не соответствует современным реалиям и проводимым изменениям в судебной системе в сфере ИКТ; (2) заработные платы IT-специалистов судов значительно ниже, чем в других сферах; (3) недостаточное финансирование внедрения IT-технологий в судебной системе.

В рамках настоящей Целевой программы основными направлениями внедрения ИКТ в судебной системе отмечены следующие:

– развитие существующей инфраструктуры судов (необходимо техническое и инженерное дооснащение судов, подразделений службы судебных исполнителей и Центра обработки данных для обеспечения перехода на электронное судебное и исполнительное производство);

жабуулар менен камсыз кылууга; сот системасы үчүн маалыматтык порталдарды, соттук аткаруучулардын кызматы, статистикалык огчөтүүлүк үчүн маалыматтык системаларды иштеп чыгууга; соттордун штатына IT-адистерди киргизүүгө жетишкенин белгилей кетүү керек.

Сотторду сот жыйналыштарын аудио, видеофиксациялоо системасы менен бардык жерде камсыз кылуу, электрондук сот өндүрүшүн киргизүү, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун расмий сайтына сот актыларын жарыялоо боюнча иштер аяктоодо. Мында сотторду жеткиликтүүлүктү башкарууну контролдоо системасы, күзөт өрт сигнализациясы системасы, сотторду видеобайкоо системасы менен камсыз кылуу боюнча башталган ишти улантуу талап кылынат.

Ошол эле учурда соттордо маалыматтык-коммуникациялык технологияларды киргизүү процессинде төмөнкүдөй кейгөйлөр бар: (1) колдонуудагы укуктук база МКТ чөйрөсүндөгү сот системасындагы жүргүзүлүп жаткан өзгөрүүлөргө жана азыркы реалдуулукка ылайык келбейт; (2) соттордун IT-адистеринин эмгек акысы башка чөйрөлөргө караганда кыйла төмөн; (3) сот системасында IT-технологияларды киргизүүнү каржылоонун жетишсиздиги.

Ушул максаттуу программанын алкагында сот системасында МКТны киргизүүнүн негизги багыттары болуп төмөнкүлөр белгиленди:

– соттордун учурдагы инфраструктурасын өнүктүрүү (электрондук сот жана аткаруу өндүрүшүнө өтүүнү камсыз кылуу үчүн сотторду, соттук аткаруучулар кызматынын бөлүмдөрүн жана маалыматтарды иштеп чыгуу борборун техникалык жана инженердик жеткире жабуу зарыл);

– сотторго жаңы маалыматтык жана коммуникациялык технологияларды киргизүү (андан ары сотко экс аймактык караштуулукту киргизүү үчүн соттук жыйналыштарды жана башка процесстик аракеттерди онлайн-форматта жүзөгө ашырууга жөндөмдүү болгон);

– электрондук сот жана иш кагаздарын жүргүзүүнүн жеткиликтүү жана ыңгайлуу системасын модернизациялоо жана ишке киргизүү, колдонуудагы модулдарды кеңейтүү, сот системасынын негизги, ошондой эле көмөкчү процесстерин автоматташтыруу;

– колдонуудагы маалыматтык системаларды сот системасында өз ара жана башка мамлекеттик органдар менен интеграциялоо. Ресурстарды башкаруу системасы катары бирдиктүү маалыматтык мейкиндикти түзүү, ал өзүнө «Сот», «Карызкорлордун реестри», «Кадрлар» АМСтн, окутуу платформасын, электрондук документ жүгүртүү системасын, аудио, видеофиксациялоону жана сот жыйналышынын протоколун, сот системасынын маалыматтык сайттарын, сот адилеттигинин порталын, маалыматтар базасын, аларды

– внедрение в судах новейших информационных и коммуникационных технологий (способных осуществлять судебные заседания и иные процессуальные действия в онлайн-формате для последующего введения экстерриториальной подсудности);

– модернизация и внедрение доступной и удобной системы электронного судо- и делопроизводства, расширение существующих модулей, автоматизация как основных, так и вспомогательных процессов судебной системы;

– интеграция существующих информационных систем между собой в судебной системе и с другими государственными органами. Создание единого информационного пространства как системы управления ресурсами, которая включает в себя АИС «Суд», «Реестр должников», «Кадры», платформу обучения, систему электронного документооборота, аудио-, видеофиксацию и протокол судебного заседания, информационные сайты судебной системы, Портал правосудия, базы данных, технологии их ведения и использования, интеграционные процессы информационных систем и информационно-телекоммуникационных сетей, функционирующие на основе единых принципов и общих правил;

– формирование юридически значимого «Электронного архива»;
– разработка эффективного механизма доступа к судебным актам, материалам и архивам. Внедрение «Личного кабинета для граждан» с возможностью полноценного взаимодействия гражданина с системой, введением обязательной аутентификации гражданина с подтверждением личности и реализацией интеграции с Единой системой идентификации;

– доработка и внедрение физической и информационной безопасности. Важно отметить использование каждым судьей, работником аппарата суда индивидуального логина и пароля, электронная цифровая подпись (далее – ЭЦП) и недопустимость передачи таких данных третьим лицам. Кроме этого, необходимо развивать и повышать культуру информационной безопасности среди сотрудников судебной системы путем разработки политик и регламентов обеспечения информационной безопасности;

– внедрение цифровых технологий в программы и процессы обучения. Высшей школы правосудия. На базе единого информационного пространства должно получить свое развитие формирование эффективной и устойчивой платформы для обучения (образовательные курсы на портале, посвящённые принципам и вопросам работы судебной системы, изучению вопросов организации электронного правосудия, применения законодательства в сфере информатизации и другие);

жүргүзүү жана пайдалануу технологияларын, бирдиктүү принциптердин жана жалпы эрежелердин негизинде иштеген маалыматтык системалардын жана маалыматтык-телекоммуникациялык тармактардын интеграциялык процесстерин камтыйт;

— юридикалык маанилүү «Электрондук архивди» түзүү;

— сот актыларына, материалдарга жана архивдерге жетүүнүн натыйжалуу механизмин иштеп чыгуу. Сот системасы менен толук өз ара аракеттенүү мүмкүнчүлүгү менен «Жарандар үчүн жеке кабинет» киргизүү, инсандыгын ырастоо менен жарандын милдеттүү аутентификациясын киргизүү жана Бирдиктүү идентификациялоо системасы менен интеграциялоону ишке ашыруу;

— Дене бойдук жана маалыматтык коопсуздукту жеткире иштеп чыгуу жана киргизүү. Ар бир сулянын, соттун аппаратынын кызматкеринин жеке логинди жана паролду, электрондук санариптик кол тамганы (мындан ары — ЭСК) колдонуусун жана мындай маалыматтарды үчүнчү жактарга берүүгө жол берибестигин белгилеп кетүү маанилүү. Мындан тышкары маалыматтык коопсуздукту камсыз кылуу саясатын жана регламенттерин иштеп чыгуу жолу менен сот системасынын кызматкерлеринин арасында маалыматтык коопсуздук маданиятын өнүктүрүү жана жогорулатуу зарыл;

— Сот адилеттигинин жогорку мектебинин окутуу программаларына жана процесстерине санариптик технологияларды киргизүү. Бирдиктүү маалыматтык мейкиндиктин базасында окутуу үчүн натыйжалуу жана туруктуу платформаны түзүүнү өнүктүрүү зарыл (порталдары сот системасынын принциптерине жана ишенин маселелерине, электрондук сот адилеттигин уюштуруу маселелерин изилдөөгө, маалыматташтыруу чөйрөсүндө мыңамдарды колдонууга арналган билим берүү курстары жана башкалар);

— соттук өз алдынча башкаруу органдарынын, сот адилеттиги системасынын органдарынын жана институттарынын ишине санариптик технологияларды киргизүү;

— электрондук сот адилеттигин толук киргизүү үчүн зарыл болгон ченемдик укуктук актыларды иштеп чыгуу жана кабыл алууга көмөктөшүү: ЭСКны колдонуу, соттук жыйналыштын протоколу жана аудио, видеофиксация менен иштөө боюнча системада түзүлгөн документтердин электрондук көчүрмөлөрүнө жана түп нускаларына юридикалык маанилүү документтердин статусун берүү, анын ичинде электрондук жазуулардын көчүрмөлөрүн көрүүгө жана алууга мүмкүндүк берүү процессин тактоо, соттук жыйналыштарды трансляциялоо (соттун ичинде, сот системасынын ичинде, сот системасынан тышкары ачык режимде, жетекчи жана биринчи адамдар үчүн сот системасынан тышкары), соттук териптирүүнү иштердин бардык категориялары боюнча аудио, видео жазуу системалары менен милдеттүү түрдө белгилөө;

— внедрение цифровых технологий в работу органов судейского самоуправления, органов и институтов системы правосудия;

— разработка и содействие принятию необходимых нормативных правовых актов для полноценного внедрения электронного правосудия: в части применения ЭЦП, придания статуса юридически значимых документов электронным копиям и оригиналам документов, созданным в системе по работе с аудио-, видеофиксацией и протоколом судебного заседания, в том числе уточнение процесса предоставления доступа к просмотру и получению копий электронных записей, в части трансляции судебных заседаний (внутри суда, внутри судебной системы, вне судебной системы в открытом режиме, вне судебной системы для руководящих и первых лиц), обязательного фиксирования судебного разбирательства системами аудио-, видеозаписи по всем категориям дел;

— развитие учреждения по информационным технологиям «Адилет сот» при Судебном департаменте для планирования, создания и обслуживания IT-инфраструктуры судебной системы. На текущий момент УИТ «Адилет сот» исполняет свои функции в судебной системе не в полную силу по причине того, что не со всеми подразделениями судебной системы заключены договоры. Для более эффективного внедрения информационных технологий и технического сопровождения УИТ «Адилет сот» необходимо заключить соответствующие договоры со всеми институтами судебной системы;

— организация эффективного предоставления технической поддержки. Наличие постоянных групп сопровождения в регионах позволяет планомерно повышать эффективность, оперативность и уровень предоставляемых услуг по сопровождению без привлечения дополнительных или внешних ресурсов через повышение квалификации и оснащенности технических специалистов.

3.13. Специализация судей по категориям дел, специализированные суды

Одним из элементов повышения качества правосудия являются введение специализации судей по категориям дел и/или создание специализированных судов. Это обусловлено нестабильностью как самой правовой системы, так и наличием законодательного массива. Так, правовое регулирование многих сфер деятельности государства значительно изменилось и расширилось, продолжается процесс изменений во многих сферах (экономика, отношения собственности, сфера деятельности, связанная с применением ценных бумаг и т. д.), в следствие чего правоотношения стали носить сложный и комплексный характер. В свою очередь, сложность правоприменительного процесса

– сот системасынын IT-инфраструктурасын пландаштыруу, түзүү жана тейлөө үчүн Сот департаментинин алдындагы маалыматтык технологиялар боюнча «Адилет сот» мекмесин өнүктүрүү. Азыркы учурда «Адилет сот» МТМ сот системасынын бардык бөлүмдөрү менен келишимдер түзүлбөгөнүнүн себеби боюнча сот системасындагы өз функцияларын толук аткарбай келүүдө. Маалыматтык технологияларды натыйжалуу киргизүү жана «Адилет сот» МТМ техникалык коштоо үчүн сот системасынын бардык институттары менен тиешелүү келишимдерди түзүү зарыл;

– натыйжалуу техникалык колдоо көрсөтүүнү уюштуруу. Региондордо туруктуу коштоо топторунун болушу техникалык адистердин квалификациясын жогорулатуу жана жабдуу аркылуу кошумча же тышкы ресурстарды тартпастан коштоо боюнча көрсөтүлүүчү кызматтардын натыйжалуулугун, ыкчамдуулугун жана деңгээлин план ченемдүү жогорулатууга мүмкүндүк берет.

3.13. Судьяларды иштердин категориялары боюнча адистештирүү, адистештирилген соттор

Судьяларды иштердин категориялары боюнча адистештирүүнү киргизүү жана/же адистештирилген сотторду түзүү сот адилеттигинин сапатын жогорулатуу элементтеринин бири болуп саналат. Бул укуктук системанын өзүнүн туруксуздугу, ошондой эле мыйзам чыгаруу массивинин болушу менен шартталган. Ошентип мамлекеттин ишинин көптөгөн чөйрөлөрүн укуктук жөнгө салуу олуттуу өзгөрдү жана кеңейди, көптөгөн чөйрөлөрдө (экономика, менчик мамилелери, баалуу кагаздарды колдонуу менен байланышкан иш чөйрөсү ж.б.) өзгөрүү процесси уланууда, анын натыйжасында укуктук мамилелер татаал жана комплекстүү мүнөзгө ээ боло баштады. Өз кезегинде укук колдонуу процессинин татаалдыгы судьялардан кеңири юридикалык көз карашты, укуктун конкреттүү тармактарынын теориялык маселелерин да, аларды колдонуу практикасын да терең билүүнү талап кылууда.

Ушуга байланыштуу сот адилеттигин жүргүзүүнүн сапатын жогорулатуу жана жарандар үчүн сот адилеттигине тоскоолдуксуз жеткиликтүүлүктү түзүү максатында адистештирилген (инвестициялык, ювеналдык жана башка) соттор уюштурулушу керек. Азыркы учурда Кыргыз Республикасында жалпы юрисдикциядагы райондук соттун ичинде адистештирүү мыйзам менен каралган эмес, бирок соттун төрагасынын чечими боюнча, эреже катары, судьяларга иштин белгилүү бир категориясын (жарандык, кылмыш-жаза жана башка) кароо бекитилет, муну судьялардын колдонуудагы адистештирүүсү деп атоого болот.

Көрсөтүлгөндөн тышкары, судьялардын формалдуу түрдө аныкталбаган адистешүүсүн байкоого болот, анткени бир коллегиянын

требует от судей более широкого юридического кругозора, глубоких знаний как теоретических вопросов конкретных отраслей права, так и практики их применения.

В этой связи в целях повышения качества отправления правосудия и создания беспрепятственного доступа к правосудию для граждан должны быть учреждены специализированные суды (инвестиционные, ювенальные и другие). В настоящее время в Кыргызской Республике специализация внутри районного суда общей юрисдикции законом не предусмотрена, однако по решению председателя суда, как правило, за судьями закрепляется рассмотрение определённой категории дел (гражданских, уголовных и других), что фактически можно назвать действующей специализацией судей.

Помимо указанного, формально неопределённая специализация судей может прослеживаться и в том, что некоторые узкоспециализированные дела в рамках одной коллегии могут передаваться на рассмотрение конкретным судьям.

Специализация судей по делам несовершеннолетних, гендерным делам влечет необходимость обеспечения их профессиональной компетентности путем обучения и переподготовки не только по вопросам права, но и педагогики, социологии, подростковой психологии, криминологии, применения ювенальных технологий, используемых в рамках процессуального законодательства. В этой связи существует необходимость по внедрению современных методик индивидуальной работы с несовершеннолетними обвиняемыми.

Для достижения цели повышения эффективности и качества правосудия в процессе специализации судей предпочтительным представляется комплексный подход, который предполагает подготовку кадров для осуществления правосудия по определенной категории дел, отбор и назначение их в соответствующие подразделения судебной системы и систематическое повышение квалификации именно в рамках их специализации.

Таким образом, мероприятия, предусматривающие введение специализации судей по категориям дел в местных судах, с учетом загруженности судей должны быть продолжены.

3.14. Нагрузка судей

В настоящее время в судебной системе остается нерешенной проблема с перегруженностью некоторых судов, особенно в городах Бишкек и Ош.

Средняя нагрузка судей и численность аппарата местных судов Кыргызской Республики регламентируется приказом председателя Верховного суда «Об утверждении нормативов нагрузки судей и

алкагында айрым жогорку адистештирилген иштер конкреттүү судьялардын кароосуна берилиши мүмкүн.

Жашы жете электрдин иштери, гендердик иштер боюнча судьяларды адистештирүү укук маселелери боюнча гана эмес, педагогика, социология, өспүрүмдөрдүн психологиясы, кримнология, процесстик мыйзамдардын алкагында пайдаланылуучу ювеналдык технологияларды колдонуу боюнча окутуу жана кайра даярдоо жолу менен алардын кесиптик компетенттүүлүгүн камсыз кылуу зарылчылыгына алып келет. Буга байланыштуу жашы жете элек айыпталуучулар менен жекече иштөөнүн заманбап методикаларын киргизүү зарылчылыгы бар.

Судьяларды адистештирүү процессинде сот адилеттигинин натыйжалуулугун жана сапатын жогорулатуу максатына жетүү үчүн комплекстүү мамиле артыкчылыктуу болуп саналат, ал иштердин белгилүү бир категориясы боюнча сот адилеттигин жүзөгө ашыруу үчүн кадрларды даярдоону, аларды сот системасынын тиешелүү бөлүмдөрүнө тандоону жана дайындоону жана өз адистештирүүсүнүн алкагында алардын квалификациясын системалуу жогорулатууну белгилейт.

Ошентип, жергиликтүү соттордо иштердин категориялары боюнча судьялардын адистешүүсүн киргизүүнү караткан илп-чаралар судьялардын иш жүктөмүн эске алуу менен улантылышы керек.

3.14. Судьялардын жүктөмү

Азыркы убакта сот системасында, өзгөчө Бишкек жана Ош шаарларында айрым соттордун ашыкча жүктөмү проблемасы чечилбеген бойдон калууда.

Кыргыз Республикасынын судьяларынын орточо жүктөмү жана жергиликтүү соттордун аппаратынын саны Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун төрагасынын 2007-жылдын 22-октябрындагы № 93 «Кыргыз Республикасынын судьяларынын жүктөмүнүн ченемдерин жана жергиликтүү соттордун аппаратынын кызматчыларынын санын бекитүү жөнүндө» буйруту менен жөнтө салынат.

КР Эмгек жана социалдык коргоо министрлиги тарабынан бекитилген жумуш убактысынын ченемине ылайык 40 сааттык жумуш жумасында жумуш саатынын саны айына 166,58 саатты түзөт.

Бир судьянын соттук иштерди жана материалдарды кароо боюнча жүктөмүнүн ченеми айына төмөнкүлөрдү түзөт:

— кылмыш-жаза сот өндүрүшү тартылында, ошондой эле административдик укук бузуулар (жоруктар) боюнча өндүрүштө 19 иш;

— жарандык сот өндүрүшү тартылында 21 иш;

— экономикалык жана административдик өндүрүш тартылында 17 иш.

численности работников аппарата местных судов Кыргызской Республики» от 22 октября 2007 года № 93.

В соответствии с нормой рабочего времени, утвержденной Министерством труда и социальной защиты Кыргызской Республики, количество рабочих часов при 40-часовой рабочей неделе составляет 166,58 часов в месяц.

Норматив нагрузки одного судьи по рассмотрению судебных дел и материалов в месяц составляет:

— в порядке уголовного судопроизводства, а также производства по административным правонарушениям (проступкам) 19 дел;

— в порядке гражданского судопроизводства 21 дело;

— в порядке экономического и административного производства — 17 дел.

Норматив нагрузки одного судьи по рассмотрению (без специализации) судебных дел и материалов в порядке уголовного и гражданского судопроизводства, дел об административных правонарушениях составляет 20 дел в месяц.

Норматив нагрузки одного судьи местного суда второй инстанции определен с учетом числа судей, участвующих в рассмотрении одного дела, с применением коэффициента — 0,3 к нормативам нагрузки судей местного суда первой инстанции.

Таблица 3 – Средняя нагрузка на одного судью за последние годы

Суды	Год	Количество судей	Количество дел в год	Нагрузка на 1 судью в год	Нагрузка на 1 судью в месяц
Первой инстанции	2019	329	135 375	411	34,25
Второй инстанции	2019	86	8 330	96,8	8,07
Первой инстанции	2020	391	117 152	299,6	24,9
Второй инстанции	2020	87	6 231	71,6	5,9
Первой инстанции	2021	357	146 518	410,4	34,2
Второй инстанции	2021	127	11 740	92,4	7,7
Первой инстанции	2022	321	42 788	133,2	11,1

Кылмыш-жаза жана жарандык сот өндүрүшү, административдик укук бузуулар жөнүндө иштер тартибинде соттук иштерди жана материалдарды кароо боюнча бир судьянын жүктөмүнүн ченеми айына 20 ишти түзөт.

Экинчи инстанциядагы жергиликтүү соттун бир судьясынын жүктөмүнүн ченеми бир ишти кароого катышуучу судьялардын санын эске алуу менен, биринчи инстанциядагы жергиликтүү соттун судьяларынын жүктөмүнүн ченемине карата 0,3 коэффициенттин колдонуу менен аныкталган.

3-таблица – Бир судьянын акыркы жылдардагы орточо жүктөмү

Соттор	Жыл	Судьялардын саны	Жылына иштердин саны	Жылына I судьянын жүктөмү	Айына I судьянын жүктөмү
Биринчи инстанция	2019	329	135 375	411	34,25
Экинчи инстанция	2019	86	8 330	96,8	8,07
Биринчи инстанция	2020	391	117 152	299,6	24,9
Экинчи инстанция	2020	87	6 231	71,6	5,9
Биринчи инстанция	2021	357	146 518	410,4	34,2
Экинчи инстанция	2021	127	11 740	92,4	7,7
Биринчи инстанция	2022 (I кв.)	321	42 788	133,2	11,1
Экинчи инстанция	2022 (I кв.)	108	3 839	35,5	0,3

Азыркы учурда Кыргыз Республикасынын жергиликтүү сотторунун системасында 457 судья сот адилеттигин жүзөгө ашырууда. Соттук иштердин негизги саны биринчи инстанциядагы соттордо топтолгон. Мында соттук статистиканы талдоо көрсөткөндөй, экономикалык жактан өнүккөн региондордо соттордун көп жүктөмү байкалууда.

Бишкек, Ош шаарларындагы судьялардын, соттордун аппараттарынын кызматкерлеринин түзүлгөн жүктөмү жүктөмдүн белгиленген ченемдерине шайкеш келбейт, бул иштерди кароонун

инстанция	(I кв.)				
Второй инстанция	2022 (I кв.)	108	3 839	35,5	0,3

На текущий момент в системе местных судов Кыргызской Республики правосудие осуществляют 457 судей. Основное количество судебных дел сосредоточено в судах первой инстанции. При этом как показывает анализ судебной статистики наибольшая загруженность судов наблюдается в экономически развитых регионах.

Сложившаяся нагрузка судей, сотрудников аппаратов судов в городах Бишкек, Ош не соответствует установленным нормам нагрузки, что влечет к нарушению процессуальных сроков рассмотрения дел. Проблема усугубляется продолжающейся текучестью кадров в аппаратах местных судов, низких по сравнению с другими государственными органами размеров заработной платы.

В связи с вышеизложенным необходимо продолжить работу по совершенствованию нормативов нагрузки на судей и работников судебной системы с учетом итогов мониторинга временных затрат на каждое дело, сложности дела, количества лиц, участвующих в деле и других.

Также необходимо пересмотреть штатную численность судей и сотрудников аппаратов судов в судах с высокой нагрузкой, а также рассмотреть вопрос снижения нагрузки судей путем развития досудебных и внесудебных (альтернативных) форм разрешения споров (суды аксакалов, медиации, бизнес-омбудсмен, третейские суды, административная юстиция).

В целях повышения эффективности деятельности судов аксакалов необходимо наладить их тесное сотрудничество с местными органами власти, оказывать им комплексную консультативную, методическую помощь по правильному применению законодательства со стороны судебных органов, возможно с привлечением ресурсов Высшей школы правосудия.

3.15. Служба судебных исполнителей и исполнительное производство

Судебные исполнители состоят при Судебном департаменте и его территориальных подразделениях. Деятельность судебных исполнителей регулируется Законом Кыргызской Республики «О статусе судебных исполнителей и об исполнительном производстве». В соответствии с данным законом судебный исполнитель является должностным лицом, состоящим на

процесстик мөөнөттөрүнүн бузулуусуна алып келет. Проблема башка мамлекеттик органдарга салыштырмагуу айлык маяналар төмөн болгон жергиликтүү соттордун аппараттарында уланып жаткан кадрлардын келип-кетүүлөрү менен ого бетер тереңдөөдө.

Жогоруда баяндалгандарга байланыштуу ар бир ишке короткон убакыттын мониторингинин жыйынтыктарын, иштин татаалдыгын, ишке катышкан жактардын санын жана башкаларды эске алуу менен, судьялардын жана сот системасынын кызматкерлеринин жүктөмүнүн ченемдерин өркүндөтүү боюнча ишти улантуу зарыл.

Ошондой эле жүктөмү жогорку соттордо судьялардын жана аппараттарынын кызматкерлеринин штаттык санын кайра кароо, ошондой эле талап-тартыштарды чечүүнүн сотко чейинки жана соттон тышкаркы (альтернативалык) формаларын (аксакалдар сотун, милиция, бизнес-акыйкатчы, бейтарап соттор, административдик юстиция) өнүктүрүү жолу менен судьялардын жүктөмүн азайтуу маселесин кароо зарыл.

Аксакалдар сотторунун ишинин натыйжалуулугун жогорулатуу максатында бийликтин жергиликтүү органдары менен тыгыз кызматташууну жолго коюу, Сот адилеттиги жогорку мектебинин ресурстарын баким тартуу менен, сот органдары тарабынан мыйзамдарды туура колдонуу боюнча комплекстүү консультациялык, методикалык жардамды көрсөтүү зарыл.

3.15. Сот аткаруучулар кызматы жана аткаруу өндүрүшү

Сот аткаруучулары Сот департаментинин жана анын аймактык бөлүмдөрүндө турушат. Сот аткаруучуларынн иши «Сот аткаруучулардын статусу жөнүндө жана аткаруу өндүрүшү тууралуу» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен жөнгө салынат. Ушул мыйзамга ылайык сот аткаруучу мамлекеттик кызматта турган жана аткаруу документтерин мажбурлап аткартуу боюнча ага жүктөлгөн милдеттерди аткаруучу кызмат адамы болуп саналат. Ал өз ишин мыйзамдарга ылайык жүзөгө ашырууга, аткаруу документтеринин реалдуу, толук, өз убалында жана натыйжалуу аткарылышына бардык чараларды көрүүгө жана өз ишинде жарандардын жана юридикалык жактардын укуктарынын жана мыйзамдуу кызыкчылыктарынын кысымга алынышына жол бербөөгө милдеттүү.

Соттордун мыйзамдуу күчүнө кирген актыларын аткаруунун натыйжалуулугу сот системасына карата коомдун ишенимин жаратуучу негизги элементтердин бири болуп саналат. Соттун чечиминин канчалык тез жана сапаттуу аткарылганына, бузулган укуктарды жана кызыкчылыктарды коргоо ыкмасы катары соттук жол-жоболорго карата жарандардын жана бүтүндөй коомдун мамилесинин деңгээли көз каранды.

государственной службе и выполняющим возложенные на него задачи по принудительному исполнению исполнительных документов. Он обязан осуществлять свою деятельность в соответствии с законодательством, принимать все меры к реальному, полному, своевременному и эффективному исполнению исполнительных документов и не допускать в своей деятельности ущемления прав и законных интересов граждан и юридических лиц.

Эффективность исполнения вступивших в законную силу актов судов является одним из ключевых элементов, вызывающих доверие общества к судебной системе. От того насколько быстро и качественно исполняются судебные решения зависит степень отношения граждан и всего общества к судебной процедуре как к способу защиты нарушенных прав и интересов.

В настоящее время по итогам деятельности службы судебных исполнителей уровень исполнения актов судов и других органов является очень низким. К примеру в 2021 году в производстве у 380 судебных исполнителей находилось 247 917 листов. Нарузка на одного судебного исполнителя в 2021 году составляла 652 производства в год или 54 производства в месяц. По результатам функционального анализа ежемесячная нагрузка судебного исполнителя должна составлять не более 19 исполнительных документов в месяц. Приведённые данные свидетельствуют, что основной причиной неисполнения судебных решений является перегруженность судебных исполнителей, неэффективное управление и невысокий уровень профессиональной компетентности судебных исполнителей.

Для повышения уровня эффективности исполнительного производства требуется применение комплексных мер, которые могут включать применение цифровых технологий в исполнительном производстве, а также внедрение института частных судебных исполнителей в Кыргызской Республике, деятельность которых будет нацелена на обеспечение качественного, своевременного исполнения решений судов.

3.16. Обеспечение безопасности судебных процессов и

Служба судебных приставов

Для обеспечения и поддержания общественного порядка в зданиях, залах и помещениях местных судов во время судебного заседания, а также в зданиях, где проводятся выездные судебные заседания создана Служба судебных приставов при Судебном департаменте. Деятельность судебных приставов регулируется Законом Кыргызской Республики «О судебных приставах», структуру

Азыркы убакта сот аткаруучулар кызматынын ишинин жыйынтыктары боюнча соттордун жана башка органдардын актыларынын аткарылыш деңгээли абдан төмөн болуп саналат. Мисалы, 2021-жылы 380 сот аткаруучусунун өндүрүшүндө 247 917 барак турган. 2021-жылы бир сот аткаруучунун жүктөмү жылына 652 өндүрүштү жана айына 54 өндүрүштү түзгөн. Функционалдык талдоонун натыйжалары боюнча соттук аткаруучунун ар айлык жүктөмү айына 19 аткаруу документинен ашыкча түзбөшү керек. Келтирилген маалыматтар күбөлөндүрүп тургандай, соттук чечимдердин аткарылбашынын негизги себеби соттук аткаруучулардын ашыкча жүктөмү, соттук аткаруучуларды натыйжасыз башкаруу жана алардын кесиптик компетенттүүлүгүнүн бийик эмес деңгээли болуп саналат.

Аткаруу өндүрүшүнүн натыйжалуулугунун деңгээлин жогорулатуу үчүн комплекстүү чараларды көрүү талап кылынат, алар аткаруу өндүрүшүндө санариптик технологияларды пайдаланууну, ошондой эле Кыргыз Республикасында иши соттордун чечимдеринин сапаттуу, өз убагында аткарылуусун камсыз кылууга багытталган жеке сот аткаруучулар институтун киргизүүнү камтышы мүмкүн.

3.16. Сот процесстеринин коопсуздугун камсыз кылуу жана Сот приставдары кызматы

Жергиликтүү соттордун имараттарында жана жайларында соттук жыйналыштар убагында, ошондой эле көчмө соттук жыйналыштар өткөрүлүп жаткан имараттарда коомдук тартипти камсыз кылуу жана кармап туруу үчүн Сот департаментинин алдында Сот приставдар кызматы каралган. Сот приставдарынын иши «Сот приставдары жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен жөнгө салынат, Сот приставдары кызматынын түзүмүн жана штаттык расписанисин Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңеши менен макулдашуу боюнча Сот департаментинин директору аныктайт. Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотундагы жана Кыргыз Республикасынын Жогорку сотундагы сот приставдарынын ишин уюштуруу ушул соттордун ишинин өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен аныкталат.

Сот приставы бийлик өкүлү болуп саналат жана кызматтык милдеттерин аткарууда мамлекеттин коргоосунда турат. Сот приставы өзүнүн кызматтык милдеттерине ылайык кесиптик жана атайын даярдыктан өтөт, андан кийин ок атуучу табелдик жана электр курал-жарагын сактоого жана алып жүрүүгө, атайын каражаттарды пайдаланууга укуктуу болот.

Сот приставдарынын ишин уюштуруунун салыштырмалуу жаңылыгын эске алуу менен, бул институт алиге чейин институтташтыруу процессинде турганын жана мыйзам менен коюлган

и штатное расписание подразделений Службы судебных приставов определяет директор Судебного департамента по согласованию с Советом судей Кыргызской Республики. Организация деятельности судебных приставов в Конституционном суде Кыргызской Республики и Верховном суде Кыргызской Республики определяется с учетом специфики деятельности этих судов.

Судебный пристав является представителем власти и при исполнении служебных обязанностей находится под защитой государства. Судебный пристав проходит профессиональную и специальную подготовку в соответствии со своими служебными обязанностями, после которой имеет право на хранение и ношение огнестрельного табельного и электрического оружия, использование специальных средств.

Учитывая относительную новизну организации деятельности службы судебных приставов, следует отметить, что данный институт все еще находится в процессе институционализации и не может в полной мере выполнять поставленные законом задачи. В этой связи развитие данного института требует применения новых методов управления и системного повышения квалификации судебных приставов, включающих в себя также знания и навыки выстраивания коммуникаций и управления конфликтами.

3.17. Межсекторальное взаимодействие судебной системы с иными институтами правосудия

3.17.1. Органы следствия

В целях реализации Национальной стратегии развития Кыргызской Республики необходимо изучить вопрос создания единого следственного органа, объединяющего в себе функции ведения следствия, осуществляемые соответствующими подразделениями Генеральной прокуратуры Кыргызской Республики, Министерства внутренних дел Кыргызской Республики, Государственного комитета национальной безопасности Кыргызской Республики и других правоохранительных органов.

3.17.2. Судебная экспертиза

Одной из нерешенных остается проблема необоснованно длительных сроков судопроизводства. Ее решение напрямую связано с минимизацией сроков производства судебных экспертиз, результаты которых активно используются в целях установления обстоятельств по

милдеттерин толук өчөмдө аткара албай жатканын белгилеп коюу керек. Ушуга байланыштуу бул институтту өнүктүрүү, ошондой эле байланыштарды түзүү жана чыр-чатактарды башкаруу илим-билимдерин жана көндүмдөрүн өз ичине камтыган сот приставдарын башкаруунун жана квалификацияларын системалуу жогорулатуунун жаңы методдорун колдонууну талап кылат.

3.17. Сот системасынын башка сот адилеттиги институттары менен секторлор аралык өз ара аракеттенүүсү

3.17.1. Төртөө органдары

Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясын ишке ашыруу максатында Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасынын, Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин, Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик улуттук коопсуздук комитетинин жана башка укук коргоо органдарынын тиешелүү бөлүмдөрү тарабынан жүзөгө ашырылуучу төртөө жүргүзүү функцияларын өзүнө бириктирген бирдиктүү төртөө органын түзүү маселесин изилдөө керек.

3.17.2. Соттук экспертиза

Сот өндүрүшүнүн мөөнөттөрүнүн негизсиз узактыгы чечилбеген проблемалардын бири бойдон калууда. Анын чечилиши соттук экспертизалардын өндүрүшү мөөнөттөрүн минималдаштыруу менен түздөн-түз байланышкан, анын натыйжалары жагшы юрисдикциядагы соттор жана администрациялык соттор тарабынан каралуучу иштер боюнча жагдайларды белгилөө максаттарында жигердүү колдонулат.

Ушул Максаттуу программанын алкагында Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине караштуу Соттук-эксперттик кызматтын (мындан ары – Соттук-эксперттик кызмат), ошондой эле көз карандысыз соттук-эксперттик мекемелердин экспертизаларды сапаттуу жүзөгө ашыруусу үчүн шарттарды түзүү боюнча иш-чараларды ишке ашыруу болжолдонууда.

Атап айтканда, мүмкүнчүлүктөрү бюджеттик каржылоо менен чектелген Соттук-эксперттик кызматтын сапаттуу экспертизаларды жүзөгө ашыруусу үчүн шарттарды түзүү боюнча иштерди активдештирүү зарыл. Ошондой эле соттук-эксперттик ишке заманбап маалыматтык технологияларды киргизүү да зарыл, ошондой эле мекемелерди заманбап прибордук база менен жабдууну улантуу керек, бул жүзөгө ашырылып жаткан экспертизалардын сапатын жакшыртууга жана аларды чыгаруунун мөөнөттөрүн кыскартууга мүмкүнчүлүк түзөт.

делам, расматтравемьми судами обшей юрисдикции и административными судами.

В рамках настоящей Целевой программы предполагается реализовать мероприятия по созданию условий для осуществления качественных экспертиз Судебно-экспертной службой при Министерстве юстиции Кыргызской Республики (далее – Судебно-экспертная служба), а также независимыми судебно-экспертными учреждениями.

В частности, необходимо активизировать работу по созданию условий для осуществления качественных экспертиз Судебно-экспертной службы, возможности которой ограничены бюджетным финансированием. Также необходимо внедрить в судебно-экспертную деятельность современные информационные технологии, а также продолжит оснащение учреждений современной приборной базой, которая позволит улучшить качество осуществляемых экспертиз и сократить сроки их производства.

Кроме того, назрела необходимость усовершенствования методики исследований по видам экспертиз, обновления методики исследований и принятия новых передовых методов исследований и экспертиз, а также приобретения необходимого (современного) оборудования для проведения исследований; повышения потенциала экспертов (обучение).

Также следует рассмотреть возможность укрепления материально-технической базы Судебно-экспертной службы посредством открытия филиалов Судебно-экспертной службы в отдаленных регионах страны.

В настоящее время судебно-экспертная система в республике представлена судебно-экспертными службами, криминалистическими подразделениями Министерства внутренних дел Кыргызской Республики, Государственного комитета национальной безопасности Кыргызской Республики, экспертными учреждениями, находящимися в системе Министерства здравоохранения Кыргызской Республики (судебно-медицинская, судебная психолого-психиатрическая и судебно-наркологическая службы) и независимыми экспертными организациями.

В целях полноценного развития данной отрасли необходимо рассмотреть возможность создания единой судебно-экспертной службы, в которой должны быть пересмотрены вопросы совершенствования профессионального и кадрового потенциала, улучшение материально-технического обеспечения, эффективного механизма взаимодействия с правоохранительными, судебными органами, независимыми экспертными организациями и

Мындан тышкары, экспертизалардын түрлөрү боюнча методдорду өркүндөтүүнүн, изилдөөлөрдүн методдорун жаңылоонун жана изилдөөлөрдүн жана экспертизалардын алдынкы жаңы методдорун кабыл алуунун, ошондой эле изилдөөлөрдү жүргүзүү үчүн зарыл (заманбап) жабдууларды сатып алуунун; эксперттердин дараметтерин жогорулауунун (окутуунун) зарылдыгы жетилди.

Ошондой эле Соттук-эксперттик кызматтын филиалдарын өлкөнүн айрым региондорунда ачуу аркылуу Соттук-эксперттик кызматтын материалдык-техникалык базасын чыңдоо мүмкүнчүлүгүн кароо керек.

Азыркы убакта республикада соттук-эксперттик системаны соттук-эксперттик кызматтар, Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин, Кыргыз Республикасынын Улуттук коопсуздук мамлекеттик комитетинин криминалистикалык бөлүмдөрү, Кыргыз Республикасынын Саламаттык сактоо министрлигинин системасында турган эксперттик мекемелер (соттук-медициналык, соттук-психологиялык-психиатриялык жана соттук-наркологиалык кызматтар) жана көз карандысыз эксперттик уюмдар түзөт.

Ушул тармакты толук өнүктүрүү максатында бирдиктүү соттук-эксперттик кызматты түзүү мүмкүнчүлүгүн кароо зарыл, анда кесипкөй жана кадрдык потенциалды өркүндөтүү, материалдык-техникалык камсыздоону жакшыртуу, укук коргоо, сот органдары, көз карандысыз эксперттик уюмдар жана коомчулук менен натыйжалуу өз ара аракеттенүү механизмдери, эл аралык стандартташтыруу, инновациялык өнүктүрүү маселелери кайрадан каралууга тийиш.

Ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдары мамлекеттик эмес соттук-эксперттик уюмдар жана мамлекеттик эмес соттук эксперттер, анын ичинде соттук-эксперттик уюмдардан тышкары иштеген эксперттер тарабынан альтернативалуу соттук-эксперттик ишти жүзөгө ашырууга тыюу салбагандыктан, ушул институтту, анын ичинде аутсорсингте өткөрүп берүүгө болгон соттук экспертизалардын түрлөрүнүн тизмесин кеңейтүү жолу менен өнүктүрүүгө багыт алуу керек.

Жогоруда саналган бардык багыттар 2023–2027-жылдары Соттук-эксперттик кызматты өнүктүрүүнүн стратегиясына киргизилүүгө жана ачып берилүүгө тийиш.

3.17.3. Кыргыз Республикасынын адвокатурасы

Адвокаттардын өз алдынча башкаруудагы кесипкөй коомдоштук катары адвокатуранын конституциялык-укуктук статусу Кыргыз Республикасынын Конституциясында бекитилип берилген, анын негизинде «Кыргыз Республикасынын Адвокатурасы жана адвокаттык иш жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы кабыл алынган, ал

общественностью, международной стандартизации, инновационного развития.

Также, поскольку законодательство Кыргызской Республики не запрещает осуществление альтернативной судебно-экспертной деятельности, негосударственными судебно-экспертными организациями и негосударственными судебными экспертами, в том числе работающими вне судебно-экспертных организаций, следует взять курс на развитие данного института, в том числе путем расширения перечня видов судебных экспертиз, которые можно передать на аутсорсинг.

Все вышеперечисленные ориентиры должны быть заложены и раскрыты в Стратегии развития судебно-экспертной службы на 2023–2027 годы.

3.17.3. Адвокатура Кыргызской Республики

Конституционно-правовой статус адвокатуры как самоуправляемого профессионального сообщества адвокатов закреплен в Конституции Кыргызской Республики, на основании которой был принят Закон Кыргызской Республики «Об Адвокатуре Кыргызской Республики и адвокатской деятельности», определяющий организацию и порядок ее деятельности, а также права, обязанности и ответственность адвокатов.

Адвокаты предоставляют квалифицированную юридическую помощь физическим и юридическим лицам. Гарантированную государством юридическую помощь адвокаты предоставляют уязвимым группам населения в случаях и порядке, предусмотренных Законом Кыргызской Республики «О гарантированной государством юридической помощи».

Основными проблемами в деятельности предоставления квалифицированной юридической помощи участникам судопроизводства являются:

- 1) зависимое или приниженное положение адвокатов, представляющих интересы своих подзащитных;
- 2) недостаточное финансирование государством юридической помощи адвокатов, вследствие чего адвокаты не мотивированы предоставлять помощь уязвимым группам населения за счет государства;
- 3) проблемы с размещением органов управления Адвокатуры Кыргызской Республики, ее филиалов – территориальных адвокатур и Учебного центра адвокатов при Адвокатуре Кыргызской Республики;
- 4) неэффективная деятельность Комиссии по этике Адвокатуры Кыргызской Республики;

учоштуруу жана иштөө тартибин, ошондой эле адвокаттардын укуктарын, милдеттерин жана жоопкерчилигин аныктайт.

Адвокаттар жеке жана юридикалык жактарга квалификациялуу юридикалык жардам көрсөтөт. Мамлекет тарабынан кепилденген юридикалык жардамды адвокаттар «Мамлекет кепилденген юридикалык жардам жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамында каралган учурларда жана тартипте калктын аялуу топторуна көрсөтүшөт.

Сот өндүрүшүнүн катышуучуларына квалификациялуу юридикалык жардам көрсөтүү ишинин негизги проблемалары төмөнкүлөр болуп саналат:

1) өз корголуучуларынын кызыкчылыктарын билдирүүчү адвокаттардын көз каранды же кемсинтилген абалы;

2) адвокаттардын юридикалык жардамдарынын мамлекет тарабынан жетишсиз каржылануусу, анын кесепетинен адвокаттар мамлекеттин эсебинен калктын аялуу топторуна жардам көрсөтүүгө кызыкдар болушпатааны;

3) Кыргыз Республикасынын Адвокатурасынын башкаруу органдарын, анын филиалдарынын – аймактык адвокатураларды жана Кыргыз Республикасынын Адвокатурасынын алдындагы Адвокаттардын окуу борборун жайгаштыруу проблемалары;

4) Кыргыз Республикасынын Адвокатурасынын Этика боюнча Комиссиясынын натыйжасыз иши;

5) адвокаттардын кесипкөй компетенциясынын төмөнкү деңгээли.

Адвокаттар өздөрүнүн кесиптик милдеттерин укук коргоо органдарынын же башка таасир этүү булагтарынын кийлигишүүсүз өз алдынча аткаруусу үчүн укук коргоо системасынын ишинин жана сот адилеттигинин натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн.

Акыркы жылдары адвокаттардын эмгек акыларын төлөөнү каржылоону көбөйтүү боюнча жакшы жылыштар болуп жатканына карабастан (2018-жылы – 18 552 400 сом, ал эми 2021-жылы – 74 212 000 сом), Мамлекет кепилденген юридикалык жардам системасынын адвокаттарынын мамлекеттик ресурстарине кирген адвокаттардын саны 2021-жылдын 1-сентябрына карата бар болгону 422 адвокатты (10 пайызга жакын) түзөт.

Ушундан улам, мамлекет кепилденген юридикалык жардам көрсөтүүнү кеңейтүү боюнча жумуштарды, анын ичинде системага кирген адвокаттардын сый акыларын өлчөмүн минимум 2 эсеге көбөйтүү жолу менен күчөтүү зарыл.

Мыйзамдарды жана Адвокаттын кесиптик этика кодексинин жоболорун одоно бузган адвокаттар адвокаттык иш менен иштөө укугуна лицензиясын ажыратууга чейин жоопкерчиликке тартылышы үчүн Кыргыз Республикасынын Адвокатурасынын этика боюнча комиссиясынын ишин күчөтүү керек. Ошондой эле лицензия алууга

5) низкий уровень профессиональной компетенции адвокатов.

Для повышения эффективности деятельности правоохранительной системы и правосудия необходимо, чтобы адвокаты выполняли свои профессиональные обязанности независимо, без вмешательства со стороны правоохранительных органов или иных источников влияния.

Несмотря на намевлявшиеся в последние годы положительные тенденции по увеличению финансирования на оплату труда адвокатов (в 2018 году – 18 552 400 сомов, а в 2021 году – 74 212 000 сомов), количество адвокатов, вступивших в Государственный реестр адвокатов системы гарантированной государством юридической помощи по состоянию на 1 сентября 2021 года, составляет всего 422 адвоката (около 10 процентов).

Ввиду этого, необходимо усилить работу по расширению охвата предоставления гарантированной государством юридической помощи, в том числе путем увеличения размера вознаграждения адвокатам, входящим в систему гарантированной государством юридической помощи, как минимум в 2 раза.

Необходимо усилить работу Комиссии по этике Адвокатуры Кыргызской Республики чтобы адвокаты, грубо нарушающие законодательство и положения Кодекса профессиональной этики адвоката, могли быть привлечены к ответственности вплоть до лишения лицензии на право занятия адвокатской деятельностью. Также необходимо повысить требования к кандидатам на получение лицензии и усложнить порядок ее получения.

Требуется качественно иной подход к проверке уровня профессионализма кандидатов и к поддержанию достаточного уровня профессионализма у действующих адвокатов.

Следует рассмотреть возможность обеспечения иммунитета от уголовного, гражданско-правового и административного преследования за правомерные действия, осуществляемые адвокатами при выполнении профессиональных обязанностей.

3.17.4. Суды аксакалов

Нормативно-правовой статус судов аксакалов, принципы их организации и деятельности определены Конституцией Кыргызской Республики и Законом Кыргызской Республики «О судах аксакалов».

Традиция обращаться к старейшинам за советом и для разрешения споров в нашей истории существовали истокон веков. Традиция уважать мнение старшего послужила благодатной почвой для создания судов аксакалов в Кыргызской Республике после обретения ею независимости. К тому же большая часть населения

талапкерлерге карата талаптарды жогорулатуу жана аны алуу тартибин татаалдаштыруу зарыл.

Талапкерлердин кесиптик деңгээлин текшерүүгө карата жана иштеп жаткан адвокаттардын жетиштүү кесиптик деңгээлин кармап турууга башкача сапаттуу мамиле талап кылынат.

Кесиптик милдеттерин аткарууда адвокаттар тарабынан жүзөгө ашырылуучу укук ченемдүү иш-аракеттери үчүн кылмыш-жаза, жарандык-укуктук жана административдик куугунтуктан иммунитетти камсыз кылуу мүмкүнчүлүгүн караштыруу керек.

3.17.4. Аксакалдар соттору

Аксакалдар сотторунун ченемдик-укуктук статусу, аларды уюштуруунун жана ишинин принциптери Кыргыз Республикасынын Конституциясы жана «Аксакалдар соттору жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы менен аныкталган.

Аксакалдарга кеңеш алуу жана талаш-тартыштарды чечүү үчүн даанышман кайрылуу салты биздин тарыхыбызда кылымдардан бери жашап келе жатат. Улуунун ой-пикирин урматтоо салты Кыргыз Республикасында ал кез карандысыздыкка ээ болгондон кийин аксакалдар сотторун түзүү үчүн жагымдуу негиз катары кызмат кылды. Анын үстүнө Кыргызстандын калкынын көпчүлүк бөлүгү, өзгөчө анын элгитик бөлүгү «салттуу уруулук ыңгайдын алкагында калган» жана аксакалдар институтунун актуалдуулугу азыркы күнгө чейин сакталып келүүдө.

Аксакалдар соту бүгүнкү күндө бул – заманбап институт, анда «элдик» соттун атрибуттары пайдаланылат – жергиликтүү калк үчүн жеткиликтүү, аксакалдар сотторунун мүчөлүгүнө кыйла калдыр-барктуу жана сый-урматтуу жарандар шайланышат, талаш-тартыштарды чечүүдө бюрократия болбойт, талаш-тартыштар Кыргызстан элдеринин үрп-адаттарынын жана каада-салттарынын негизинде чечүү укугу бар.

Ошол эле убакта кийинки жылдары аксакалдар соттору институту олуттуу трансформациялоого дуушар болгонун белгилей кетүү керек. Бүгүн аксакалдар сотуна карата мамиле коомдо ар түрдүү болуп саналат: алардын чектелүү ыйгарым укуктарынын, алардын чечимдерин аткаруунун тагаалдыгынын, аксакалдар сотунун мүчөлөрүнүн юридикалык билимдеринин жоктугунун себебинен улам аксакалдар сотторунун калдыр-баркы түшүп кеткенине ынануудан тартып, элдеширүү жол-жоболорунун, анын ичинде кылмыш-жаза иштери боюнча да керектигинин жүйөлөрүн келтирүүгө чейин.

Азыркы учурда өлкөдө 795 аксакалдар соту катталган, бул мамлекеттик соттордон 11 эсе көп. Аксакалдар соттору тарабынан каралган иштердин саны орто эсеп менен жылына 3300 ишти түзөт. Аксакалдар соттору бир дагы мамлекеттик органдын

Кыргызстана, особенно его сельская часть, «остаётся в рамках традиционного общинного уклада» и актуальность института аксакалов сохраняется и по сей день.

Суд аксакалов, на сегодняшний день – это современный институт, в котором используются атрибуты «народного» суда – доступность для местного населения, выборы в члены судов аксакалов из числа наиболее авторитетных и уважаемых граждан, отсутствие бюрократии при рассмотрении споров, право разрешать споры на основе обычаев и традиций народов Кыргызстана.

При этом следует отметить, что за последние годы институт судов аксакалов подвергся серьёзной трансформации. Сегодня отношение к суду аксакалов в обществе является полярным: от убежденности в снижении авторитета судов аксакалов по причине их ограниченных полномочий, сложностей в исполнении их решений, отсутствия у членов суда аксакалов юридических знаний, до приведения аргументов востребованности примирительных процедур, в том числе и по уголовным делам.

На текущий момент в стране зарегистрировано 795 судов аксакалов, что в 11 раз больше государственных судов. Количество дел, рассматриваемых судами аксакалов, в среднем составляет 3300 дел в год. Суды аксакалов не находятся в компетенции ни одного государственного органа. Они работают самостоятельно, не образуя единую систему подобных органов.

Учитывая тенденцию все большего обращения граждан в суды аксакалов, необходимо на основе опыта и нынешних реалий усовершенствовать нормативно правовую базу, регулирующую деятельность судов аксакалов. Изменения необходимы для определения правового статуса, места и роли судов аксакалов в государственном устройстве, для совершенствования порядка создания судов аксакалов, уточнения задач, функций, полномочий, порядка избрания членов судов аксакалов с учётом гендерного представительства, а также совершенствования порядка финансового и материально-технического обеспечения деятельности судов аксакалов.

3.17.5. Медиация

Правовой основой создания и развития института медиации в Кыргызской Республике является Конституция Кыргызской Республики и Закон Кыргызской Республики «О медиации», в котором определены нормы, регулирующие отношения с применением медиации к спорам, возникающим из гражданских, семейных и трудовых правоотношений, а также в отдельных случаях, прямо предусмотренных законодательством, из уголовно-правовых

компетенциясында турбайт. Алар мындай органдардын бирдиктүү системасын түзбөстөн, өз алдынча иштешет.

Жарандардын аксакалдар сотторуна улам көп кайрылуулардын эске алуу менен тажырыйбанын жана азыркы реалиялардын негизинде аксакалдар сотторунун ишин жөнгө салуучу ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү зарыл. Өзгөртүүлөр аксакалдар сотторунун укуктук статусун, мамлекеттик түзүлүштө ордун жана ролун аныктоо үчүн, аксакалдар сотторун түзүүнүн тартибин, милдеттерин, функцияларын, ыйгарым укуктарын тактоо, гендердик өкүлчүлүктү эске алуу менен аксакалдар сотторунун мүчөлөрүн шайлоонун тартибин өркүндөтүү, ошондой эле аксакалдар сотторунун ишин финансылык жана материалдык-техникалык камсыз кылуунун тартибин өркүндөтүү үчүн зарыл.

3.17.5. Медиация

Кыргыз Республикасында медиация институтун түзүүнүн жана өнүктүрүүнүн укуктук негизи Кыргыз Республикасынын Конституциясы жана «Медиация жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы болуп саналат, аларда жарандык, үй-бүлөлүк жана эмгектик укук мамилелеринен, ошондой эле мыйзамдарда түз каралган айрым учурларда, кылмыш-жаза-укуктук мамилелерден келип чыгуучу талаш-тартыштарга карата медиация колдонулган мамилелерди жөнгө салуучу ченемдер аныкталган. Медиация институтун өнүктүрүүнүн маанилүүлүгү Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук программасында да көрсөтүлгөн. Сот жана укук коргоо органдарын реформалоонун 4.5-бөлүмүндө көрсөтүлгөндөй, «Мамлекет ар бир адамдын соттук коргоого болгон укугуна кепилдик берүү менен адамдын жана жарандын укуктарын жана эркиндиктерин коргоонун соттон тышкары жана сотко чейинки методдорун, формаларын жана ыкмаларын өнүктүрүүнү камсыз кылат.

Медиация институтун өнүктүрүү сот системасынын ишин олуттуу жеңилдетүүгө алып келет».

Медиация – бул талашка тараптардын өз ара алгылыктуу макулдашуусуна жетишүү максатында алардын кызыкчылыктарын макулдашуу жолу менен медиатордун (медиаторлордун) көмөк көрсөтүүсүндө талашты жөнгө салуу жол-жобосу. Медиатордун күбөлүгүн алган медиаторлор Медиаторлордун регулбикалык коомдоштугуна (МРК) бирипишкен.

Сот, укук коргоо органдарынын чыр-чатактуу кырдаалдарды чечүү максатында медиаторлор менен кызматташуу укугу жана ыйгарым укуктары медиациянын өнүгүүсүнө түрткү болуп калды. Мында жетишилген медиативдик макулдашуулар чыр-чатакты чечүү үчүн укук ченемдүү документтер катары каралат.

отношений. Важность развития института медиации указана и в Национальной программе развития Кыргызской Республики. В разделе 4.5. Реформа судебных и правоохранительных органов указано: «Гарантируя право каждого на судебную защиту, государство будет обеспечивать развитие внесудебных и досудебных методов, форм и способов защиты прав и свобод человека и гражданина.

К существенной разгрузке судебной системы приведет развитие института медиации».

Медиация это процедура урегулирования спора при содействии медиатора (медиаторов) путем согласования интересов спорящих сторон в целях достижения ими взаимоприемлемого соглашения. Медиаторы, получившие видительство медиатора, объединены в Республиканское сообщество медиаторов.

Импульсом развития медиации стало право и полномочие судебных, правоохранительных органов сотрудничать с медиаторами в целях разрешения конфликтной ситуации. При этом достигнутые медиативные соглашения рассматриваются как правомерные для разрешения конфликта документы.

Однако в обшестве в настоящее время недостаточно объективной информации и понимания важности и эффективности медиации. Это связано с тем, что внедрение законодательных норм и положений по вопросам медиации не сопровождалось достаточной информационной кампанией о преимуществах разрешения споров и конфликтов с применением медиации, в том числе внесудебного механизма их урегулирования.

Кроме того партнеры медиаторов в лице судов, органов прокуратуры, правоохранительных органов и других государственных органов на практике не применяют медиацию как эффективный институт разрешения споров и конфликтов.

Настороженное отношение связано также с коммерческой составляющей в работе медиаторов. Психологически граждане не готовы платить медиаторам, которые обладают достаточной профессиональной квалификацией, для содействия в решении их проблем.

Одним из важных факторов, сдерживающих развитие медиации, является недостаточное количество медиаторов (прежде всего в регионах) для чего необходимо создать соответствующую инфраструктуру и наладить системную работу по повышению квалификации медиаторов.

Дальнейшее развитие медиации требует формирования программного документа, который определит перспективы развития медиации Кыргызстана, а также формулирует приоритетные направления ее будущего развития.

Бирок азыркы убакта коомдо объективдүү маалымат, медиациянын маанилүүлүгүн жана натыйжалуулугун түшүнүү жетишсиз. Бул медиация маселелери боюнча мыйзамдык ченемдерди жана жоболорду киргизүү медиацияны, анын ичинде аларды соттон тышкары жөнгө салууну колдонуу менен талаш-тартыштарды жана чыр-чатактарды чечүүдөгү артыкчылыктары жөнүндө жетиштүү маалыматты кампания менен коштолбогонуна байлыштуу.

Мындан тышкары, соттор, прокуратура органдары, укук коргоо органдары жана башка мамлекеттик органдардын атынан чыккан медиаторлордун өнөктөштөрү медиацияны иш жүзүндө талаш-тартыштарды жана чыр-чатактарды чечүүнүн натыйжалуу институту катары колдонушпайт.

Мындай этият мамиле медиаторлордун ишиндеги коммерциялык түзүүчү менен байланышкан. Жарандар алардын проблемаларын чечүүгө көмөктөшүү үчүн жетиштүү кесиптик квалификацияга ээ медиаторлорго төлөөгө психологиялык жактан даяр эмес.

Медиациянын өнүгүүсүн кармаган маанилүү факторлордун бири медиаторлордун санынын жетишсиздиги болуп саналат (баарынан мурда региондордо), ал үчүн тиешелүү инфраструктураны калыптандыруу жана медиаторлордун квалификациясын жогорулатуу боюнча системалуу иштерди жолго коюу керек.

Медиацияны андан ары өнүктүрүү программалык документти түзүүнү талап кылат, ал Кыргызстанда медиацияны өнүктүрүүнүн келечегин аныктайт, ошондой эле анын келечектеги өнүгүүсүнүн артыкчылыктуу багыттарын түзөт.

3.17.6. Пробация

Эл аралык пенитенциардык изилдөөлөр борборунун (ICPS) 2020-жылга маалыматтары боюнча Кыргыз Республикасы дүйнөдөгү түрмө калкынын рейтингинде 97-орунду ээлейт, 100 000 кишинин санына камактагы 161 киши туура келет.

Жалпыга белгилүү болгондой, көбүнчө түрмөгө камоо өз максатына жетпейт жана рецидивизмдин азаюусуна өбөлгө болбойт, тескерисинче, камалгандын өзү жана анын үй-бүлөсү үчүн, ошондой эле жалпы коом үчүн бир топ олуттуу криминалендик, социалдык, экономикалык мүнөздөгү проблемаларды алып келет. Түрмөлөр «кылмыштуулуктун мектебинде» окуудан өтүү үчүн идеалдуу жай болуп саналат, бул жыйынтыгында мамлекетке бошотулган камалгандарды социалдык реабилитациялоо боюнча чараларды көрүүгө мүмкүнчүлүк бербейт. Статистика көрсөткөндөй, кайталап кылмыш жасаган жана кайталап өзгөчө оор кылмыш жасаган соттолгондордун саны биринчи соттолгондордун санынан олуттуу ашып түшөт. Мында адамдардын 40 пайызга жакыны алар камактан бошотулгандан кийин кылмыш жасоону улантат.

3.17.6. Пробация

Кыргызская Республика в рейтинге тюремного населения в мире, по данным Международного центра пенитенциарных исследований (ICPS) за 2020 год, заняла 97 место, численность заключенных на 100 000 человек составила 161 человек.

Общезвестно, что зачастую тюремное заключение не достигает своей цели и не способствует уменьшению рецидивизма, а наоборот влечет куда более значительные проблемы криминогенного, социального, экономического характера как для самого заключенного и его семьи, так и для общества в целом. Тюрьмы являются идеальным местом для прохождения обучения в «школе преступности», что в итоге не позволяет государству принять меры по социальной реабилитации освободившихся заключенных. Статистика показывает, что количество осужденных, совершивших преступления при рецидиве и особо опасно рецидиве, значительно превышает число осужденных впервые. При этом до 40 процентов лиц после их освобождения из мест заключения продолжают совершать преступления.

Согласно международным рекомендациям государствам следует решать проблему переполненности мест содержания под стражей, принимая эффективные меры, в том числе посредством расширения практики применения, когда это возможно, альтернатив заключению под стражу в период досудебного разбирательства и альтернатив наказанию в виде лишения свободы, обеспечения доступа к правовой помощи и эффективного использования правовых норм, а также укрепления потенциала системы уголовного правосудия и ее структур. С учетом изложенного важное значение приобретает дальнейшее развитие института пробации, предусматривающее комплекс мероприятий, направленных на создание условий для исправления клиентов пробации и приспособления к жизни в обществе, а также предупреждения совершения ими повторных правонарушений.

Закон Кыргызской Республики «О пробации» был принят в феврале 2017 года и вступил в силу с 1 января 2019 года. Исполнение функций органов пробации было возложено на уголовно-исполнительные инспекции Государственной службы исполнения наказаний при Правительстве Кыргызской Республики. Позднее Правительством принято решение о передаче функций уголовно-исполнительных инспекций в ведение Министерства юстиции Кыргызской Республики, на базе которых с 1 сентября 2019 года создан Департамент пробации.

Передача органа пробации в Министерство юстиции Кыргызской Республики положительно отразилась на его развитии, так были

Эл аралык сунушталмаларга ылайык мамлекеттер камакта кармоочу жерлердин толуп кетуу проблемасын, анын ичинде мүмкүн болушунча сотко чейинки териптирүү мезгилинде камакта кармоого альтернативалуу жана эркиндигинен ажыратуу түрүндөгү жазаларга альтернативалуу натыйжалуу чараларды көрүү менен укуктук жардамга жетүүнү жана укуктук ченемдерди натыйжалуу пайдаланууну камсыз кылуу, ошондой эле кылмыш-жаза сот адилеттигинин жана анын түзүмдөрүнүн потенциалын чыңдоо менен алгылыктуу иш-тажрыйбаларды кеңейтүү аркылуу чечүүтө тийиш.

Банддалганды эске алуу менен пробация кардарларынын оңолуусу жана коомдо жашоого ыңгайлашуусу, ошондой эле алардын кайталап укук бузууларды жасоосунун алдын алуу үчүн шарттарды түзүүгө багытталган иш-чаралардын комплексин караган пробация институтун андан ары өнүктүрүү маанилүү болот.

«Пробация жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамы 2017-жылдын февралында кабыл алынган жана 2019-жылдын 1-январынан тартып күчүнө кирген. Пробация органдарынын функцияларын аткаруу Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Мамлекеттик жазаларды аткаруу кызматынын кылмыш-жаза аткаруу инспекцияларына жүктөлгөн. Кийинчерээк Өкмөт тарабынан кылмыш-жаза аткаруу инспекцияларынын функцияларын Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине өткөрүп берүү жөнүндө чечим кабыл алынган, анын негизинде 2019-жылдын 1-сентябрынан тартып Пробация департаменти түзүлгөн.

Пробация органынын Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине өткөрүлүп берилгени анын өнүгүүсүнө жарымдуу таасирин тийгизди, кызматчылардын штаттык санын этап-этабы менен көбөйтүү, аймактык бөлүмдөрдү жайгаштыруу маселелери жарым-жартылай чечилди, каржылоо көбөйтүлдү, алардын иш шарттары жакшыртылды, эл аралык, өкмөттүк эмес уюмдар, бийликтин жергиликтүү органдары, укук коргоо органдары менен байланыштар активдештирилди, сот бийлиги органдарынын жана укук коргоо органдарынын окшош системалары менен өз ара аракеттенүүчү автоматташтырылган маалыматтык системалар киргизилди.

Жалпысынан Кыргыз Республикасынын мындан аркы кылмыш-жаза-укуктук саясаты эки багытта түзүлүүгө тийиш: 1) коомдук коркунуч келтирбеген кылмыштар боюнча жазаларды гуманитарлаштыруу; 2) оор жана өзгөчө оор кылмыштар боюнча жазаларды катталдыштыруу. Биринчи векторду ишке ашырууда соттордун камакта кармоосуна альтернативалуу бөгөт коюу чараларын, ошондой эле эркиндигинен ажыратууга жазанын альтернативалуу түрлөрүн колдонууну активдүү өнүктүрүү керек, ошондой эле соттордун пробация органдары менен натыйжалуу, анын ичинде санариптик өз ара аракеттенүүлөрүн, пробация кардарларын контролдоонун

частично решены вопросы поэтапного увеличения штатной численности персонала, размещения территориальных подразделений, увеличено финансирование, улучшены условия их работы, активизировались связи с международными, неправительственными организациями, местными органами власти, правоохранительными органами, внедрены автоматизированные информационные системы, взаимодействие с аналогичными системами органов судебной власти и правоохранительных органов.

В целом дальнейшая уголовно-правовая политика Кыргызской Республики должна строиться на двух векторах: 1) гуманизация наказаний по преступлению, не представляющим общественную опасность; 2) ужесточение наказания по тяжким и особо тяжким преступлениям. В реализации первого вектора необходимо активно развивать применение судами альтернативных заключению под стражу мер пресечения, а также альтернативных лишения свободы видов наказаний, а также наладить эффективное, в том числе путем цифрового взаимодействия судов с органами пробации, внедрять и развивать электронно-технические средства контроля за клиентами пробации.

Для дальнейшего укрепления института пробации необходимо разработать и принять стратегию развития данного института, в которой будут отражены основные направления его развития.

электрондук-техникалык каражаттарын киргизүү жана өнүктүрүү зарыл.

Пробация институтун андан ары чыңдоо үчүн бул институтту өнүктүрүүнүн стратегиясын иштеп чыгуу жана кабыл алуу зарыл, анда аны өнүктүрүүнүн негизги багыттары чагылдырылат.

**«2023–2026-жылдары Кыргыз Республикасынын сот адилеттиги системасын өнүктүрүү»
мамлекеттик максаттуу программасын ишке ашыруу боюнча иш-чаралар планы**

№	Милдеттер	Иш-чаралар	Ишке ашыруу мөөнөтү	Күтүлгөн натыйжалар	Жооптуу аткаруучулар
1-чакан максат. Судьялардын жана сот системасынын көз карандысыздыгын камсыз кылуу					
1.1	Судьялардын көз карандысыздыгынын процесстик кепилдиктерин камсыз кылуу	Соттун өндүрүшүндөгү иштер боюнча процесстен тышкары кайрылуулары (оозеки/жазуу жүзүндө) үчүн укук коргоо органдарынын кызматкерлери, мамлекеттик органдардын кызмат адамдары жана башка жактар үчүн жоопкерчиликти, Интернет тармагы аркылуу процесстен тышкары кайрылуулар жөнүндө маалыматты ачыктоо боюнча судьялардын милдеттерин, процесстен тышкары кайрылуулар тууралуу маалыматты ачыктоого судьяларды өбөлгөлөө жана кепилдиктерди берүүнү караган мыйзам долбоорлорун иштеп чыгуу	2023-ж.	ЖКга киргизилди	СК, ЖС
1.2	Судьялардын коопсуздук кепилдиктерин камсыз кылуу	Судьяларды мамлекеттик коргоо боюнча коопсуздук чараларын колдонуу шарттарын жана тартибин иштеп чыгуу	2023-ж.	КМдин тиешелүү ченемдик укуктук актысы кабыл алынды	СК, ЖС, ЮМ
1.3	Бюджеттин чыгашалар бөлүгүнүн 2,0 % үлүш өлчөмүндө этабы менен	Жыл сайын республикалык бюджет жөнүндө КР мыйзамында бюджеттин чыгашалар бөлүгүнүн 2,0 % үлүш өлчөмүндө этабы менен төмөнкү жылдар боюнча бюджеттин	2023–2026-жж.	Бюджеттин чыгашалар бөлүгүнүн 2,0 % үлүш өлчөмүндө этабы менен төмөнкү жылдар боюнча	СК, КС, ЖС, ФМ

Приложение 2

**План мероприятий по реализации Государственной целевой программы
«Развитие системы правосудия на 2023–2026 годы»**

№	Задачи	Мероприятия	Сроки реализации	Ожидаемые результаты	Ответственные исполнители
Подцель 1. Обеспечение независимости судей и судебной системы					
1.1	Обеспечение процессуальных гарантий независимости судей	Разработка законопроектов, предусматривающих ответственность для сотрудников правоохранительных органов, должностных лиц государственных органов и иных лиц за внепроцессуальные обращения (устные/письменные) в суд по делам, находящимся в производстве суда, обязанность для судей предавать гласности информацию о внепроцессуальных обращениях через сеть Интернет, предоставление стимулов и гарантий для судей за предание гласности информации по внепроцессуальным обращениям	2023 г.	Внесены в ЖК	СС, ВС
1.2	Обеспечение гарантий безопасности судей	Разработка условий и порядка применения мер безопасности по государственной защите судей	2023 г.	Принят соответствующий нормативный правовой акт КМ	СС, ВС, МЮ
1.3	Обеспечение достаточного финансирования судебной системы в размере 2,0 % доли расходной части бюджета, с	Ежегодно предусматривать в Законе КР о республиканском бюджете финансирование судебной системы в размере 2,0 % доли расходной части бюджета, с повышением поэтапно по годам исходя из реальных возможностей бюджета: 2023 год – 1,5 %; 2024 год – 1,8 %; 2025 год – 2,0 %;	2023–2026 гг.	Обеспечено ежегодное финансирование судебной системы в размере 2,0 % доли расходной части бюджета с повышением поэтапно по годам исходя из реальных возможностей бюджета: 2023 год – 1,5 %;	СС, КС, ВС, МФ

1.4	Свершения в деятельности СС	Разработка законопроект, увеличение количества членов СС, включение СС в объекты обращения в КС.	Оптимизация отдела СД по обеспечению деятельности СС	Внесены в ЖК.	Приняты соответствующие акты	СС, ВС, КС	2024 год – 1,8%; 2025 год – 2,0%; 2026 год – 2,0%
1.5	Свершения в порядке привнесения решений к судей ответственности	Разработка законопроекта, возможность обжалования дисциплинарной комиссии в СС		Внесено в ЖК		СС, ВС	
1.6	Укрепление кадрового потенциала судей, сотрудничество с судебными органами	Разработка программ повышения квалификации членов СС, СДП, судей, сотрудников аппаратов судов до 2026 года	Разработка обновленного механизма осуществления контроля качества обучения процесса в ВПШ.	III кв. 2023 г.	Разработаны соответствующие механизмы контроля. Утверждены программы повышения квалификации	СС, ВС, СДП, ВПШ	

1.4	Сканы	СК мучеперлунг санни кебейлунг, Скны КСтин субъектерини киргизлунг каратав мызам долбоорлунг иштеп чылуу.		2023-2024-жж.	ЖКга киргизили	СК, ЖС, КС	2023-жылы – 1,5%; 2024-жылы – 1,8%; 2025-жылы – 2,0%; 2026-жылы – 2,0%
1.5	Судьяларды жоопкерчиликке тартип берүү	Судьяларды тартип комиссиясынын чечимине СКга даттануу мүмкүнчүлүгү караган мызам долбоорун иштеп чылуу		2023-ж.	ЖКга киргизили	СК, ЖС	
1.6	Судьялардын, сот органдардын кызматкерлеринин	ЖКде окутуу процессинин сапатын контролдоону жүзөгө ашыруунг каньланган механизм иштеп чылуу		2023-ж. III кв.	Контролдоону тиешелүү механизм иштеп чыкты	СК, ЖС, САИК, СЖМ	

	кадрдык потенциалын чыңдоо	СКнын, САИКтин мүчөлөрүнүн, судьялардын, соттордун аппараттарынын кызматкерлеринин квалификациясын жогорулатуу программаларын 2026-жылга чейин иштеп чыгуу		Квалификацияны жогорулатуу программалары бекитилген	
2-чакан максат. Сот системасынын натыйжалуулугун, жеткиликтүүлүгүн жана ачык-айкындыгын жогорулатуу					
2.1	Адистештирилген сотторду киргизүү, биринчи жана экинчи инстанциядагы соттордо судьяларды иштердин категориялары боюнча адистештирүү	Адистештирилген сотторду киргизүү (инвестициялык, ювеналдык ж.б.) жана судьяларды адистештирүү жөнүндө мыйзам долбоорлорун иштеп чыгуу	2024-ж. III кв.	ЖКга киргизилди	СК, ЖС
2.2	Судьялардын жана сот системасынын кызматкерлеринин жүктөм ченемдерин өркүндөтүү	Ар бир ишке корогон убакытты, иштин татаалдыгын, ишке катышуучу жактардын санын жана башка факторлорду эске алуу менен судьялардын жана сот системасынын кызматкерлеринин жаңы жүктөм ченемдерин иштеп чыгуу Жаңы жүктөм ченемдерин эске алуу менен иштерди «Сот» АМС бөлүштүрүү жана кайра бөлүштүрүү механизмин киргизүү Эксаймактык соттук таандыктуулукту этабы менен киргизүү үчүн пилоттук аймактарды жана сот өндүрүшүнүн түрлөрүн аныктоо	2024-ж. II кв.	Судьялардын жана сот системасынын кызматкерлеринин жүктөм ченемдери бекитилди Механизм киргизилди Эксаймактык соттук таандыктуулукту этабы менен киргизүү башталды	СК, ЖС, ЭСММ
2.3	КРде конституционализм институтун өнүктүрүү	Жыл сайын жалпы орто билим берүүчү мектептердин окуучулары, жогорку окуу жайларынын студенттери, адвокаттар, ЖКнын, жалпыга маалымдоо	2023–2026-жж.	Конституционализмдин жайкы мектептери өткөрүлдү	КС, эл аралык уюмдар (макулдашуу боюнча)

3

Подцель 2. Повышение эффективности, доступности и прозрачности судебной системы					
2.1	Введение специализированных судов и специализации судей по категориям дел в судах первой и второй инстанций	Разработать законопроекты о введении специализированных судов (инвестиционные, ювенальные и др.) и специализации судей	III кв. 2024 г.	Внесены в ЖК	СС, ВС
2.2	Совершенствование нормативов нагрузки на судей и работников судебной системы	Разработка новых нормативов нагрузки судей и работников судебной системы с учетом временных затрат на каждое дело, сложности дела, количества лиц, участвующих в деле и других факторов. Внедрить механизм распределения и перераспределения дел в АИС «Суд» с учетом новых нормативов нагрузки. Определить пилотные регионы и виды судопроизводства для поэтапного внедрения экстерриториальной подсудности	II кв. 2024 г.	Утверждены нормативы нагрузки судей и работников судебной системы. Внедрен механизм. Начато поэтапное внедрение экстерриториальной подсудности	СС, ВС, МТСОМ
2.3	Развитие института конституционализма в КР	Ежегодное проведение летних школ конституционализма для учеников средних общеобразовательных школ, студентов высших учебных заведений, адвокатов, представителей ЖК, средств массовой информации, неправительственных (правозащитных) организаций, сотрудников Аппарата Омбудсмана, других государственных органов. Создание центров конституционализма в высших учебных заведениях	2023–2026 гг.	Проведены летние школы конституционализма. Созданы центры	КС, международные организации (по согласованию)

3

2.4	Внедрение эффективного управления делами в судах (active case management)	Разработка соответствующего проекта инструкции	III кв. 2023 г.	Разработана типовая инструкция по эффективному управлению делами в судах	ВС, СС
2.5	Повышение открытости и прозрачности деятельности судов	Разработка законопроектов, предусматривающих внедрение обязательной аудио-, видеофиксации судебных заседаний по гражданским, экономическим и административным делам, ответственность судей за неприменение аудио-, видео фиксации судебных заседаний	IV кв. 2023 г.	Внесены в ЖК	СС, ВС
2.6	Развитие инстигута в сфере деятельности государственного конституционного судопроизводства	Ввести институт постоянных (полномочных) представителей ЖК, ВС, ПП, МНО в КС определяя их статус не ниже уровня заместителей руководителей государственных органов	III кв. 2023 г.	Приняты соответствующие акты	ЖК, ВС, КМ, ПП
2.7	Функционирование института присяжных заседателей в судах КР	Создание экспертной рабочей группы для проведения анализа и разработки предложений по совершенствованию и развитию правовой базы, регулирующей деятельность института присяжных заседателей, решению иных организационных вопросов, необходимых для полноценного функционирования института присяжных заседателей с 2025 года	II кв. 2023 г.	Создана экспертная рабочая группа в составе представителей МНО, ВС, ПП, МНО, МФ, других государственных органов	СС, ВС, МНО
2.8	Строительство и модернизация зданий судов	Составление и утверждение плана очередности строительства 25 существующих зданий судов и модернизации 15 зданий судов. Подготовка технико-экономического обоснования и детальной сметы расходов по модернизации и строительству зданий судов, проектно-сметной документации на строительство зданий судов	2023-2026 гг.	Утвержден план очередности. Подготовлена проектно-сметная документация	СС, ВС

2.4	Сотрудники ищутся (active case management) киргизу	Сотрудники ищутся киргизу	III кв. 2023-ж.	Сотрудники ищутся киргизу башкаруу натыйжыкалуу башкаруу боюча типтуу нукама иштешип чыкты	ЖС, СК
2.5	Сотрудники ищутся киргизу	Жарандык, экономикалык жана административдик иштер боюча сотук отурмалары минигеттуу аудио-, видеожазылрууну колдонбогону судьялардын жоопкерчилиги каралган мыйзам долбоорунун иштеп чыгуу	2023-ж. IV кв.	ЖК киргизипен	СК, ЖС
2.6	Конституциялык сот	Мамлекеттик органдардын жетекчилеринин орун басарларынын денгээлинен төмөн эмес ЖСтин, БПнын, ЮМнин КСге туруктуу алардын статустарын аныктоо менен ЖКнын, ЖСтин, БПнын, ЮМнин КСге туруктуу (ыңгарым укктуу) өкүлдөрүнүн инстигутун киргизуу	2023-ж. III кв.	Тешелүү актылар кабыл алынды	ЖК, ЖС, БП, МК
2.7	КР сотрунда сот арычылар инстигутунун иштөөсү	Сот арычылар инстигутунун ишин жөнгө салуучу укктук базаны өркүндөтүү жана иштеп чыгуу боюча сунуштарды иштеп чыгууну жана таллоонун жүргүзүү, 2025-жылдан тартып сот арычылар	2023-ж. II кв.	Курамында ЖС, БП, ЮМ, маморгандардын өкүлдөрү кирген эксперттик жумушчу топ түзүлүү	СК, ЖС, ЮМ

		институтунун толук кандуу иштөөсү үчүн зарыл болгон башка уюштуруу маселелерин чечүү үчүн эксперттик жумушчу топту түзүү			
2.8	Соттордун имараттарын куруу жана модернизациялоо	Иштеп жаткан соттордун 25 имаратын модернизациялоонун жана соттордун 15 жаңы имаратын куруунун кезектүүлүк планын түзүү жана бекитүү Соттордун имараттарын модернизациялоо жана куруу боюнча долбоордук-сметалык документтер боюнча техникалык-экономикалык негиздеме жана чыгымдардын кеңири сметасын даярдоо	2023–2026-жж.	Кезектүүлүк планы бекитилди Долбоордук-сметалык документтер даярдалды	СК, ЖС
2.9	Талаш-тартыштарды чечүүнүн сотко чейинки жана соттон тышкары (альтернативалык) формаларын өнүктүрүү	Аксакалдар сотторун, медиация институттарын, бизнес-акыйкатчынын, бейтарап соттордун, административдик юстициянын иштерин өркүндөтүү боюнча талдоо жүргүзүү жана сунуштарды иштеп чыгуу Жарандык иштердин айрым категориялар боюнча соттук медиация киргизүү боюнча пилоттук долбоорду ишке ашыруу Судьялардын жарандык иштери боюнча медиация өткөрүү мүмкүнчүлүгүн караган мыйзам долбоорун иштеп чыгуу	2023-ж. III кв. 2024-ж. IV кв. 2025-ж. I кв.	Тыянактар жана сунуштары менен аналитикалык маалымат даярдалды Пилоттук долбоор ишке ашырылды ЖКга киргизилди	СК, ЖС
2.10	Биринчи жолу дайындалган судьялардын кесиптик жана адептик-	Биринчи жолу дайындалган соттордун үстүнөн милдеттүү насаатчылык киргизүү	2023-ж. III кв.	Милдеттүү насаатчылык жөнүндө чечим кабыл алынды	СК, ЖС

5

2.9	Развитие досудебных и внесудебных (альтернативных) форм разрешения споров	Проведение анализа и выработка предложений по развитию деятельности судов аксакалов, института медиации, бизнес-омбудсмена, третейских судов, административной юстиции. Реализовать пилотный проект по внедрению судебной медиации по отдельным категориям гражданских дел. Разработать законопроект, предусматривающий возможность проведения медиации по гражданским делам судьей	III кв. 2023 г. IV кв. 2024 г. I кв. 2025 г.	Подготовлена аналитическая информация с выводами и рекомендациями Реализован пилотный проект. Внесен в ЖК	СС, ВС
2.10	Повышение профессиональных и морально-этических качеств впервые назначенных судей	Ввести обязательное наставничество над впервые назначенными судьями. Постоянно проводить обучающие мероприятия по наставничеству	III кв. 2023 г.	Принято решение об обязательном наставничестве. Приняты программы обучения	СС, ВС
2.11	Обеспечение прозрачности деятельности судебной системы	Разработка коммуникационной стратегии ВС и местных судов по связям с общественностью и средствами массовой информации. Ввести практику разъяснения судебных актов судьей. Разработать образцы судебных актов нового формата с целью обеспечения лучшего понимания судебных решений. Разработать инструменты обратной связи от пользователей судов с целью повышения качества отправления правосудия.	IV кв. 2023 г.	Принята коммуникационная стратегия. Принято постановление Пленума ВС. Приняты постановления Пленума ВС. Принято решение ВС.	ВС, СС

5

Этикалык сапаттары	Насатчылык боюнча окутуучу иш-чараларды түрүктүү өткөрүү	Окутуу программалары	кабыл алынды	
2.11	ЖСтин жана жергиликтүү соттордун Коомчулук жана жалпыга маалымдоо каражаттары менен байланышы боюнча коммуникациялык стратегия иштеп чыгуу	ЖСтин чечим кабыл алынды	ЖСтин чечим кабыл алынды	ЖСтин чечим кабыл алынды
3-чакан максат. Сот адилеттиги системасында сандариптик технологияларды колдонууну кеңейтүү жана пайдаланууну натыйжалуу түшүндүрүү жана жогорулатуу				
3.1	Сот системасында маалыматтык технологияларды жана маалыматтык системаларды жыйырууну, планоону, мониторингди жана Сот системасында маалыматтык технологиялардын маалымдоо каражаттары менен байланышы боюнча коммуникациялык стратегия иштеп чыгуу	Сот адилеттиги жүйөсүнүн сапатын жогорулатуу максатында сотторду пайдалануучулардан кайра байланыш иштөөнү иштөөнү иштеп чыгуу	Сот бийлиги органдарынын иштин тышкы баалоо жөнүндө жобонун иштеп чыгуу	Сот системасында маалыматтык технологияларды жана маалыматтык системаларды жыйырууну, планоону, мониторингди жана маалыматтык технологиялардын маалымдоо каражаттары менен байланышы боюнча коммуникациялык стратегия иштеп чыгуу
	ЖСтин чечимдерди жакшы түшүнүүнү камсыз кылуу максатында жаны форматтагы сот актыларын үйлүрүнүн иштеп чыгуу	Сот адилеттиги жүйөсүнүн сапатын жогорулатуу максатында сотторду пайдалануучулардан кайра байланыш иштөөнү иштөөнү иштеп чыгуу	Сот бийлиги органдарынын иштин тышкы баалоо жөнүндө жобонун иштеп чыгуу	Сот системасында маалыматтык технологияларды жана маалыматтык системаларды жыйырууну, планоону, мониторингди жана маалыматтык технологиялардын маалымдоо каражаттары менен байланышы боюнча коммуникациялык стратегия иштеп чыгуу
	Сот адилеттиги жүйөсүнүн сапатын жогорулатуу максатында сотторду пайдалануучулардан кайра байланыш иштөөнү иштөөнү иштеп чыгуу	Сот адилеттиги жүйөсүнүн сапатын жогорулатуу максатында сотторду пайдалануучулардан кайра байланыш иштөөнү иштөөнү иштеп чыгуу	Сот бийлиги органдарынын иштин тышкы баалоо жөнүндө жобонун иштеп чыгуу	Сот системасында маалыматтык технологияларды жана маалыматтык системаларды жыйырууну, планоону, мониторингди жана маалыматтык технологиялардын маалымдоо каражаттары менен байланышы боюнча коммуникациялык стратегия иштеп чыгуу
	Сот адилеттиги жүйөсүнүн сапатын жогорулатуу максатында сотторду пайдалануучулардан кайра байланыш иштөөнү иштөөнү иштеп чыгуу	Сот адилеттиги жүйөсүнүн сапатын жогорулатуу максатында сотторду пайдалануучулардан кайра байланыш иштөөнү иштөөнү иштеп чыгуу	Сот бийлиги органдарынын иштин тышкы баалоо жөнүндө жобонун иштеп чыгуу	Сот системасында маалыматтык технологияларды жана маалыматтык системаларды жыйырууну, планоону, мониторингди жана маалыматтык технологиялардын маалымдоо каражаттары менен байланышы боюнча коммуникациялык стратегия иштеп чыгуу
	Сот адилеттиги жүйөсүнүн сапатын жогорулатуу максатында сотторду пайдалануучулардан кайра байланыш иштөөнү иштөөнү иштеп чыгуу	Сот адилеттиги жүйөсүнүн сапатын жогорулатуу максатында сотторду пайдалануучулардан кайра байланыш иштөөнү иштөөнү иштеп чыгуу	Сот бийлиги органдарынын иштин тышкы баалоо жөнүндө жобонун иштеп чыгуу	Сот системасында маалыматтык технологияларды жана маалыматтык системаларды жыйырууну, планоону, мониторингди жана маалыматтык технологиялардын маалымдоо каражаттары менен байланышы боюнча коммуникациялык стратегия иштеп чыгуу
	Сот адилеттиги жүйөсүнүн сапатын жогорулатуу максатында сотторду пайдалануучулардан кайра байланыш иштөөнү иштөөнү иштеп чыгуу	Сот адилеттиги жүйөсүнүн сапатын жогорулатуу максатында сотторду пайдалануучулардан кайра байланыш иштөөнү иштөөнү иштеп чыгуу	Сот бийлиги органдарынын иштин тышкы баалоо жөнүндө жобонун иштеп чыгуу	Сот системасында маалыматтык технологияларды жана маалыматтык системаларды жыйырууну, планоону, мониторингди жана маалыматтык технологиялардын маалымдоо каражаттары менен байланышы боюнча коммуникациялык стратегия иштеп чыгуу

3.1	Обеспечение планирования, мониторинга и содействия в продвижении информационных технологий в судебной системе	Создать структурное подразделение по планированию и мониторингу в пределах утвержденной штатной численности судебной системы	II кв. 2023 г.	Принят соответствующий акт	ВС, СС
3.2	Модернизация инфраструктуры для единой информационно-формационной системы судебной власти	Обновление инфраструктуры в судах для единой информационно-формационной системы в единое информационное пространство. Разработка нормативной типовой суда. Регламентация технического оснащения типового суда. Регламентация и модернизация программного обеспечения.	IV кв. 2024 г.	Инфраструктура судов подготовлена. Действует единая информационная система. Разработаны и утверждены концепция и нормативы оснащения типового суда	ВС, МПР
Подпункт 3. Расширение применения и повышение эффективности использования цифровых технологий в системе правосудия					
	Разработать положение о системе внешней оценки деятельности органов судебной власти	Принято решение ВС			

	көмөктөшүүнү камсыз кылуу				
3.2	Сот бийлигинин бирдиктүү маалыматтык системасы үчүн инфратүзүмдөрдү модернизациялоо	Сот бийлигинин бирдиктүү маалыматтык системасы үчүн инфратүзүмдөрдү жаңылоо Ички корпоративдик маалыматтык тарамды кеңейтүү Сот системасынын маалыматтык системаларын бирдиктүү маалыматтык мейкиндикке бириктирүү Типтүү соттун ченемдерин иштеп чыгуу Типтүү сотту техникалык жабдууну регламенттөө Системалык программалык камсыздоону регламенттөө жана модернизациялоо Тышкы системалар менен (КЖБР, ББР аппараттык бөлүгү, «Пробация», «ЖАК», «СЭК» АМС, «Коопсуз шаар» системалары менен) өз ара аракеттенүүнү уюштуруу	2024-ж. IV кв. 2026-ж. II кв.	Соттордун инфратүзүмдөрү даярдалган Бирдиктүү маалыматтык система иштөөдө Типтүү сот концепциясы жана жабдуу ченемдери иштелип чыкты жана бекитилди ПК модернизациялоо спецификациялары даярдалды Пайдалануудагы ПК оптималдаштырылды, ЧУБ жана пайдалануучулардын талаптарына ылайык иштелип чыкты Маалыматтык системалар пайдалануучулардын пайда болгон суроо-талаптарына ылайык оптималдаштырылды	ЖС, ЦӨМ

7

		Организация взаимодействия с внешними системами (по аппаратной части ЕРПП, ЕРН, АИС «Пробация», «СИН», «СЭС», системы «Безопасный город»)	II кв. 2026 г.	Информационные системы оптимизированы в соответствии с возникающими запросами пользователей	
3.3	Расширение и модернизация центра обработки данных	Актуализация плана развития ЦОД с учетом целей и задач Государственной целевой программы. Расширение парка серверов и носителей информации. Создание системы управления лицензиями. Создание резервного ЦОД для увеличения надежности. Создание удостоверяющего центра для электронной подписи. Создание центрального сервера для АВФ и трансляции судебных заседаний (реализовать централизацию процессов управления и хранения электронных протоколов, а также сбора статистики и мониторинга работы комплекса). Создание или аренда публичного сервера для онлайн взаимодействия	IV кв. 2023 г. III кв. 2025 г. III кв. 2023 г. III кв. 2024 г. IV кв. 2024 г.	План развития актуализирован и утверждён. Закуплено и установлено необходимое оборудование. Управление лицензиями ведется по разработанной системе. Централизация процессов управления и хранения электронных протоколов. Ведется трансляция судебных заседаний местных судов через интернет-ресурсы	ВС, МЦР
3.4	Техническая поддержка и обновление устаревшего оборудования	Создание оперативного склада запчастей. Оказание постоянной технической поддержки. Развитие Центра оказания пользовательской поддержки (call центр).	2023–2026 гг.	Залы судебных заседаний оснащены программно-аппаратным комплексом АВФ судебных заседаний и обеспечена их надлежащее функционирование	ВС

7

3.5	Обеспечение информационной безопасности	Разработка мер и регламентирующих документов по обеспечению безопасности в органах власти.	IV кв. 2023 г.	Внедрен комплекс мер по обеспечению информационной безопасности	МЛР, МП, СС, ВС,	ГКНБ			
		Обеспечение постоянного мониторинга и корректировки	2023-2026 гг.						
3.6	Организация физической безопасности деятельности судов примененем информационных технологий	Разработка и внедрение систем контроля и учета доступа. Организация систем внутреннего и наружного наблюдения. Обеспечение бесперебойного электроснабжения (аппаратная часть систем безопасности).	2023-2026 гг.	Приняты меры по обеспечению безопасности в судах	ВС				
		Установление систем сигнализации и пожарной безопасности в зданиях судов							
3.7	Модернизация автоматизированной информационной системы «Суд»	Внедрение новых технологий и подходов в электронном судопроизводстве. Внедрение ядра системы АИС «Суд», модернизация платформ электронного документооборота и системы хранения электронных документов. Внедрение ЭЦП в судопроизводстве. Интеграция с информационными системами правоохранительных органов (АИС «Суд» с АИС «ЕРП», АИС «ЕРН).	IV кв. 2024 г.	Обновленная АИС «Суд» внедрена в суды всех инстанций и запущена в промышленную эксплуатацию	ВС, СС, МЛР, МП, МЮ, МД, КС, ПТ, МПР				

3.3	Матрицары ипотечу борору жана кенейту молорнизациямо жана кенейту борбору жана махсаттарын жана милдеттерин эске алуу менен МИР өнүктүрүү планын максаттик максаттуу программанын актуалдаштыруу.	Сервисер паркын жана маалыматтарды алып жүрүүчүлөрдү кенейтүү. Лицензияларды башкаруу системаларын түзүү. Лицензияларды артыруу үчүн резервдик МИР түзүү. Электрондук колтамта үчүн күбөнөндүрүүчү борбору түзүү. АВЖ жана алып көрсөтүү үчүн борбордук сервер түзүү (электрондук протоколорду башкаруу жана сактоо процесстерин, опондой эле статистиканы жыйноону жана комплекстин ишине мониторинг жүргүзүүнү борборлоштурууну ишке ашыруу) Олайн өз ара аракеттенүү үчүн коомдук серверди түзүү же ижаралоо	2023-ж. IV кв. 2024-ж. III кв. 2024-ж. IV кв. 2023-ж. III кв. 2025-ж. III кв. 2023-ж. III кв.	Өнүктүрүү планын актуалдаштырылды жана бекитилди. Зарыл болгон жабдуулар сатып алынды жана орнотулду. Лицензияларды башкаруу иштелип чыккан система боюнча алып барылат. Электрондук протоколорду башкаруу жана сактоо процесстери борборлоштурулду. Интернет-ресурстар аркылуу жергиликтүү соторлун жыйналыштарын алып көрсөтүү жүргүзүлөт	ЖС, СӨМ				
3.4	Техникалык колдоо жана эскирген жабдууларды жаныртуу	Запастык бөлүктөрдүн оперативдүү кампасын түзүү. Түркүтүү техникалык колдоо көрсөтүү.	2023-ж. 2026-жж.	Сот жыйналыштарынын АВЖ программалык-аппараттык комплекси менен жабдулды	ЖС				Иштелип камсыз кылылды жана алардын тапталгыдай

		Пайдалануучуларга колдоо көрсөтүү борборун (call борбор) өнүктүрүү. Сот жыйналыштарынын залдарын АВЖ программалык-аппараттык комплекс менен толуктап жабдуу			
3.5	Маалыматтык коопсуздукту камсыз кылуу	Бийлик органдарында маалыматтык коопсуздукту камсыз кылуу боюнча чаралардын комплексин жана регламенттөөчү документтерди иштеп чыгуу Чаралардын комплексин колдонууга дайыма мониторинг жүргүзүүнү жана корректировканы камсыз кылуу	2023-ж. IV кв. 2023–2026-жж.	Сот системасынын маалыматтык коопсуздугун камсыз кылуу боюнча чаралардын комплекси киргизилди	СК, ЖС, СӨМ, УКМК
3.6	Маалыматтык технологияларды колдонуу менен соттордун ишинин коопсуздугун уюштуруу	Контролдоо жана жетүүнү эсепке алуу системаларын иштеп чыгуу жана киргизүү. Ички жана тышкы байкоо системаларын уюштуруу. Үзгүлтүксүз электр жабдууну камсыз кылуу (коопсуздук системасынын аппараттык бөлүгү) Соттордун имараттарында сигналдаштыруу жана өрт коопсуздугу системаларын орнотуу	2023–2026-жж.	Соттордо коопсуздукту камсыз кылуу боюнча чаралар көрүлдү	ЖС
3.7	«Сот» автоматташтырылган маалыматтык системасын модернизациялоо	Электрондук сот өндүрүшүнүн бизнес-процестерин оптималдаштыруу. Электрондук сот өндүрүшүндө жаңы технологияларды жана ыкмаларды киргизүү.	2024-ж. IV кв.	Жаңыланган «Сот» АМС бардык инстанциядагы сотторго киргизилген жана өнөр жайлык пайдаланууга берилген	ЖС, СК, КС, БП, ИИМ, ЮМ, СӨМ

9

		Интеграция с информационными системами других государственных органов. Постоянное обучение сотрудников суда по работе с АИС	III кв. 2026 г.		
3.8	Модернизация электронного государственного реестра судебных актов	Развитие и мониторинг электронного государственного реестра судебных актов ГРСА: – обеспечение корректной работы АИС «Суд» с электронным государственным реестром судебных актов; – организация технической поддержки работы с электронным государственным реестром судебных актов; – обучение судей и работников аппаратов судов работе с электронным государственным реестром судебных актов	2023–2024 гг.	100 % судебных актов из АИС «Суд» передаются в базу реестра. Акты соответствующих категорий из реестра автоматически публикуются в открытой части портала	ВС, СС
3.9	Развитие электронной системы для получения судебных актов в удалённом режиме	Развитие функционала портала правосудия (электронной системы) для получения судебных актов в удалённом режиме. Принятие мер по совершенствованию механизма публикации судебных актов. Опубликовать статистические данные о работе судей, количестве рассмотренных дел, категориях дел и т. д. Разработать законопроекты, предусматривающие порядок применения цифровых технологий в судебном	2023–2025 гг.	Заинтересованные стороны посредством электронной системы получают судебные акты в удалённом режиме. Механизм публикации судебных актов усовершенствован. Статистические данные публикуются на портале правосудия. Разработанные законопроекты внесены в ЖК	СС, ВС, МЦР

9

			Производство (выдача результатов аудио-, видеорекогдации сторонам, правила оформления электронных исков и т. п.) Разработка функционала ЛОРта права судья для подачи исковых заявлений в электронном виде по всем видам судебных дел. Разработка сервисов и внедрение процедур по гражданским, экономическим и административным делам (подача в суд заявлений, исковых заявлений, жалоб, получения уведомления, копии документов, ознакомления с материалами дела участником процесса, организация судебного заседания в электронном виде) Разработка необходимых проектов нормативных правовых актов и ознакомления с ними	2023-2024 гг.	Утверждена и внедрена упрощенная процедура подачи в суд исковых заявлений, жалоб в электронной форме, получения копий документов и ознакомления с материалами дела, разработанная и внедрены процедуры в электронном виде	ВС, СС, МП	Внедрение
3.10	3.11	Создание автоматизированной информационной системы «Виртуальный суд»	Внедрение автоматизированной информационной системы «Виртуальный суд». Разработка модуля «Томошник» – интерактивная помощь для сотрудников аппаратов судов. Интеграция с информационными системами судебной власти. Постоянное обучение сотрудников судов. Разработка модуля «Томошник» – интерактивная помощь для сотрудников аппаратов судов. Приобретение лицензионного серверного оборудования для судов.	2023-2026 гг.	Внедрена АИС «Виртуальный суд». Проведена оптимизация информационной системы по итогам внедрения.	СС, ВС, МП	Создание

			«Сот» АИС системы ввоза/вывоза груза, таможенные процедуры, взаимодействие с таможенными органами, взаимодействие с другими государственными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами.	2023-2024-жж.	«Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами.	ЖС, СК	Сот
3.8		Сот акты взыскания	«Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами.	2023-2024-жж.	«Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами. «Сот» АИС системы мониторинга таможенных платежей, взаимодействие с таможенными органами.	ЖС, СК	Сот

		электрондук мамлекеттик реестри менен иштөөгө окутуу			
3.9	Аралыктагы режимде сот актыларын алуу үчүн электрондук системаны өнүктүрүү	Аралыктагы режимде сот актыларын алуу үчүн сот адилеттиги порталынын функционалын (электрондук системаны) өнүктүрүү. Сот актыларын жарыялоо механизмин өркүндөтүү боюнча чараларды көрүү. Соттордун иши, каралган иштердин саны, иштин категориялары ж.б. жөнүндө статистикалык маалыматтарды жарыялоо. Сот өндүрүшүндө санариптик технологияларды колдонуунун тартибин караган мыйзам долбоорлорун иштеп чыгуу (тараптарга аудио-, видео жазуулардын натыйжаларын берүү, электрондук доолорду тариздөө эрежелерин ж.б.)	2023–2025-жж.	Кызыкдар тараптар электрондук система аркылуу аралыктагы режимде сот актыларын алышат. Сот актыларын жарыялоо механизми өркүндөтүлгөн. Статистикалык маалыматтар сот адилеттиги порталында жарыяланат. Иштелип чыккан мыйзамдын долбоорлору ЖКга киргизилген	СК, ЖС, СӨМ
3.10	Жарандык, экономикалык жана административдик иштер боюнча электрондук түрдө доо арыздарын, электрондук формада даттанууларды берүүнүн, документтердин көчүрмөлөрүн алуунун жана иштин	Соттук иштердин бардык түрлөрү боюнча доо арыздарын электрондук түрдө берүү үчүн Сот адилеттиги порталынын функционалын иштеп чыгуу. Сервистерди иштеп чыгуу жана жарандык, экономикалык жана административдик иштер боюнча жол-жоболорду киргизүү (сотко арыздарды, доо арыздарын, даттанууларды берүү, кабарламаларды, документтердин көчүрмөлөрүн алуу, процесстин катышуучуларынын иштин материалдары	2023–2024-жж.	Доо арыздарын берүүнүн, электрондук форматтагы даттанууларды, документтердин көчүрмөлөрүн алуунун жана иштин материалдары менен таанышуунун жөнөкөйлөштүрүлгөн жол-жоболору бекитилген жана киргизилген, жол-жоболор электрондук түрдө иштелип чыккан жана киргизилген	ЖС, СК, СӨМ

11

		Организация и обеспечение работоспособности защищённых каналов связи. Разработка необходимых проектов нормативных правовых актов		Разработаны соответствующие нормативные правовые акты	
3.12	Создание мобильного приложения «Личный кабинет» с применением электронной цифровой подписи (ЭЦП)	Разработка мобильного приложения «Личный кабинет». Интеграция с информационными системами судебной власти. Разработка модуля «Помощник» – интерактивная помощь для граждан по вопросам судебной системы. Разработка необходимых нормативных правовых актов	2023–2026 гг.	Разработано и опубликовано мобильное приложение «Личный кабинет». Разработан модуль «Помощник» Разработаны соответствующие нормативные правовые акты	ВС, МЦР
3.13	Развитие системы «Цифровая аналитика судебной практики»	Разработка АИС «Единая отчётность». Интеграция с информационными системами судебной власти. Организация системы опроса и оценки обратной связи пользователей. Разработка необходимых нормативных правовых актов	2023–2026 гг.	Внедрена АИС «Единая отчётность»	ВС
3.14	Обеспечение введения и публикации данных в части исполнительного производства	Обеспечение введения и публикации данных в части исполнительного производства. Развитие функционала «Базы данных должников». Создание и внедрение системы онлайн торгов взысканного имущества. Проведение онлайн торгов по взысканным имуществам.	IV кв. 2024 г.	Ведется и публикуются данные по исполнительным производствам. Обеспечена работа информационной системы по онлайн торгам	ВС, МЦР

11

3.15	Создание альтернативных способов оплаты государственной пошлины и штрафов	Создать для юридических и физических лиц условия для оплаты государственной пошлины и штрафов онлайн, посредством Банкоматов и терминалов.	Разработать законопроект, предусматривающий возможность оплаты государственной пошлины и штрафов онлайн, посредством Банкоматов и терминалов.	I кв. 2024 г.	Внесено в ЖК.	CC, BC, MO, MK	Достигнуты соглашения с финансово-кредитными учреждениями и иными юридическими лицами	BC, CC, MIP	Создано программное обеспечение. Оборудование закуплено, установлено и настроено.	III кв. 2024 г.	Введена система электронного документооборота, разработаны HR-инструменты, внедрена система профессиональной оценки деятельности судей	CC, BC
3.16	Разработка и внедрение систем цифровых систем для организации суда присяжных в судах	Дооснащение залов судов оборудованием для работы присяжных	Создание программного обеспечения для отбора и ведения базы данных присяжных.	I кв. 2024 г.	Создано программное обеспечение.	BC, CC, MIP	Оборудование закуплено, установлено и настроено.	BC, CC, MIP	Оборудование закуплено, установлено и настроено.	I кв. 2024 г.		
3.17	IT-технологии в деятельности CC	Внедрение систем для присяжных в судах	Внедрение электронного делопроизводства.	III кв. 2024 г.	Введена система электронного документооборота, разработаны HR-инструменты, внедрена система профессиональной оценки деятельности судей	CC, BC				III кв. 2024 г.	Введена система электронного документооборота, разработаны HR-инструменты, внедрена система профессиональной оценки деятельности судей	CC, BC
	Создание необходимых нормативных правовых актов	Разработка законопроекта, предусматривающего	Разработка законопроекта, предусматривающего	I кв. 2024 г.	Внесено в ЖК.	CC, BC, MO, MK				I кв. 2024 г.		

3.11	«Виртуальный сот»	«Виртуальный сот» маалыматтык системасын иштеп чылуу.	«Виртуальный сот» маалыматтык системасын иштеп чылуу.	2023-2026-жж.	«Виртуальный сот» АМС киргизилген. Киргизиянын жыйынтыктары боюнча маалыматтык системасын оптималдаштыруу жүргүзүлгөн	СК, ЖС, СӨМ				2023-2026-жж.	«Жеке кабинет» үчүлүк тиркеси ишканалары	ЖС, СӨМ
3.12	Электрондук санариптик колтамганы (ЭСК)	Ченемдик үкүктүк актылардын зарыл болгон долбоорлорун иштеп чылуу.	Ченемдик үкүктүк актылардын зарыл болгон долбоорлорун иштеп чылуу.	2023-2026-жж.	«Жеке кабинет» үчүлүк тиркеси ишканалары	ЖС, СӨМ				2023-2026-жж.	«Жеке кабинет» үчүлүк тиркеси ишканалары	ЖС, СӨМ
	мөнгө таанышуунун жөнөкөйлөтүлгөн жол-жобосун киргизүү	Ченемдик үкүктүк актылардын зарыл болгон долбоорлорун иштеп чылуу.	Ченемдик үкүктүк актылардын зарыл болгон долбоорлорун иштеп чылуу.	2023-2026-жж.	«Жеке кабинет» үчүлүк тиркеси ишканалары	ЖС, СӨМ				2023-2026-жж.	«Жеке кабинет» үчүлүк тиркеси ишканалары	ЖС, СӨМ
	мөнгө таанышуулар, сотко келип түшкөн бардык документтердин кирүүсүн көчүрмөлөнүү жана иштерди электрондук форматта түзүүнү үйүштүрүү).	Ченемдик үкүктүк актылардын зарыл болгон долбоорлорун иштеп чылуу.	Ченемдик үкүктүк актылардын зарыл болгон долбоорлорун иштеп чылуу.	2023-2026-жж.	«Жеке кабинет» үчүлүк тиркеси ишканалары	ЖС, СӨМ				2023-2026-жж.	«Жеке кабинет» үчүлүк тиркеси ишканалары	ЖС, СӨМ

	колдону менен «Жеке кабинет» уюлдук тиркемесин түзүү	Сот системасы маселелери боюнча жарандар үчүн «Жардамчы» – интерактивдүү жардам модулу иштеп чыгуу. Ченемдик укуктук актылардын зарыл болгон долбоорлорун иштеп чыгуу		«Жардамчы» модулу иштелип чыкты. Тиешелүү ченемдик укуктук актылар иштелип чыкты	
3.13	«Соттук практиканы санариптик талдоо» системасын өнүктүрүү	«Бирдиктүү отчеттуулук» АМС иштеп чыгуу. Сот бийлигинин маалыматтык системалары менен интеграциялоо. Пайдалануучулардын кайра байланышын сурамжылоо жана баалоо системаларын уюштуруу. Ченемдик укуктук актылардын зарыл болгон долбоорлорун иштеп чыгуу	2023–2026-жж.	«Бирдиктүү отчеттуулук» АМС киргизилген	ЖС
3.14	Аткаруу өндүрүшү бөлүгүндө маалыматтарды киргизүүнү жана жарыялоону камсыз кылуу	Аткаруу өндүрүшү бөлүгүндө маалыматтарды киргизүүнү жана жарыялоону камсыз кылуу. «Карызорлордун маалыматтар базасынын» функционалын өнүктүрүү. Өндүрүлгөн мүлк боюнча онлайн тооруктар системасын түзүү жана киргизүү. Өндүрүлгөн мүлктөр боюнча онлайн тооруктарды өткөрүү. Зарыл болгон ченемдик укуктук актыларды иштеп чыгуу	2024-ж. IV кв.	Аткаруу өндүрүштөрү боюнча маалыматтар жүргүзүлөт жана жарыяланат. Онлайн тооруктар боюнча маалыматтык системасын иши камсыз кылынган	ЖС, СӨМ

13

3.18	Внедрение IT-технологий в деятельность СДП	Внедрение электронного делопроизводства. Применение HR-инструментов (создание базы претендентов по возрасту, полу и пр.) Разработка информационной системы по отбору судей, в том числе предусматривающей соблюдение требований о гендерной представленности. Разработка необходимых нормативных правовых актов. Создание системы онлайн опроса о работе Совета по делам правосудия среди гражданского общества	III кв. 2024 г.	Введена система электронного делопроизводства, Разработана информационная система по отбору судей, соответствующая законодательству о равных правах и возможностях мужчин и женщин	СС, ВС, СДП
3.19	Внедрение и использование автоматизированной информационной системы «Конституционное правосудие»	Разработка программного обеспечения АИС «Конституционное правосудие» и ее интеграция с АИС «Infodocs»	III кв. 2024 г.	Информационные системы интегрированы	КС, МЦР, УИТ «Адилет сот»
3.20	Автоматизация деятельности СД	Создание единого почтового сервера. Внедрение системы электронной инвентаризации и управления имуществом. Доработка АИС «Infodocs» с учетом специфики работы СД. Доработка АИС «Е-Кызмат» с учетом специфики работы судебной системы	III кв. 2024 г.	Создан единый почтовый сервер. Внедрена электронная система инвентаризации имущества	СС, ВС, МЦР

13

3.21	Развитие автоматизации деятельности ВШП	Доработка портала онлайн обучения в части мониторинга и оценки слушателей, получения обратной связи для улучшения содержания курса и методов обучения	II кв. 2024 г.	Порты онлайн доработан	ВС, СС, ВШП
3.22	Развитие УИТ «Адилет сот»	Развитие, оптимизация процессов внутренней и внешней работы УИТ «Адилет сот».	2023-2026 гг.	Оптимизированы процессы внутреннего и внешнего взаимодействия работы УИТ «Адилет сот»	СС, ВС, УИТ «Адилет сот»
4.1	Внедрение практики совместного обучения судей, прокуроров, адвокатов, судейских приставов, других участников судебного процесса	Разработка учебных модулей для обучения судей, работников органов прокуратуры, адвокатов, судейских приставов, судейских исполнителей и других участников судебного процесса	III кв. 2023 г.	Утверждена программа совместного обучения до 2026 года	ВС, ПП, МО, ВШП, АКР (по согласованию)
Подпункт 4. Межсекторальное взаимодействие для достижения эффективного судопроизводства					

3.15	Альмадарты жана айыптарды төлөөнүн алгыртативдүү ыкмаларын түзүү	Мамлекеттик альмадарты жана айыптарды онлайн, банкоматтар жана айыптарды мамлекеттик альмадарты жана айыптарды аркылуу төлөө мүмкүнчүлүгү караган мыйзамдын долбоорун иштеп чыгуу	2024-ж. I кв.	ЖК киргизилди	СК, ЖС, ЮМ, ЭКМ
3.16	Эки пилоттук сотто арчыларынын үчүн арчылардын камсыздоону түзүү	Сот арчыларынын мамалыктар базасын тандоо жана жүргүзүү үчүн программалык аркылуу төлөө үчүн шарттарды түзүү	2024-ж. I кв.	Программалык камсыздоо түзүлү жана киргизилди	ЖС, СК, СӨМ
3.17	СК ишине ИТ-технологияларды киргизүү	HR-аспартарын колдонуу (судьялар базасын түзүү, судьялардын өздүк көктөмөлдөрүнүн архиви) Жаңы мамалыктык технологияларды колдонуу менен судьялардын кесипкей ишин баалоо системасын киргизүү Ишке видеокофференция байланышын киргизүү Жарандык коомдун арасында сот системасынын иши жөнүндө онлайн сурамкылоо системасын түзүү	2024-ж. III кв.	Электрондук документ жүргүзүү системасы киргизилди, HR-аспартар иштелип чыкты, судьялардын ишин кесипкей баалоо системасы киргизилди	СК, ЖС

3.18	САИК ишине ИТ-технологияларды киргизүү	Электрондук иш кагаздарды жүргүзүүнү киргизүү HR-аспаптарын колдонуу (жаш курагы, жынысы ж.б. боюнча талапкерлердин базасын түзүү) Судьяларды тандоо боюнча, анын ичинде гендердик өкүлчүлүк жөнүндө талаптарды сактоону караган маалыматтык системаны иштеп чыгуу Зарыл болгон ченемдик укуктук актыларды иштеп чыгуу Жарандык коомдун арасында Сот адилеттиги иштери боюнча кеңештин иши жөнүндө онлайн сурамжылоо системасын түзүү	2024-ж. III кв	Электрондук иш кагаздарды жүргүзүү системасы киргизилди. Эркектердин жана аялдардын тең укуктары жана мүмкүнчүлүктөрү жөнүндө мыйзамдарга ылайык судьяларды тандоо боюнча маалыматтык база иштелип чыкты	СК, ЖС, САИК
3.19	«Конституциялык сот адилеттиги» автоматташтырылган маалыматтык системасын киргизүү жана пайдалануу	«Конституциялык сот адилеттиги» АМСти программалык камсыздоону иштеп чыгуу жана киргизүү жана аны «INFODOCS» АМС менен интеграциялоо	2024-ж. III кв.	Маалыматтык системалар менен интеграцияланды	КС, СӨМ «Адилет сот» МТМ
3.20	СД ишин автоматташтыруу	Бирдиктүү почта серверин түзүү Электрондук инвентаризациялоо жана мүлктү башкаруу системаларын киргизүү СД ишинин өзгөчөлүгүн эске алуу менен «INFODOCS» АМС жеткире иштеп чыгуу	2024-ж. III кв.	Бирдиктүү почта сервери түзүлдү. Мүлктү инвентаризациялоонун электрондук системасы киргизилди	СК, ЖС, СӨМ

15

4.2	Изучение вопроса о создании единого следственного органа	Образовать с участием представителей государственных органов, неправительственных организаций, частных юридических компаний, адвокатов межведомственную экспертную рабочую группу по изучению вопроса и выработке предложений о создании единого следственного органа	II кв. 2023 г.	Образована экспертная рабочая группа	АП
4.3	Внедрение цифровизации в систему гарантированной государством юридической помощи	Обеспечение работы АИС «ГТЮП» по всей республике и ее взаимодействие с информационными системами судебных и правоохранительных органов (АИС ЕРПП, АИС СУД)	IV кв. 2023 г.	Функционирование АИС «ГТЮП» по всей республике	МЮ, ВС, правоохранительные органы
4.4	Улучшение доступа качества предоставления гарантированной государством юридической помощи	Реализация сквозного мандата Службы по координации и вовлечению государственных органов, ОМСУ и других акторов системы ГТЮП в процесс оказания бесплатной консультационно-правовой помощи, проведение мероприятий по правовому просвещению и др.	IV кв. 2023 г.	Повышено качество оказания населению гарантированной государством юридической помощи	МЮ, государственные органы, ОМСУ (по согласованию), АКР (по согласованию)
4.5	Определение основных направлений развития в сфере проведения судебных	Разработать стратегию развития судебно-экспертной деятельности в Кыргызской Республике	III кв. 2023 г.	Принято решение об утверждении стратегии	МЮ, ВС, МЗ, МВД, ГКНБ

15

исследования и экспертизы									
4.6	Усовершенствование методики проведения исследований и экспертиз	Обновить методику по проведению исследований и экспертиз в судебно-экспертной сфере	IV кв. 2024 г.	Приняты новые переводные методики исследований и экспертиз	МЮ, МЗ, МБД, КНБ				
4.7	Сокращение сроков проведения судебно-экспертных исследований, повышение качества проводимых экспертиз	Решение вопросов выделения земельных участков/противостояния зданий для открытия и размещения филиалов Судебно-экспертной службы Министрства юстиции в Баткенской, Джаргал-Абдской, Нарынской и Таласской областях. Приобретение необходимого (современного) оборудования для судебно-экспертных служб. Организация постоянных курсов повышения квалификации для судебно-экспертных служб. Достижение соглашений с зарубежными партнерами о регулярном направлении судебно-экспертной Кыргызской Республики на курсы по повышению квалификации зарубежом	2023-2026 гг.	Приняты соответствующие решения и подписаны соглашения	МЮ, МЗ, МБД, КНБ, ОМСУ (по согласованию)				
4.8	Внедрение блока «Гостенинтенция» в «Ирбация» с интегрированием ЕРПМ III	Разработка модуля, осуществление тестирования рабочей группой с целью выявления недостатков и дополнения	IV кв. 2023 г.	Запуск блока «Гостенинтенция» и ее интеграция в ЕРПМ III	МЮ, ВС, МБД, КНБ				

3.21	СЖМ ишнин	Улучшения мониторинг жана баалоо, курстун мазмунун жана окутуу методдорун жакшыртуу үчүн пикир алуу берүүндө онлайн окутуу порталын жеткире иштеп чыгуу	2024-ж. II кв.	Онлайн окутуу порталы жеткире иштеп чыкты	СЖМ, ЖС, СК				
3.22	«Алиет сот» МТМди өнүктүрүү	«Алиет сот» МТМдин ички жана тышкы иш процесстерин өнүктүрүү, оптималдаштыруу Материалдык-техникалык базаны жакшыртуу Техникалык жана пайдалануучулук колдоо системасын кеңейтүү (учу контурдуу – ИТ консултанттар, мобилдүү топтор, башкы офис) Кызматкерлердин штатын көбөйтүү «Алиет сот» МТМ кызматкерлеринин эмгек акыларын жогорулатуу	2023-ж. 2026-жж.	«Алиет сот» МТМдин ишнинин ички жана тышкы өз ара аракеттенүү процесстерин оптималдаштырылды	СЖ, ЖС, МТМ «Алиет сот» ишнинин ички жана тышкы өз ара аракеттенүү процесстерин оптималдаштырылды				
4.1	Судьяларды, прокурорлорду, адвокаттарды, сот приставларды, сот приставларын, сот приставларын жана сот провессинин башка катшычуларын окутуу үчүн окуу модуларын иштеп чыгуу	Судьяларды, прокурорлорду, адвокаттарды, кызматкерлерин, адвокаттарды, сот приставларын, сот приставларын жана сот провессинин башка катшычуларын окутуу үчүн окуу модуларын иштеп чыгуу	2023-ж. III кв.	2026-жылга биргелешип окутуу программалары бекитилди	ЖС, БИ, ЮМ, СЖМ, КРА (макулдашуу боюнча)				
4-чакан максат. Натыйжалуу сот өндүрүшүнө жетишүү үчүн секторлор арасык өз ара аракеттенүү									

	биргелешип окутуу практикасын киргизүү				
4.2	Бирдиктүү тергөө органынын түзүү жөнүндө маселени изилдөө	Мамлекеттик органдардын, өкмөттүк эмес уюмдардын, жеке менчик юридикалык компаниялардын өкүлдөрүнүн, адвокаттардын катышуусу менен бирдиктүү тергөө органын түзүү жөнүндө маселени изилдөө боюнча ведомстволор аралык эксперттик жумушчу топ түзүү	2023-ж. II кв.	Эксперттик жумушчу топ түзүлдү	ПА
4.3	Мамлекет кепилдеген юридикалык жардам системасына санариптештирүүнү киргизүү	Республика боюнча «МКЮЖ» АМСтин ишин камсыз кылуу жана анын сот жана укук коргоо органдарынын маалыматтык системалары (КЖБР АМС, Сот АМС) менен өз ара аракеттенүүсү	2023-ж. IV кв.	Республика боюнча «МКЮЖ» АМСтин иштөөсү	ЮМ, ЖС, укук коргоо органдары
4.4	Мамлекет кепилдеген юридикалык жардамды көрсөтүүнүн сапатынын жеткиликтүүлүгүн жакшыртуу	Акысыз консультациялык-укуктук жардам көрсөтүү процессине мамлекеттик органдарды, ЖӨБону жана МКЮЖ системасынын башка акторлорун координациялоо жана ишке тартуу боюнча кызматтын өтмө мандатын ишке ашыруу, укуктук агартуу боюнча иш-чараларды өткөрүү ж.б.	2023-ж. IV кв.	Калкка мамлекет кепилдеген юридикалык жардам көрсөтүүнүн сапаты жогорулады	МЮ, мамлекеттик органдар, ЖӨБО (макулдашуу боюнча), КРА (макулдашуу боюнча)
4.5	Соттук изилдөөлөрдү жана экспертизаларды жүргүзүү чөйрөсүндө өнүктүрүүнүн негизги багыттарын аныктоо	Кыргыз Республикасында соттук-эксперттик кызматты өнүктүрүү стратегиясын иштеп чыгуу	2023-ж. III кв.	Стратегияны бекитүү тууралуу чечим кабыл алынды	ЮМ, ЖС, ССМ, ИИМ, УКМК
4.6	Экспертизалардын түрлөрү боюнча изилдөөлөрдүн методикаларын өркүндөтүү	Соттук-эксперттик чөйрөдө изилдөөлөрдү жана экспертизаларды жүргүзүү боюнча методикаларды жаңылоо	2024-ж. IV кв.	Изилдөөлөрдүн жана экспертизалардын жаңы алдынкы методикалары кабыл алынды	ЮМ, ССМ, ИИМ, УКМК

17

4.9	Внедрение модуля по правонарушениям в АИС «Пробация» с интегрированием в ЕРН ГП	Разработка модуля, осуществление тестирования рабочей группой с целью выявления недостатков и дополнения	II кв. 2024 г.	Осуществление полноценного контроля за клиентами пробации, привлечённых за правонарушения	МЮ, ВС, ГП, МВД, МЦР, ДП
4.10	Цифровое взаимодействие судебных органов с органами пробации	Интеграция АИС «Сот» и АИС «Пробация»	IV кв. 2023 г.	Своевременное поступление и исполнение судебных актов в цифровом формате. Переход на цифровой документооборот	СД, ДП, МЦР, УИТ «Адилет сот»
4.11	Внедрение электронно-технических средств в органах пробации	Приобретение, установка и использование электронно-технических средств в отношении клиентов пробации. Разработка необходимых НПА	IV кв. 2024 г.	Точное соблюдение обязанностей и надзорных требований клиентами пробации, возложенных со стороны судебных органов в соответствии с законодательством	МЮ, МЦР, ДП
4.12	Совершенствование исполнения альтернативных мер наказаний, не связанных с лишением свободы	Разработка Стратегии развития института пробации	IV кв. 2023 г.	Утверждена Стратегия развития института пробации	МЮ
4.13	Совершенствование уголовного законодательства в сфере исполнения	Разработка законопроекта о внесении изменений в уголовное законодательство, предусматривающих установление конкретных сроков по возмещению нанесенного ущерба и выплаты штрафов	IV кв. 2023 г.	Внесено в ЖК	ВС, МЮ, ГП

17

4.16	Создание модуля в Аналитическом (мониторингово-ситуационного оборудования, разработка программного обеспечения и её внедрения в эксплуатацию (ввод)	IV кв. 2025 г.	Осуществление полномочного контроля, надзора, мониторинга ситуации по республике	Оперативное принятие управленческих решений, получение точных	МИО, ВС, ЦД, МДР
4.15	Цифровое взаимодействие с СИН	IV кв. 2023 г.	Своевременное поступление и исполнение судебных актов в МДР, ЦД, СИН	Переход на цифровой документооборот	ВС, МИО, МДР, ЦД, СИН
4.14	Внедрение электронного взаимодействия с АПК, ТПК, УПК, КП, предусматривающих порядок подачи документов в электронной форме, ведения понятия личного кабинета, электронного дела, электронного пропесуального документа и т.п.	II кв. 2024 г.	Внесено в ЖК		ВС, МИО
	наказаний по возмещению нанесенного ущерба и выплаты штрафов, лицами находящимися под пробационным надзором				

4.7	Сотук экспертные заключения экспертных организаций	Сотук-2023-жк-2026-жк	Тешелүү чечимдер кабыл алынган жана макулдашууларга коюлган	МНО, ССМ, ФМ, ИИМ, УКМК, ЖӨБО (макулдашуу боюнча)
4.8	Сотук эксперттер үчүн квалификациянын жогорулатуунун түрүктүү курстарын болгон (заманбап) жабдууларды сатып алуу	2023-жк. IV кв.	«Иостпенитенциялык пробация» блогун ишке киргизүү, аны КЖБРге интeракциялоо	ИОМ, ЖС, ВП, ИИМ, СӨМ
4.9	Сотук эксперттер үчүн квалификациянын жогорулатуунун түрүктүү курстарын болгон (заманбап) жабдууларды сатып алуу	2024-жк. II кв.	Укук бузуулар үчүн тартылан вины менен кардарларын толугу менен контролдоону жүзөгө ашыруу	ИОМ, ЖС, ВП, ИИМ, СӨМ, ЦД
	Сотук эксперттер үчүн квалификациянын жогорулатуунун түрүктүү курстарын болгон (заманбап) жабдууларды сатып алуу			

4.10	Сот органдарынын пробация органдары менен санариптик өз ара аракеттенүүсү	«Сот» АМС жана «Пробация» АМС интеграциялоо	2023-ж. IV кв.	Соттук актылардын санариптик форматта өз убагында келип түшүүсү жана аткарылышы. Санариптик документ жүргүзүүгө өтүү	СД, ПД, СӨМ, «Адилет сот» МТМ
4.11	Пробация органдарында электрондук-техникалык каражаттарды киргизүү	Электрондук-техникалык жабдууларды сатып алуу, орнотуу жана пробация кардарларына карата пайдалануу Зарыл болгон ЧУА иштеп чыгуу	2024-ж. IV кв.	Мыйзамдарга ылайык сот органдары тарабынан жүктөлгөн милдеттердин жана көзөмөл талаптарынын пробация кардарлары тарабынан так сакталышы	ЮМ, СӨМ, ПД
4.12	Эркиндигинен ажыратуу менен байланышпаган жазалардын альтернативдүү чараларын аткарууну өркүндөтүү	Пробация институтун өнүктүрүү стратегиясын иштеп чыгуу	2023-ж. IV кв.	Пробация институтун өнүктүрүү стратегиясы бекитилди	ЮМ
4.13	Пробациялык көзөмөлдө турган адамдар тарабынан келтирилген зыяндын ордун толтуруу жана айып пулдарды төлөө боюнча жазаларды аткаруу чөйрөсүндөгү кылмыш-жаза мыйзамдарын өркүндөтүү	Келтирилген зыяндын ордун толтуруу жана айып пулдарды төлөө боюнча конкреттүү мөөнөттөрдү караган кылмыш-жаза мыйзамдарына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө мыйзам долбоорун иштеп чыгуу	2023-ж. IV кв.	ЖК киргизилди	ЖС, ЮМ, БП
4.14	Бюджеттик каражаттарды	Арыздарды, өтүнмөлөрдү, даттанууларды, сунуштарды жана башка документтерди	2024-ж. II кв.	ЖК киргизилди	ЖС, ЮМ

19

				статистических данных и проведение полноценного анализа	
4.17	Развитие медиации как внесудебного способа разрешения споров	Продвижение медиации как внесудебного способа разрешения споров. Разработка и размещения социальных роликов, о возможностях медиации в телеканалах. Ежеквартально проводить пресс-сессии для журналистов с разъяснениями об Институте медиации, его роли в обществе, с приведением положительных примеров медиации	2023–2026 гг.	Повышена информированность населения о возможностях медиации. Увеличено количество дел, направляемых на медиацию. Снижена нагрузка на судей	ВС, МЮ, МВД
4.18	Создание служб медиации в регионах	Инициирование пилотной программы по созданию на уровне МСУ служб медиации	2023–2026 гг.	Обеспечен широкий доступ к услугам медиаторов в регионах	МЮ, ГАГСМС, ОМСУ (по согласованию), РСМ (по согласованию)
4.19	Введение института частных судебных исполнителей	Разработка законопроекта по внедрению института частных судебных исполнителей	II кв. 2025 г.	Внесено в ЖК	ВС, МЮ
4.20	Повышение гарантий защиты прав граждан, обеспечение	Разработка законопроектов предусматривающих: 1) усиление ответственности за привлечение заведомо невиновного к уголовной ответственности, заведомо незаконное задержание, заключение под стражу или содержание под стражей, принуждение к даче показаний,	II кв. 2024 г.	Внесены в ЖК	ВС, МЮ, ГП, МВД, ГКНБ

19

4.21	Снижение нагрузки судей	Конституционных прав	Фальсификация доказательств и оперативно-розыскных материалов, провокацию коммерческого подкупа либо взяточности, а также в целом провокацию преступлений сотрудниками правоохранительных или специальных государственных органов, завлечено ложный доносы, воспринятые законной деятельностью адвокатов и иных лиц по защите прав, свобод и законных интересов человека и гражданина, а также оказанию юридической помощи физическим и юридическим лицам; 2) усиление надзора и контроля за недопущением фактов применения сотрудниками правоохранительных органов незаконных методов работы и провокационных действий в оперативно-розыскной и следственной практике с обеспечением соблюдения принципа неотвратимости ответственности и наказания вина по таким фактам	Разработать законопроект, предусматривающий передачу дел, в которых отсутствует спор о праве, уполномоченным государственным органам	Внесено в ЖК	ВС, МЮ

4.15	Сот. органы ЖАК менен санарпик өз ара аракеттенүүсү	Сот. актшардын санарпик форматта өз убагында келип түшүүсү жана аткарылышы Санарпик документ	2023-ж. IV кв.	Соттук актшардын санарпик форматта өз убагында келип түшүүсү жана аткарылышы Санарпик документ	ЖС, ЮМ, СД, ЖАК
4.16	Кыраалдык (мониторингтик) борборду «Тробиция» АМС киргизүүнү иштеп чыгуу	Зарыл жабдууларды сатып алуу жөнүндө маселелерди иштеп чыгуу, программалык камсыздоону жана аны пайдаланууга киргизүүнү иштеп чыгуу	2025-ж. IV кв.	Республика боюнча кыраалдык тогуу менен контролдоо, көзөмөлдөө, мониторинг жүргүзүү. Башкаруу чечимдерин оперативдүү кабыл алуу. Статистикалык маалыматтарды алуу жана толук тагдоо жүргүзүү	ЮМ, ЖС, БП, СӨМ
4.17	Талап-тартиптарды соттон тышкары чечүү ыкмасы катары медиацияны өнүктүрүү	Медиацияны мукундуктөрү жөнүндө социалдык роликтрди иштеп чыгуу жана телеканалдарда жайгаштыруу	2023-ж. 2026-жж.	Калктын медиацияны маалымдуулугу жогорулады Медиацията жиберилен иштердин саны көбөйдү	ЖС, ЮМ, ИМ

		Квартал сайын медиациянын оң мисалдарын келтирүү аркылуу Медиация институту, анын коомдогу ролу жөнүндө түшүндүрүү менен журналисттер үчүн басма сөз-сессияларын өткөрүү		Судьялардын азайды жүктөмү	
4.18	Региондордо медиация кызматтарын түзүү	ЖӨБ деңгээлинде медиация кызматтарын түзүү боюнча пилоттук программаны демилгелөө	2023–2026-жж.	Региондордо медиация кызматтарына кеңири жеткиликтүүлүк камсыз кылынды	ЮМ, ЖӨБИБМА, ЖӨБО (макулдашуу боюнча), РМК (макулдашуу боюнча)
4.19	Жеке сот аткаруучулар институтун киргизүү	Жеке сот аткаруучулар институтун киргизүү боюнча мыйзам долбоорун иштеп чыгуу	2025-ж. II кв.	ЖК киргизилди	ЖС, ЮМ
4.20	Жарандардын укуктарын коргоо кепилдиктерин жогорулатуу, конституциялык укуктарды камсыз кылуу	Төмөнкүлөр каралган мыйзам долбоорлорун иштеп чыгуу: 1) билип туруп күнөөсүздү кылмыш-жаза жоопкерчилигине тартуу, билип туруп мыйзамсыз кармоо, камакка алуу же камакта кармоо, көрсөтмөлөрдү берүүгө мажбурлоо, далилдерди жана ыкчам-иликтөө материалдарын бурмалоо, коммерциялык сатып алууга же пара берүүгө, ошондой эле жалпысынан укук коргоо же атайын мамлекеттик органдардын кызматкерлеринин кылмышка чагым кылуусу, билип туруп жалган билдирүү, адвокаттардын жана адамдын жана жарандын укуктарын, эркиндиктерин коргоо боюнча башка жактардын мыйзамдуу ишине тоскоолдук кылуу, ошондой эле жеке жана юридикалык	2024-ж. II кв.	ЖК киргизилди	ЖС, ЮМ, БП, ИИМ, УКМК

21

Список сокращений:

- АП – Администрация Президента Кыргызской Республики;
 АПК – Административно-процессуальный кодекс Кыргызской Республики;
 АКР – Адвокатура Кыргызской Республики;
 АРД – автоматизированное распределение дел;
 АИС – автоматизированная информационная система;
 АВФ – аудио-, видеофиксация;
 ВС – Верховный суд Кыргызской Республики;
 ВКС – видеоконференции;
 ВШП – Высшая школа правосудия при Верховном суде Кыргызской Республики;
 ГП – Генеральная прокуратура Кыргызской Республики;
 ГРСА – Государственный реестр судебных актов;
 ГПК – Гражданский процессуальный кодекс Кыргызской Республики;
 ГКНБ – Государственный комитет национальной безопасности Кыргызской Республики;
 ГТЮП – гарантированная государством юридическая помощь;
 ГАГСМСУ – Государственное агентство по делам государственной службы и местного самоуправления при Кабинете Министров Кыргызской Республики;
 ДК – Дисциплинарная комиссия при Совете судей Кыргызской Республики;
 ДП – Департамент пробации при Министерстве юстиции Кыргызской Республики;
 ЕРПШ – Единый реестр преступлений и проступков;
 ЕРН – Единый реестр нарушений;
 ЖК – Жогорку Кенеш Кыргызской Республики;
 КР – Кыргызская Республика;
 КС – Конституционный суд Кыргызской Республики;
 КМ – Кабинет Министров Кыргызской Республики;
 КП – Кодекс Кыргызской Республики о правонарушениях;
 МС – местные суды;
 МТСОМ – Министерство труда, социального обеспечения и миграции Кыргызской Республики;
 МЮ – Министерство юстиции Кыргызской Республики;
 МФ – Министерство финансов Кыргызской Республики;
 МЦР – Министерство цифрового развития Кыргызской Республики;
 МВД – Министерство внутренних дел Кыргызской Республики;
 МЗ – Министерство здравоохранения Кыргызской Республики;

21

4.21	Сүлгүлөрдүн азайтуу	жактарга юридикалык жардам көрсөтүү үчүн жооркерчиликти күчөтүүнү; 2) мындай фактылар боюнча жооркерчиликтин жана жазанын сөзсүз болуу принцибин сактоону камсыз кылуу менен укук коргоо органдарынын кызматкерлеринин ыкчам-ликтөө жана тергөө практикасында иштин мызамсыз мөрдөлүрүн жана чагымчылы аракеттерди колдонуу фактыларына жол бербөөнү көзөмөлдөөнү жана контролду күчөтүүнү	Укук жөнүндө талаш-тартыш жок иштерди ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдарга өткөрүп берүүнү караган мызам долбоорун иштеп чыгуу	2024-ж. 1 кв. ЖК киргизилген	ЖС, ЮМ

НПА	—	нормативный правовой акт;
НПБ	—	нормативно-правовая база;
ОМСУ	—	органы местного самоуправления;
ПО	—	програмное обеспечение;
РСМ	—	ресурсное сообщество медиков;
РГ	—	рабочая группа;
СБ	—	Совет безопасности Кыргызской Республики;
СС	—	Совет судей Кыргызской Республики;
СДП	—	Совет по делам правосудия Кыргызской Республики;
СЭС	—	Судбно-экспертная служба при Верховном суде Кыргызской Республики;
СД	—	Судбный департамент при Верховном суде Кыргызской Республики;
СИН	—	Служба исполнения наказаний при Министрстве юстиции Кыргызской Республики;
СМИ	—	средства массовой информации;
УК	—	Уголовный кодекс Кыргызской Республики;
УИТ	—	Учреждение по информационным технологиям «Адилет сот» при Судбном департаменте при Верховном суде Кыргызской Республики;
«Адилет сот»	—	Уголовно-процессуальный кодекс Кыргызской Республики;
ЦОД	—	центр обработки данных.

Кыскартуулардын тизмеси:

ПА	– Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясы
АПК	– Кыргыз Республикасынын Административдик-процесстик кодекси
КРА	– Кыргыз Республикасынын Адвокатураны
ИАБ	– иштерди автоматташтырылган бөлүштүрүү
АМС	– автоматташтырылган маалыматтык система
ЖС	– Кыргыз Республикасынын Жогорку соту
ВК	– видеоконференциялар
СЖМ	– Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна караштуу Сот адилеттигинин жогорку мектеби
БП	– Кыргыз Республикасынын Башкы прокуратурасы
САМР	– Сот актыларынын мамлекеттик реестри
ЖПК	– Кыргыз Республикасынын Жарандык процесстик кодекси
УКМК	– Кыргыз Республикасынын Улуттук коопсуздук мамлекеттик комитети
МКЮЖ	– Мамлекет кепилдеген юридикалык жардам
ЖӨБИБМА	– Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине караштуу Мамлекеттик кызмат жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу иштери боюнча мамлекеттик агенттик
ТК	– Кыргыз Республикасынын Судьялар кеңешине караштуу Тартип комиссиясы
ПД	– Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине караштуу Пробация департаменти
КЖБР	– Кылмыштардын жана жоруктардын бирдиктүү реестри
ББР	– Бузуулардын бирдиктүү реестри
ЖК	– Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши
КР	– Кыргыз Республикасы
КС	– Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту
МК	– Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети
УБК	– Кыргыз Республикасынын Укук бузуулар жөнүндө кодекси
ЖС	– жергиликтүү соттор
ЭСММ	– Кыргыз Республикасынын Эмгек, социалдык камсыздоо жана миграция министрлиги
ЮМ	– Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлиги
ФМ	– Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги
СӨМ	– Кыргыз Республикасынын Санариптик өнүктүрүү министрлиги
ИИМ	– Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлиги

23

ССМ	– Кыргыз Республикасынын Саламатты сактоо министрлиги
ЧУА	– ченемдик укуктук акт
ЧУБ	– ченемдик укуктук база
ЖӨБО	– жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары
ПК	– программалык камсыздоо
РМК	– республикалык медиаторлор коомдоштугу
ЖТ	– жумушчу топ
КК	– Кыргыз Республикасынын Коопсуздук Кеңеши
СК	– Кыргыз Республикасынын Судьялар Кеңеши
САИК	– Кыргыз Республикасынын Сот адилеттиги иштери боюнча кеңеши
СЭК	– Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине караштуу Соттук-эксперттик кызмат
СД	– Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна караштуу Сот департаменти
ЖАК	– Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигине караштуу Жазаларды аткаруу кызматы
ЖМК	– жалпыга маалымдоо каражаттары
КЖК	– Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодекси
«Адилет сот»	– Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна караштуу Сот департаментинин алдындагы «Адилет сот»
МТМ	– маалыматтык технологиялар боюнча мекемеси
КПК	– Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза процессуалдык кодекси
МИБ	– маалыматтарды иштетүү борбору

